

Entrevista a ANNA MORATÓ SÁENZ

Mira que si fem l'entrevista i després resulta que no ha gravat. (riu)

E.- Sí, a mi no m'ha passat, però hi ha hagut gent. A mi em va passar amb una que es va trencar la cinta, i llavors treure-la d'aquí, recuperar-la i posar-la en un altre lloc, perquè el problema que hi ha és que és bastant irrepètible, però hi hagut gent que se l'ha gravat a sobre d'una altra. Bueno, és la cinta 1 de l'entrevista 1 a l'Anna Morató. Parlàvem dels teus avis.

Sí, és que en general no tinc masses records, masses records dels meus avis. La meua àvia materna no la vaig conèixer. Vaig conèixer la meua besàvia, però jo deuria ser un tap, perquè no sé si ho recordo perquè m'explicaven alguna cosa, m'explicaven algo o què. I del meu Matías, el meu avi matern poca cosa també. No vaig conviure amb ells.

E.- O sigui, vivíeu en llocs...?

Sí, ells vivien a València. El meu avi vivia a València i després va estar... nosaltres estàvem aquí. No tinc grans records dels meus avis.

E.- Però havíeu anat alguna vegada a València a veure'ls o venien ells aquí?

No, no, ell [l'avi] va venir aquí una temporadeta curta. Crec recordar que era curta, i després va marxar i ja no el vaig tornar a veure i [l'àvia ja havia mort]

E.- I en canvi la besàvia has dit que sí que la coneixies?

La besàvia la recordo o no sé si és que m'ho van explicar o jo ho recordo, que era una dona molt velleta. I m'explicaven que jo m'enfilava en una cadira per mullar el pa a l'aixeta, perquè el pogués mastegar, perquè ella no tenia dents. Jo li mullava el pa amb l'aigua de l'aixeta... Però no tinc masses records. De fet, quan jo era, quan jo vaig néixer em van donar a una ama de cria, perquè com que la meua mare era artista, tenia que anar por ahí a fer bolos, em van donar a criar a una ama de cria d'aquelles que s'estilaven. I que segons em van explicar em van donar pa, vi i sucre per alimentar-me, i vaig agafar una infecció als budells tremebunda. Però no m'ha tret el d'això del vi, eh!. M'ha quedat el gust pel vi, tu! (risas)

E.- Però com és que la besàvia sí que la vas conèixer i l'avi no?

No ho sé, perquè es deu que de petita em van deixar criar allà. Jo no guardo records d'això. Només tinc potser records de quan tenia 3 o 4 anys. No ho sé quina edat deuria tenir però molt petita, que anava a caçar parotets per allà el camp. Suposo que a València en aquells moments hi havia poca ciutat i bastant camp. Deuriem viure en un carrer molt a prop del camp. I sí que recordo allò com alguns flashos. D'anar amb un pot d'aquests de llauna o no sé de què. No ho recordo massa bé. On ficava els parotets dintre. Els parotets són els Sant Martí, les libèl·lules.

E.- Ah!

Les libèl·lules. Però... són flashos. Realment no recordo masses coses més.

E.- Però vivien a València capital mateix o...?

Vivien a València, lo que passa és que deuriem viure per les afores de València, no?.

E.- Recordes de què treballaven?

No, sé que el meu avi era rellotger, l'avi matern. Sé que ells havien tingut una pensió, però jo no recordo tot això.

E.- Però com definiries la seva, la seva situació social? Era precària o...?

Molt humil, molt humil. El que passa és que segons m'han explicat, quan les meves ties i la meua mare van començar a treballar com artistes, suposo que bueno, que també els ajudaven a mantenir-se amb lo que guanyaven, no?. Però no tinc massa més idea jo. No ho recordo.

E.- El fet de que les teves ties i la teva mare fossin artistes, va suposar algun tipus de problema?

Amb els avis?, no, no. Cap problema.

E.- Hi havia tradició familiar anterior?

No, el que passa és que la pensió que tenien es veu que era una pensió per artistes, i suposo que van encaixar molt bé.

E.- No per com tot això ho van aprendre a València

E.- Llavors, ells es van quedar a València? Ja no van anar a viure aquí a Barcelona?

No, no. La meva àvia va morir. Jo ja et dic que jo no la vaig conèixer. I l'avi el vaig conèixer molt poc. Ja no vam saber res més. Jo almenys no.

E.- I la relació entre la mare i els avis es va mantenir?

No, la meva mare és que qui mantenia més la relació era la meva tia Anna i la meva tia Paca, les altres dos germanes no. La meva mare tenia molt mala relació familiar.

E.- Quantes germanes eren?

Eren 3 germanes.

E.- I la teva mare era la petita?

Sí.

E.- I totes tres es van posar a fer d'artistes i...totes van anar a viure a Barcelona?

Mmm... sí, al principi sí, després una es va quedar a Palma de Mallorca i les altres van continuar a Barcelona.

E.- I els avis paterns?

De l'àvia paterna recordo molt poc també. Molt poc. Era molt petita quan es va morir.

E.- Ni a què es dedicava tampoc, no?

No.

E.- I l'avi patern?

Tampoc sé a què es dedicava. Eren gent de la petita burgesia catalana. Suposo que tenien alguna cosa, però no... no estic segura de què.

E.- Petites indústries, tendes?

És que no ho sé.

E.- I com ho saps això de la imatge d'una petita burgesia?

Perquè suposo que el reste de la família sí que han sigut professions liberals, artístiques. Els Morató no són massa. Són gent més o menys d'aquest tipus. És com una petita burgesia decadent. No tenien masses coses. O no sé si ho van perdre amb la Guerra. És possible que perdessin lo que tenien en la Guerra.

E.- Pues... passem a la mare i al pare. Comencem per la mare. Bueno, primer fem una cosa, quins records tens de la mare i del pare?

General?

E.- Bueno, o més concret. Quina imatge o quina és la presència més forta?

Vaig tenir una infància molt desgraciada. És una mica pesadot. La meva mare va estar d'artista. Va conèixer el meu pare biològic, i em va tenir a mi. I després durant la Guerra, quan va esclatar la Guerra Civil, el meu pare biològic va tornar a l'Argentina, i la meva mare es va quedar aquí fent d'artista amb les meves ties. Suposo que van sortir com podien, i jo estava, i a mi em van deixar de criança amb aquella dona. Vaig estar també amb al meva cosina. La meva tia Anna va tenir una nena també. Vaig estar junt amb la meva cosina, que suposo que era casa dels avis a València. I després va haver algun moment durant la Guerra que jo vaig, em van fer tornar a Barcelona i vivíem en una espècie de fàbrica de cola vegetal que tenia el meu pare aleshores. El meu pare estava en un camp de concentració en aquells moments. I acabat, abans d'acabar la Guerra va tornar el meu pare, el meu pare legal, amb el qual es va casar la meva mare. Es va casar amb ell. I recordo que vam fer una fogata al pati d'allà on vivíem. Era una planta baixa, una part de la indústria i vivenda, no?. Hi havia un pati al fons de tot i allà recordo que la meva mare va cremar la roba que portava el meu pare perquè estava plena de polls i de no sé quantes coses. I després, són records molt rars. Recordo que tenia un gos que es deia Tarzán, que em tirava per terra cada dos por tres vull dir que era un llop. Recordo ràfegues de la Guerra. Per exemple, la meva fabricava com que tenia allà sosa, es veu que se li va acudir fer sabó líquid amb la sosa, i amb això guanyava alguna pela i ens anàvem al cine. Ens anàvem al cine però amb un entrepà de lleties.

E.- I era bo?

Home, m'imagino que jo em menjava lo que fos aleshores.

E.- Comencem per les teves ties, bueno, les ties de la teva mare. Elles decideixen dedicar-se al món artístic?

Ui!, però això era abans de que naixés jo, eh!.

E.- Sí, sí. I l'ofici ho van aprendre practicant?

Doncs com es feia en aquell temps. Anaven a un mestre de música que els hi ensenya a la meva tia a cantar. Tenia una veu molt maca; la tia Anna, la gran. la mitjana la tia Paca que feia una mica de còmica, cançons frívoles. Pensa que estem parlant de cabaret dels anys 30, 20 i 30. I la meva mare era ballarina. Ballava "baile espanyol". Però... això per què ho deies?

E.- No, però això ho van aprendre a València...

No, van anar a un lloc que els ensenyaven d'això. No sé massa cosa més. Suposo que van anar a alguna acadèmia.

E.- I per què van vindre aquí a Barcelona?

No, suposo que va influir l'esclatament de la Guerra.

E.- La Guerra Civil?

Sí.

E.- Ah!, no vau venir a Barcelona fins la Guerra Civil?

Crec que sí, és que és clar, no tinc tanta memòria. Ja t'he dit al principi que no tinc una memòria tan fidel de tant

E.- Però bueno val... llavors, amb l'esclat de la Guerra Civil venen a viure a Barcelona, més o menys. Però saps per què Barcelona tenia un benefici més gran per la guerra mateix?

No ho sé.

E.- Has comentat que la tia Anna va entrar a militar a la CNT/.

Bueno, no és que entré a militar, lo que jo vaig entendre és que els hi van donar carnet i la meva tia era conscient del carnet. En canvi la meva mare i l'altra tia no. Aquesta és la diferència.

E.- I van anar a viure juntes o van anar a viure per separat?

No, no, per separat. Suposo que en algun moment abans de casar-se la meva mare amb el meu pare, i la meva tia ajuntar-se amb el tiet Martín, suposo que en algun moment van compartir. Perquè clar, treballaven d'artistes, i si sortien por ahí suposo que van compartir al vida i les baralles, perquè es barallaven molt. Però després no, després la meva mare es va casar amb el meu pare i la meva tia en una d'aquelles baralles es van estar de parlar molt temps.

E.- I durant la Guerra seguien treballant?

Seguien treballant.

E.- I feien bolos per Catalunya o...?

Per tot arreu. Per on tenien. Per on els hi proporcionaven els bolos.

E.- I era una companyia seva o...?

No no no treballaven per mitjans dels agents artístics, representants artístics. Dèien: "mira teniu un bolo a tal lloc" i anaven i s'acabava allò i s'acabava el contracte. Sé que havien treballat al Teatre Apolo d'aquí de Barcelona.

E.- Era bastant extraordinari, o tampoc tant, que les dones treballessin i tinguessin una independència econòmica, no?

Sí, clar.

E.- La majoria de dones no treballava, a part de la indústria tèxtil.

Sí, elles es guanyaven la seva vida.

E.- Recordes si això havia provocat algún comentari sobre aquest tema...el fet que una decisió de que tres noies joves pues...?

No, no, ja et dic que no recordo. Ho van acceptar molt bé. Devien ser molt lliberals els meus avis.

E.- Perquè en general, recordes aquest caràcter lliberal en els teves ties o en la teva mare?

La meva mare no. La meva mare era d'una carca pujadíssim. Era una barreja rara. La meva tia Anna sí que era una dona molt lliberal. Bueno, perquè entenia les coses de al realitat d'una manera lliberal. La meva mare no entenia les coses de al vida, simplement vivia. I la meva tia Paca tampoc. No entenia massa. Eren molt lliberals amb algun sentit, però no tenien una concepció lliberal. La meva tia Anna sí que es pot dir que era una dona lliberal. Era una dona feminista sense sapiguer-ho o sense militar-hi, no?. De fet, és la que em va influir molt d'alguna manera, no?. Però no... suposo que eren lliberals per la seva, pel seu contacte amb els artistes. Ja saps que els artistes sempre eren més lliberals, perquè precisament tenien que ser lliberals si es volien perdonar la vida amb [relació] els demés. Enfront aquella societat tan tancada i tan conservadora, els artistes eren lliberals al seu costat.

E.- Llavors la teva mare... el teu pare biològic, el va conèixer a Barcelona o...?

Sí, sí, es van conèixer a Barcelona en algun cabaret. El meu pare freqüentava els cabarets i es van conèixer.

E.- Perquè, el pare també era artista o...?

No, no, no, no, no. Era un tio de Barcelona que li agradaven les artistes i s'anava a sopar amb els seus amics.

E.- I llavors van ser nòvios?

Jo què sé... és que a més, saps que passa (riures) ni m'importa massa si van ser nòvios.

E.- Quin tipus de relació van establir o...?

Sí, suposo que van estar un temps tractant-se i vivint junts, fins que va acabar... o abans d'acabar la Guerra es van casar. No sé res més.

E.- Però... el pare, no saps ben bé de què treballava, no?

No em penso que tenia aquella fàbrica de coles, de cola vegetal.

E.- Era una fàbrica d'ell?

Sí, sí, era d'ell.

E.- Tenia treballadors?

Tenia un treballador. Es deia Amadeo; ara m'enrecordo. A més portava una gorra. Era baixet, sec, era un home de seixanta i tants

E.- Tu ja havies nascut quan tot això

Sí és clar

E.- L'any que vas néixer era?

El 32. El 36 va esclatar la Guerra.

E.- I el teu pare i la teva mare es van conèixer abans de la Guerra o després?

Abans, és que no ho sé massa. No t'ho sé precisar.

E.- I tu record de la Guerra en tens? On vivíeu aquí a Barcelona?

Al carrer Casanoves; entre Còrsega i París. Era una plata baixa que ara hi ha un súper. Hi havia una gran caldera, molts barrils per posar la cola, una gran caldera per posar la cola.

E.- Això era posterior?

No, en plena Guerra jo recordo que ja vivíem allà. Mentre la meva mare feia sabó amb la sosa, el meu pare estava en un camp de concentració. Devia ser en acabar la Guerra Civil o en plena guerra el 37

E.- I comentaves que t'havia criat una mare de criança.

Sí, una ama de cria.

E.- Però això, just quan vas néixer, perquè la teva mare treballava...?

Clar, com que era artista no podia portar-me por ahí.

E.- I llavors, explica'm què era una ama de cria? Era una persona que cuidava altres nens

Un ama de cria?, era la dona que havia tingut un fill i tenia llet al pit, i llavors ho aprofitava per criar a un altre nano. D'aquesta manera es guanyaven la vida. Això era una ama de cria.

E.- Però vivies amb ella llargues temporades?

Això no m'enrecordo. Això m'ho han explicat. Jo deuria tenir mesos.

E.- Bueno, llavors la Guerra civil com va afectar a la família?

Home, no sé, jo recordo potser algo més la postguerra que no la mateixa Guerra. Només m'enrecordo d'algun bombardeig a Barcelona, perquè m'enrecordo que els meus pares es van posar contra la pared són com ràfegues de records que queden- i a mi em van posar sota el matalàs. I després me'n recordo un altre dia que jo havia après una cançó que es cantava a la República, i a vegades es veu que jo la cantava a pleno pulmón al carrer. Sortia a la porta i cantava. I m'enrecordo que la meva mare em deia que callés. Jo no sabia perquè. I una altra ràfega era que entraven els moros per la Diagonal. I llavors també hi havia una mena de por general. No recordo res més.

E.- Però tant al pare com a la mare com afectar la Guerra?

El meu pare va estar en un camp de concentració i el meu tio també, perquè estaven és clar, en el bàndol republicà. Els hi va tocar no per conviccions sinó perquè estaven aquí. Els van mobilitzar i van tenir que anar al front i després van estar en un camp de concentració. Aquesta és l'única conseqüència que sé de la Guerra.

E.- I la teva mare?

La meva mare quan es va casar amb el meu pare ja va deixar de ser artista.

E.- Es va casar amb el teu pare després de la Guerra o...?

Pues és que... jo crec que va ser o al iniciar la Guerra Civil o poc abans.

E.- Es van casar per lo civil... i després de la Guerra es van tenir que tornar a casar perquè no eren legals?

No ho sé.

E.- Ells parlaven de la Guerra? Algun tipus d'opinió?

No, no. És la postguerra la que m'enrecordo més. Només parlava de lo del camp de concentració i de que va venir malalt, però no, no... no tenia idees configurades respecte a lo que passava o si les tenia no les transmetia. Eren totalment apolítics. El germà gran del meu pare sí que l'havia sentit conviccions polítiques. Ell se sentia republicà, però el meu pare no cap comentari. El meu pare no.

E.- Però no només d'una posició política davant dels fets, sinó la experiència personal tampoc no?

No.

E.- Era un silenci forçat perquè va ser una experiència traumàtica o...?

No ho sé.

E.- En quin camp de concentració van estar?

No ho sé.

E.- Llavors, la teva mare va tenir que tirar endavant amb la fàbrica...

No, amb la fàbrica no. Feia sabó i el venia.

E.- Durant la Guerra i la postguerra també?

Durant al Guerra, la postguerra... és que tinc moltes lagunes. No ho recordo amb exactitud. No recordo què van fer a la postguerra.

E.- Tu la postguerra sí que la recordes?

Recordo coses. Lògicament recordo més coses. A la postguerra jo què tenia?. Jo tenia 7 anys. Jo tenia 7 anys al 39. Als anys 40 i 50 llavorens sí que vaig passar més gana. Hi havia per exemple el racionament que ens donaven era molt poca cosa, el pa era recordo que anaves a buscar... et donaven un pa de blat de moro molt bo.

E.-Què és com un pa de fibra

Blat de moro. És molt bo. El que passa és que aquell pa, no sé si és que no li posaven llevat que es quedava duríssim. Quan deixava d'estar calent es quedava duríssim, però era molt bo.

E.- I llavors el teu pare va seguir amb la fàbrica?

Sí, sí, sí.

E.- I la teva mare ja no va treballar més, no?

No, fins... jo deuria tenir uns... 15 anys. Per lo tant podia ser... que va tornar a treballar, perquè estaven en plena misèria a casa meva. Estàvem en la plena misèria a casa meva

E.- En el 47

Però va ser molt dur, perquè en part la meva mare no tenia massa idea de l'organització de la casa. No havia estat massa a casa seva, perquè es va posar d'artista molt joveneta i/

[FINAL CARA A, CINTA 1]

[INICIO CARA B, CINTA 1]

No tenia idea. Llavorens el meu pare recordo que va començar a fer d'agent de venda quan va perdre la fàbrica, perquè es va perdre. Suposo que es va arruïnar cada vegada més, fins que la va que tenir que deixar en mans del soci que tenia, perquè l'altre ja no va posar més diners. I sí que va haver un moment que la meva mare va dir que ella tornaria a treballar perquè tenien que entrar diners. El meu pare venia vins i licors, coses d'aquestes a granel. I es va alcoholitzar de mala manera. I la meva mare va tornar a fer assatjos i va anar a buscar feina d'artista. Això ja era cap els anys 47, 48. Ja havien nascut els meus dos germans.

E.- I va trobar feina?

Sí, sí, va trobar feina. La meva mare era jove. Ella em va tenir a mi que tenia 18 anys. Sí que va trobar feina.

E.- I també d'artista que feia bolos o...?

Sí, sí, sí, sí. De fet, jo l'acompanyava moltes vegades. Va ser bastant distret. Jo no sé si tu ho saps que havien cines que després de la pel·lícula llavorens t'obrien l'escenari i feien varietades i hi havia varietés. Les varietades consistien en que contractaven tres o quatre artistes diferents i tenies l'espectacle. Primer les pel·lícules i després les varietés. I clar, hi havia molts artistes que es guanyaven al vida així. Hi havia un cine a Gràcia, *el Selector*, em sembla, on feien això. Quatre o cinc cines hi havia a Barcelona, i la meva mare va anar treballant en aquests cines.

E.-Veies el cine gratis

Exacte veia el cine gratis, allà feia l'espectacle. Allà em vaig trobar el meu primer nòvio, un ballarín, acrobàtic.

E.- Però el fet de que tornés a la feina va provocar algun tipus de problema amb el company?

Bueno, sí, perquè el meu pare no va tenir més remei casi que dir que "bueno", la meva mare el va convencer perquè clar allà no entraven peles devien diners a tot arreu però no li feia massa gràcia. I a més, com que es va alcoholitzar, això va portar uns drames a casa horrorosos. Prefereixo no enrecordar-me.

E.- I a l'any 41 neix el teu germà...?

El Jordi; sí.

E.- I al 44...?

Aproximadament. Es porten uns 3 anys i pico.

E.-Tu deuries tindre...

Pues 12. 9 i 12

E.-Vas tenir que encarregar-te

Si bueno vaig ser la mama dels meus germans.

E.- Tenies que encarregar-te de la casa?

Ajudava a la meva mare a fer les coses de la casa. Més que ajudar-la moltes vegades la suplïa, perquè la meva mare era d'un vago horrorós... Van ser anys molt foscos i molt dolorosos. Era un estat de depressió absoluta (soroll d'ambulàncies) La roba no és rentava més que quan el cabàs sortia de polleguera, el pis es rentava també molt de tant en tant. Eras un estat que després jo he entès que era de depressió absoluta. Però llavors el patia però no l'entenia.

E.- Perquè... l'experiència de la gana?

Sí, bueno, és clar, mentre els comerciants fiaven nosaltres anàvem. La meva mare m'enviava a buscar la compra fiada, i era jo la que també rebia les revoltes dels comerciants. Quan passava un temps i ja no fiaven més, m'anava a una altra. La lleteria per exemple, el pa, la carn. Encara que després la carn es quedava arraconada. Fins que no va haver més crèdit. Cada vegada era pitjor. Tot això durant temps, durant anys eh!.

E.- I el barri? Recordes el context?

Jo vivia al carrer Muntaner a prop de la fàbrica aquesta que havíem tingut. Entre el carrer Provença i Rosselló---Eixample

E.-En el barri vivien classes mitges altes?

En aquella zona? No, era petita burgesia. Aquella zona en concret. És que el carrer Muntaner té zones més riques i zones menys riques.

E.- Vas anar a escola?

No, vaig anar molt poc a escola. Vaig anar en una acadèmia recordo quan vivíem allà al carrer Muntaner. El que sí em van ensenyar era llegir i escriure. Abans d'anar a l'escola ja em van ensenyar a llegir i a escriure. Recordo que m'havia llegit un novel·la: *El conde de Montecristo, los Tres mosqueteros*.

E.- Això abans de l'escola? Quina edat deuries tenir?

Pues molt poc. Deuria tenir 7 anys quan m'estava llegint això: *Les mil y una noches, El hijo de la parroquia*. Tot lo del Dickens. Eren grans així un format que es feien però m'ho passava fantàstic.

E.-----

Sortir de la cotidianitat? Llegir tot això amb 7 anys

E.- Qui et va ensenyar?

La meva mare i el meu pare. I llavors vaig anar molt poc a l'acadèmica, perquè llavors va néixer el meu germà gran i molts dies em feien quedar a casa per ajudar. Després recordo que vaig tenir uns mesos una professora que venia a casa, i amb ella ja vaig aprendre alguna cosa més. Vaig tornar a anar a una altra acadèmia allà al carrer Laforja durant també uns mesos, no s'acabava mai perquè és que la meva mare sempre em feia quedar a casa per ajudar-la. I ja no vaig tornar. Això a nivell de 12 anys com a molt.

E.- I la professora que van portar a casa la van portar els teus pares o...?

Sí. Als 9 anys, qual el meu germà gran va néixer, en aquell moment estàvem bé de diners. Suposo perquè el meu pare encara tenia un soci a la fàbrica de coles.

E.- Els teus germans van poder /?

Estudiar? Més que jo perquè van anar allà al carrer Muntaner cantonada Rosselló, que hi ha uns sacerdots no sé si són escolapis que tenen allà un col·legi molt gran i una església, una església que dona al carrer Rosselló. I tots dos van anar a fer de monaguillos, d'escolanets. I llavors fent d'escolà tenien l'ensenyament gratuït. I així van poder estudiar, però fins que van tenir 13 o 14 anys, que es van posar a treballar tots dos.

E.- I durant la postguerra el tema religiós com es va encarar? Teníeu que anar a missa?

No, l'únic que recordo és que si alguna vegada anàvem al cine em recordo del "Cara al sol" després de

les pel·lícules.

E.- Quines pel·lícules? Eren totes nord-americanes?

M'enrecordo de *Fu-Manchú*. (risas). Una sèrie van fer dos o tres pel·lícules *Los tambores de Fu-Manchú* es deia una i *Fu-Manchú* ataca o algo així . Jo deuria tenir 10 anys o 11. No recordo... *Frankenstein*, *Frankenstein* també perquè era de por . El meu germà ja havia nascut. Em va agafar una por terrible no podia anar a les fosques per casa (risas) amb el *Frankenstein* dels nasos

E.- No t'ho preguntava per si notaves en les pel·lícules alguna diferència si et xocava una mica la forma de vida que veies en les pel·lícules en comparació amb la forma de vida que es veia aquí?

Sí, però si la notava la notava sensorialment vull dir sense reflexió no tenia, també en aquell moment amb el temps 9 anys com que havia començat a llegir novel·les tant aviat, llegia també *El coyote* les novel·les de *El coyote* les anava canviant, les deuria canviar en el mercat . Portaves la novel·la te la canviaven i pagaves... no me'n recordo (flux) potser 25 cèntims , i si és clar ho notaves però sense un nivell de reflexió analítica

E.- I era al Mercat de Sant Antoni on ho canviaves això ?

No vivia al carrer Montaner aleshores, al Mercat del Ninot

E.- Quan vas començar a treballar?

Tenia uns 13 anys i pico.

E.- - Això és l'any

Sóc del 32 al 45. Entre el 45 i 46.

E.- Recordes el NO DO?

Sí, bueno no recordo el contingut recordo el NO DO. Això sí no faltava mai. La imatge del Franco i les inauguracions dels pantanos. Cada any una inauguració Però no recordo molt més.

E.- Quina imatge tens del franquisme en aquell temps?

És que no tenia referents. A casa meva érem molt amorfes. Ni religiosa ni políticament tenia referents jo. No els tenia per lo tant no tenia base d'anàlisi de comparació.

E.- I dels NO DOS recordes per exemple la fi de la Segona Guerra Mundial ?

No, no ho recordo. Recordo algunes pel·lícules bèl·liques que parlàvem però estava una mica barrejat entre les pel·lícules que es veien, però de la guerra no, no recordo. A més a més, a casa meva hi havia una ràdio però tampoc es posava massa la ràdio. Es posava per sentir música, per sentir les notícies. Però eren les notícies que donava el franquisme. O sigui que totes eren passades per ells.

E.- I serials recordes?

Mmm... em penso que potser sí que algú però no massa tampoc . La meva mare llegia moltes novel·les també, però no escoltava massa la ràdio.

E.- Quin tipus de novel·les llegia *Los Tres Mosqueteros* ?

Sí, novel·les de l'oest, novel·les romàntiques, de Corín Tellado. En aquella època tenia una producció bàrbara la Corín Tellado. I altre es deia Carlos de Santander. Aquest elaborava més les coses.

E.- I el teu pare?

El meu pare llegia el diari, escoltava la ràdio i sí que llegia alguna novel·la.

E.- I on comences a treballar? I per què?

Per què? Per entrar diners a casa. Vaig passar per la, a veure, casa Hostench, Talleres Hostench es

deien aleshores, que estaven allà al carrer Còrsega al costat d'un cine que hi havia, el cine Alondra. I un dia passant per allà vaig veure que posava: "Faltan aprendizas". I vaig entrar, vaig preguntar, i vaig dir a casa meva que jo volia treballar, i em van deixar. Llavòrens clar, es tenia que anar a no sé on no sé si era al sindicat. El meu pare tenia que firmar una autorització. Encara tinc el tríptic aquell a casa. I bueno, va fer les autoritzacions pertinents i vaig entrar d'aprenenta a la Casa Hostench, que era manipulació de paper.

E.- Que eres aprenenta o eres... era una fàbrica molt gran o era un taller?

No, no, era una fàbrica gran. Home no tant com Seix i Barral que en aquells moments tenia al carrer València o Mallorca? (fluixet), no, Provença però ho tenia al carrer Provença. Si Seix Barral tenia un enorme centre allà entre Balmes i Rambla Catalunya, però déu ni do era una planta baixa una nau enorme la que tenia Hostench

E.- Quanta gent treballava més o menys?

Quanta gent? no m'enrecordo (fluixet). Potser a les impressores hi havia 3 o 4, a manipulació érem 4 o 5 també, i al magatzem hi havia 2 o 3. A Administració no me'n recordo. No no érem massa

E.- Hi havia una divisió de la feina per sexe entre dones i homes?

Home, és que les màquines impressores, la linotípia i tot això eren els homes clar. Les dones lo que feien era la manipulació del paper, és a dir el plegat del paper, el-----, la incisió que es fa per poguer doblar el cartonatge----, l'encolatge dels lloms dels llibres, no allà no es feien llibres es feien a Seix Barral, encolatge per fer calendaris coses d'aquestes

E.- Quant cobraves més o menys?

Em sembla que unes 12.000 peles o una cosa així.

E.- I en relació amb els sous d'aquella època era un sou...

Baix. No tenia ni puta idea (riures) No ho sabia.

E.- Els diners anaven directament a casa?

Sí, clar, jo entregava els diners a casa meva.

E.- I no et quedaves res tu?

No

E.- I.../

Bueno, feia alguna hora extra que la sisava a casa meva. Sí, perquè recordo que vaig comprar-li al meu germà, el més gran dels dos, li vaig comprar un traje, perquè el meu pare sempre li agradava anar molt ben vestit. No tenia ni una pela, però era un home que li donava molta importància a l'anar ben vestit. I se'm va ocórrer comprar a plaç el traje aquest al meu germà, i no veas lo que es va armar. Es va que es va ofendre tant l'home... es va ofendre moltíssim. Ho va prendre com si fos una ofensa que jo li comprés el traje aquest.

E.- Però per què perquè no li havies comprat amb ell o ...?

Perquè l'havia comprat jo.

E.- Perquè no havia sigut ell

Però si que es veu que em quedava algun dineret d'alguna hora extra que feia.

E.-I això provocava a casa teva perquè sabien que..perquè amb aquest traje si sabien que/

Bueno és clar això si que li vaig dir però tampoc...m'imagino que la quantitat deuria ser petitíssima. Si guanyava 12.000 peles a la setmana no deuria arribar a les 500 peles al mes què em quedava jo no sé

no ho recordo molt bé.

E.- Dintre del taller, de la fàbrica, quin tipus de relació vas establir amb els companys?

Hi havia una senyora gran, i després hi havia dos noies d'uns vint i pico d'anys, i després estava jo d'aprenenta, i no sé si hi havia alguna altra aprenenta més. I a la part de màquines hi havien dos nanos joves recordo. Tenien 16 o 17 anys. I després els grans l'oficial de màquina. Era bona relació. Per mi era sortir una mica de la foscor d'aquell ambient de depressió era molt alliberador per a mi

E.- Quantes hores feies?

No ho recordo. Potser feia 8 o 10 o 9 depén si hi havien hores extres

E.- I vas trobar algun tipus de comportament de tipus polític en la empresa aquesta?

No, cap. Parlava de nois i de pel·lícules. Ara m'he enrecordat d'una cosa molt divertida (riure) Allà vaig aprendre una cosa que no sabia, i tenia casi 14 anys: com entrava un home en una dona.

E.- I com t'ho van explicar?

Perquè uns dels aprenents que era un sinvergonzón davant d'una senyora gran que hi havia , Amèlia es deia que feia una mica de iaia de tots, [em va dir]: " veus mira s'agafa una pell de plàtan i així entra amb més suavitat. No m'enterava de res. Tothom reia. No sé, algú m'ho va explicar (riures) alguna de les dones grans m'ho va explicar però aquella qüestió del plàtano (riures)

E.- O sigui la relació dins de l'empresa era bastant.... no hi havia conflictes?

No.

E.-Hi havia encarregats?

Bueno encarregats...sí però era una relació molt tranquil.la, molt... cap problema

E.- Però no....ni paternalista tampoc eraautoritària tampoc...?

No, mentre entrés a l'hora i complís la feina. De fet, l'encarregada que era aquesta senyora més gran era l'encarregada d'aquella secció era molt bona no sé molt maternal. No recordo que hi hagués cap d'això... Lo que passa és que allà vaig estar no sé si 2 anys, i després vaig passar a "Seix i Barral". Jo anava buscant treball per guanyar més peles. Jo canviava de feina per guanyar més diners encara que fos un duro, clar un duro més en aquella época i en vaig pasar a la Seix i Barral. Allà les relacions eren més empresarials.

E.-I a Seix Barral que et deuries passar al 47 o 48?

Deuria anar quan jo tenia uns 15 anys. Al 47 o 48.

E.- I com vas entrar allà?

També era aprenenta. Era aprenenta de tercer any. Hi havia aprenentes de primer, segon, tercer any. Després oficiala de primer, de segon i de tercer.

E.- I contaven els anys anteriors que havies estat, no?

Exacte.

E.- I la Seix i Barral era més gran, no?

Sí, era com 5 vegades Hostench.

E.- Quants treballadors deuria haver-hi?

No ho sé. A més a més era editorial. Feien tot lo que feia Hostench però a més a més era editorial

E.- Allà entres d'aprenenta, i les relacions com eren?

Bueno, hi havia l'encarregada que es deia Concha, per cert li agradava molt pescar sempre anava a pescar. Era molt peculiar aquella dona. Era "d'armes tomar" era molt (pica a taula) autoritària. Però si feies la feina i complies bé. Et fotia algun crit. No hi havia mala relació, si complies amb la teva feina. Era bastant maternal amb les aprenentes, no?.

E.- I quant cobraves allà?

Sí, allà cobrava una miqueta més. Em sembla que el primer sou deuria ser d'unes 17.000.

E.- I feies més hores?

No, em penso que feia unes 8 hores cada dia, i després també podies fer alguna hora extra.

E.- Però les hores extres no pujaves més del salari base, no?

No, no cobraves més del salari base. No recordo jo que doblés el salari base. Crec que no.

E.- I eren setmanes de 6 dies o... ?

De 7. No perdó de dilluns a dissabte.

E.- Dissabte a la tarda plegàveu o.../ ?

Dissabte plegàvem a migdia; a les 2 em penso.

E.- I el Vertical allà dintre no

No me'n recordo

E.- I amb l'amo

De fet hi havien dos amos a Seix: Víctor Seix i el Barral que deuria ser el pare del Carlos Barral. Però ells no es veien mai el Seix si que el veiem de tant en tant baixava als tallers per alguna qüestió, però s'estaven a la part d'oficines

E.- I les condicions laborals no les recordes excessivament dures?

Home, sí, algun accident laboral va haver, però bueno, els atendien. Recordo una vegada que una noia es va tallar el dit amb una de les màquines, però ràpidament la van atendre, i la van fer la baixa. Teníem Seguretat Social. Eren més rígids, més rígids per comparació amb Hostench eh, per exemple allà tancaven la porta cinc minuts més tard de l'hora d'entrada i a mi em va passar alguna vegada allò passava un cop cada dos mesos o cada tres però arribar més tard i trobar-me la porta tancada i ja no podies entrar a treballar

E.-I no cobraves aquell dia

No, llavors jo en lloc de anar-me'n a casa i dir que havia arribat tard lo que feia era anar-me'n a caminar per Barcelona em passava tot el dia caminant vaig descobrir Barcelona (riures). En sèrio vaig conèixer Barcelona en aquestes escapades, caminant perquè no tenia un ral i tot ho feia caminant. Una vegada me'n vaig anar al Tibidabo, vaig anar a peu fins a dalt de tot, vaig tornar a baixar, clar tenia tot el matí fins les 14 h o les 15 h imaginat! . Altra vegada vaig anar a Montjuïc, vaig vaig vaminar molt.

E.- Recordes que hi hagués normatives laborals rígides en aquest ... això seria un exemple?

Bueno, és clar t'ho descontaven.../

E.- Per exemple el fet de no poder dir paraules malt sonants o hi havia algun tipus de control sobre això o sobre la forma de vestir/

No perquè l'encarregada deia ---de tant en tant i es quedava tan tranquil.la

[FINAL CARA B, CINTA 1]

[INICIO CARA A, CINTA 2]

E.- Cinta 2, sessió 1, Anna Morató. Mmm... això. Ens hem quedat a algun lloc? Tu estaves dient alguna cosa ara ?

Sí, em vas preguntar si les condicions laborals eren especialment dures, i jo t'havia explicat de que es tancava, però jo no, jo no vaig notar una excessiva duresa; la veritat. Una vegada que vaig, vaig fer malbé uns quants, uns quants cartons, perquè vaig fer malament la feina. I van fer venir al meu pare perquè em tenien que posar una sanció i no sé què. I sí, sí, va venir el meu pare. És que pensa que la majoria d'edat jo no la vaig tenir fins als 25 anys.

E.- Fins als 25? No era fins els 21?

Després va ser fins els 21, però de l'època que et parlo era fins als 25. Per lo tant els responsables eren els pares de tot lo que passés o fes.

E.- I venia el teu pare perquè pagués el desperfecte?

No, per notificar-li la sanció o lo que fos.

[Se interrompe la entrevista a causa del mal funcionamiento del aparato de registro]

Nen, com tinguis aquests d'això tecnològics tan avançats!

E.- És que no sé ni quan s'ha parat.

Jo no m'hi fixat. No m'hi fixat. No deu fer molt però... no ho sé.

E.- Però clar, parlant de...

Doncs sí tenia sempre aquest referent perquè mmm... encara que, la meva mare a vegades encara que no em parlava amb ella, m'enviava a demanar-li ajut econòmic, perquè li deixés alguna pela o coses així. Quan anava a casa de la meva tia Anna, pues em trobava sempre molt bé acollida, molt carinyosa. I de fet, quan deuien tenir una època que estaven més amistades les dues, doncs jo podia anar alguna vegada amb els meus tios allà al Centre Aragonés, on el meu tio era el director del cotarro. I podia cantar, a vegades havia fet duos amb la meva cosina. I la meva cosina doncs ballava allà la "munyeira", perquè també anàvem al Centre Gallec. No és el Centre Aragonés era el Centre Gallec, que està a la Rambla. Era el Centre Gallec, perquè ella ballava la "munyeira". I participàvem en aquestes activitats i respiràvem un ambient molt més normal. I sí tenia, tenia aquella referència; sí. Per a mi allò era com... l'aire fresc. Teníem a vegades problemes. De quant en quant es barallaven la mare i la filla, la meva cosina, la meva tia. Però era un altre, un altre ambient, era un altre ambient.

E.- I cantaves?

Mmm?

E.- Què cantaves?

Sí, de fet jo tinc una veu acceptable. Ara no tant, però tinc una veu acceptable.

E.- Però cantaves en aquella època?

Ah!, no, amb la meva cosina doncs cantàvem alguna cançó: "Duerme negrito" per exemple i alguna més que no recordo

E.- T'anava a preguntar...

I algunes cançons gallegues.

E.- En gallec?

No cantàvem cançons gallegues, però cantàvem en espanyol.

E.- Durant la Guerra Civil quan sorties al carrer cantaves una cançó. Quina era? Ho saps o...?

Lo que no me'n recordo és com se diu. Era una cançó... era un himne rus que aquí li vam posar lletra, i deia: "A les barricades", es deia. (L'Anna Morató comença a entonar la cançó). Te'n recordes d'aquest himne?. És un himne rus.

E.- És rus.

Oh!, i tant. Un dia me'n recordaré com es diu de nom.

E.- I sorties a cantar això/?

La Varsoviana.

E.- La Varsoviana es deia?

Es diu la Varsoviana. (Comença una altra vegada a cantar l'entrevistada): "a las barricadas hay que ir".

E.- Sí, sí.

És la Varsoviana.

E.- El Pi de la Serra l'ha tornat a versionar. Lo que passa és que l'ha versionat d'una manera diferent. L'ha posat arreglos de jazz i queda una miqueta raro. (risas). Doncs... a on estàvem? (risas). Aviam, es barallaven molt sovint les 3 germanes?

Sí...

E.- O era una cosa de caràcter?

Era una cosa de caràcter ja. La meva, tia tenia, [un baix concepte de la meva i mare tenia raó], eh!. La meva mare li tenia una inquina horrorosa, i deia que era una autoritària i molt mandona. I altres coses més. El meu pare deia que era una puta, i la meva mare li deixava dir. I és clar, per mi era... jo ho sentia tot allò i veia tot allò, però per mi la meva tia era com una estrella.

E.- Però per què, perquè seguia fent de, de... d'artista?

Perquè seguia, perquè seguia sent, [sencera] perquè jo la veia en ella doncs dintre de la pobresa i les dificultats d'aquella època veia que era una dona feliç i segura de sí mateixa. I això que era molt coixa la meva tia, perquè la van operar de la cadenera de molt petita, de molt petita, i va quedar amb una coixera molt pronunciada. Però era una dona molt vital, molt vital, i dintre de tot pues era feliç amb les coses que feia. I a més, que tot això barrejat amb l'alcoholisme del meu pare. Hi havia unes daballades a casa meva espantoses, on jo era una filla de puta, la meva mare era una puta; clar. I... ben bé el realisme italià (riures). Una cosa espantosa. I clar, això a casa de la meva tia això no es sentia mai. Eren baralles, però eren baralles normals, saps?. I a més la meva tia em deia: "qué vas a ser tu una puta. Tu madre que es una idiota le tendria que romper la cabeza a tu padre por no oírle decir eso". Sempre defensava. Li sortia el seu cantó feminista absolut. Deia que "no tenia dret a dir aquestes coses ni a dir-les". I això per mi doncs clar, era un referent. [SE INTERRUMPE LA ENTREVISTA]

E.- És la cinta número 1 de la sessió segona. Entrevista a Anna Morató. L'altra dia van haver-hi algunes coses que em vaig deixar, preguntes ràpides. Els teus pares havien estudiat algun tipus de...?

El meu pare no ho sé. La meva mare sabia llegir i escriure i prou, i sumar, això sí.

E.- Alguna cosa mercantil o...?

No, el meu pare no ho sé, ja t'ho he dit.

E.- La vivenda on vivíeu era al carrer Muntaner em sembla que era em vas dir, no?

La primera al carrer Casanovas.

E.- Aquesta era de propietat?

No. Era llogada.

E.- Era llogada.

I el pis igual.

E.- El pis igual. Era llogat. La primera escola que vas anar era de tipus religiosa o no?

Vaig estar en un col·legi de monges que hi havia al carrer... Enrique Granados, Enrique Granados-Provença, que encara hi són. Però allà veig estar uns mesos no més. És que vaig estar uns mesos, tan allà com a la acadèmia que vaig estar després. Vaig estar uns mesos. No et puc precisar quants mesos. Pot ser un any o un curs. Una cosa així.

E.- Ah!, vale. Però la catequesis sí /?

Les Paüles.

E.- Les Paüles?

Les Paüles, de Sant Vicent de Paul.

E.- La catequesis sí que la vas fer?

La catequesis per fer la comunió? Sí, vaig fer la comunió com Déu mana.

E.- En aquell moment... a casa vostre era...hi havia gent de l'església o...?

Eren catòlics, però d'aquests catòlics que si els fas qualsevol pregunta no te la saben respondre. Catòlics per costums o perquè tenia que ser, no?.

E.- O sigui, no hi havia una militància especial. Una altra pregunta, alguna vegada havíeu fet vacances o...?

Vacances... Quan jo vaig començar a treballar, les vacances les aprofitava per anar a treballar a un altre lloc. I abans no.

E.- I de què buscaves feina per les vacances?

Pues de lo que trobava. D'aprenenta en una sabateria vaig estar. Al Sepu, a l'estiu sempre agafaven gent per suplir, a l'Àguila també. També vaig estar de niñera, a una casa d'una família catòlics d'aquests. Resaven el rosari cada dia. D'ajudant... d'auxiliar administratiu per a un enginyer, que li vaig fotre un lio amb l'alfabet...(risas), perquè no sabia jo massa d'oficines. No vaig durar ni 4 dies allà em penso, crec recordar. I coses així. Lo que trobava.

E.- Doncs bueno, hi havia coses que m'havia deixat. Quan vas entrar? Tu estaves a la Seix i Barral, i en un moment decideixes marxar. Va ser un procés natural o...?

Com vols dir "procés natural"?

E.- Si necessitaves més diners, o buscaves coses...?

No, és que jo buscava canviar per guanyar més diners. Jo anava preguntant. Quan trobava una feina que em donaven més peles pues em canviava. I així vaig fer.

E.- I com la vas trobar aquesta?

Sempre trobava pels anuncis, al propi carrer. Les empreses acostumaven a posar un cartellet: "falten aprenents", o "falten especialistes".

E.- Què vas entrar com a aprenenta?

D'on?

E.- A l'empresa aquesta de la Metal/ Com es deia?

La Metal·lúrgia, la Hinneria?, de peona.

E.- De peona.

Amb gran disgust del meu pare.

E.- Per què?

No sé, perquè la paraula li deuria sonar molt malament. Peona. T'explicava [avans] que ell tenia, se sentia un senyor, i llavors que la seva filla anés de peona no li agradava gens.

E.- Home, el fet de que ja havies sigut aprenenta...

La paraula aprenenta tenia una altra...

E.- Connotació.

Sí, deuria tenir una altra connotació.

E.- Però hi vas poder agafar, no?

Sí, a fi de comptes portava diners a casa.

E.- La teva mare què opinava?

No ho recordo.

E.- L'empresa com es deia i a què es dedicava?

La Hinneria, a muntatge de ventiladors. Els ventiladors de sobretaula, extractors, i jo pintava al duco. Vaig aprendre a pintar al duco

E.- Al duco?

Al forn. Si tu agafes les peces de metall, totes les peces de metall, la pintura que tenen està feta... es pinta amb una pistola d'aire. I llavors quan ja està pintat es posa en uns forns amb una temperatura x, i allí es cou. I llavors queda la pintura agafada, sinó saltaria.

E.- Quanta gent treballava en aquesta empresa?

Era una petita filial. Era un taller de muntatge. Hi havia el fressador, el torner, havien els aprenents, i després estaven el que feia muntatges, jo que pintava i no érem molts més; 12 o 13. No ho sé.

E.- A part de peons què més categories hi ha?

Especialistes i oficial, oficial torner.

E.- Era comú que treballessin dones o...?

Sí, en aquest tipus de coses sí.

E.- Però estaven fixes en una categoria o...?

Sí, la mateixa categoria era per dona que per home. Especialistes de primera o especialistes de segona i estaven els oficials, que hi havia 1 d'oficial allà. El reste era igual. Ara, no sé si el sou de l'home era més alt; això no ho sé perquè no ho recordo.

E.- Però hi havia més dones treballant allà?

Sí, hi havia més dones.

E.- I no hi havia... per exemple, totes les dones estaven a peons i en les especialitat eren homes?

No, no, no. Jo vaig ser especialista després quan vaig aprendre a pintar el duco. Em van fer especialista i em van pujar el sou.

E.- On estava l'empresa aquesta?

Al carrer Castillejos, per allà... una mica més amunt de l'Hospital de Sant Pau; per aquella alçada.

E.- Estava a una zona industrial, sinó que era... I quan cobraves? Cobraves bastant més o...?

Sí, cobrava més des de luego. A metal·lúrgia es pagava més que a gràfiques. A més, allà feia totes les hores que podia i a més a més havia un gerent que era molt maco, i com que va veure que jo sabia de números i destacava una mica del conjunt de les altres noies, en aquest sentit tenia algo més d'instrucció, doncs em va agafar perquè l'ajudés a fer les nòmines i coses d'aquestes. Llavors ja feia moltes hores. Feia com 12 o 13 hores cada dia.

E.- 12 o 13 hores cada dia.

Sí.

E.- I cobraves com a extra?

Sí, clar.

E.- Llavors vas passar d'oficial a administració o...?

No, no, no, no, no. em mantenía igual com a especialista, el que passa és que doncs les hores extres les passava a l'oficina fent les nòmines i coses d'aquest tipus.

E.- La relació com era?

No sé. La relació en quin sentit?

E.- Bueno, amb els treballadors, després amb la gerència.

Amb la gerència fantàstic, perquè era un tio boníssim, era molt bondadós aquell home. I amb els companys molt bé. Home, teníem les nostres coses, però bé, bé. Fins i tot un dels xicots em va ensenyar com es besava, perquè la primera vegada que em besaven (risas). I una de les noies es va empenyar. Era el nòvio d'una d'elles.

E.- I què li va dir?

"Enrique, tu tienes que besarla para que Anna sepa cómo, qué pasa cuando se recibe un beso". Y sí, sí, una serie de preparatius va fer. Jo no volia. Tenia una vergonya horrorosa, i al final sí. I jo li deia: "però tu no m'has de tocar". I al final m'ho va fer tan bé, que casi no em vaig casi enterar (risas).

E.- I quan anys tenies llavors? Vint i pico?

No... deuria tenir 17 o 18.

E.- 17 o 18. Seguies conservant les amistats d'altres empreses o quan canviaves d'empresa canviaves de cercle d'amics?

És que no tenia amics. És que no tenia amics, tenia companys de feina.

E.- I dintre de la feina les relacions laborals eren...però hi havia conflictes o...?

No, no. Els petits conflictes que poden sortir. No sé, ara no me'n recordo de cap, però en general teníem una bona relació... com que érem pocs. Vull dir, no hi havia grans problemes.

E.- En aquell moment et vas plantejar ja que havies aconseguit una feina millor, independitzar-te?

Com?

E.- D'independitzar-te.

Independitzar-me?... quina bogeria! (risas). No, no sé si va ser per aquella època que em vaig presentar en una convocatòria de l'Institut del Teatre per agafar aspirants, aspirants a actrius. I vaig passar una sèrie de proves i em van aprovar. I jo estava súper orgullosa. I ho vaig dir a casa meva, quan ja m'havien aprovat i tal, i... i bueno, al principi s'ho van agafar bé perquè ser actriu tenia el prestigi, entre de la burgesia catalana tenia un cert prestigi el ser actriu de teatre. I s'ho va agafar bastant bé el meu pare, però després no. Quan va arribar el moment que tenia que començar a anar a les classes i tal, llavors van negar. I ja no vaig anar, per suposat. Jo no feia res que a casa meva no... no m'autoritessin.

E.- I per què s'hi van negar?

No ho sé. Ja no me'n recordo. Per una d'aquelles ventoleres que devia agafar al meu pare.

E.- Va suposar un disgust molt gros?

Oh!, grossíssim, grossíssim.

E.- I de moment treballaves a aquesta empresa, no?

Treballava a la Hinneria, sí. Treballava a la metal·lúrgia. També allà vaig començar...bueno, ja, ja tenia més inquietuds. I un dia, vaig llegir no sé si en un diari o en un anunci que posava que "gent que fos o que hagués llegit *"El Teillard de Chardin"*, que es posés en contacte". I jo que havia llegit per algun lloc algo de *"Teillard de Chardin"*, però no massa, doncs vaig escriure. I allà vaig conèixer un grup de nois, de cristians militants que anaven al Somorrostro a fer el bé. A donar testimoni de la seva militància cristiana, però eren molt bons nanos, i per mi era un món nou i diferent. I sí, vaig anar amb ells alguna vegada, però molt rara vegada, perquè a casa meva em tenien molt lligada entre els meus germans que tenia que estar per ells perquè els diumenges els tenia que treure. Però a llavors jo anava amb els meus germans, si anava a missa em venia a buscar un d'aquests nanos que era un noi per cert bastant lleig (riures); sí, tenia les dents sortides. A mi no m'agradava físicament però era un bon xicot i era un món diferent i nou per mi, no?. I va haver un d'alta a baix casa. Era molt cavaller, i jo anava a missa amb els nanos, amb els meus germans. Ens vam trobar allà, i ell em va acompanyar fins a d'alt de tot del pis complint lo que ell creia que era la seva obligació com bon company. Quan la meva mare va obrir la porta i va veure que pujava amb un noi... em va organitzar una que no te quiero ni explicar. Em va tractar de puta cap amunt lo que vulguis, però lo que vulguis. Una cosa desafortada, desafortada. I jo no entenia res, però pensava que era molt injust, clar, això sí que ho sabia. No va haver manera que ho entengués.

E.- I el noi què va fer?

Es va despedir i va marxar. Em penso que no... ja no me'n recordo massa de l'assumpte aquest, però em penso que no va durar massa més la cosa.

E.- Però què era? Era un grup de la HOAC o...?

No ho sé, era un grup de cristians de base. No sé en aquest temps què existia com a organització.

E.- Però us reuníeu o fèieu...?

Anàvem a això. Me'n recordo que un dia els vaig acompanyar al Somorrostro, hi havia una festa gitana o un bateig o no sé què. I després això, anàvem a missa els diumenges. Algun diumenge recordo. Aquest del daltabaix aquest. I crec que sí que alguna vegada recordo que ens vam reunir per parlar, però no em facis dir què perquè no me'n recordo.

E.- Una pregunta una mica difícil: qui era *"Teillard de Chardin"*.

Què?

E.- *"Teillard de Chardin"* o...?

Teillard de Chardin

E.- Això, que no sé qui és.

Home! No és possible. Tu un universitari que no sàpigues qui és Teillard de Chardin. Va ser l'inspirador,

era el filòsof, antropòleg, i no quina rama, a part de ser sacerdot. No sé si era jesuïta. Va ser precursor de tot lo que és cristians de base, tota la contestació cristiana.

E.- És el creador de la JOC?

No ho sé. Em penso que és antic. Però Alfons Comin per exemple i aquests havien begut de les fonts de Teillard de Chardin. No em preguntis més perquè tampoc et sé explicar més.

E.- Jo tampoc et puc preguntar gaire...

Ho trobaràs a qualsevol enciclopèdia: Teillard de Chardin. No sé si era francès o belga.

E.- No sé, ho deia perquè el fundador de la JOC era belga o... francès.

No sé si era ell. És que no ho sé.

E.- I... a part de les activitats en la fàbrica feies alguna altra cosa més o...?

No.

E.- Segueixes treballant a la empresa aquesta... perquè aleshores en un moment comences a fer, comences a entrar a l'acadèmia...

No, això va ser uns anys més tard.

E.- Molts anys més tard. Això va ser a finals dels 50, no?.

No, és que no me'n recordo d'allà on vaig anar a parar. Allà vaig estar 3 o 4 o 5 anys a Hinnèria. No me'n recordo. Tinc un salt aquí que no me'n recordo si vaig estar en una altra empresa, o d'allà...

E.- M'havies comentat que havies treballat de cambrera per poder-t'ho combinar amb els estudis. Igual vas entrar abans, no ?

Per aquí tenia jo uns 25 anys. Després d'anar al circ, quan vaig tornar del circ va ser això. jo vaig anar al circ als 24. Potser sí que... no sé, pues potser sí que vaig ingressar a la metal·lúrgia després. Vaig anar... Al principi estava visquent amb la meva tia Anna...

E.- Si va ser abans d'entrar als estudis de...?

Sí, això sí. Jo vaig començar a estudiar als 29 em sembla. No me'n recordo massa. Bueno, vaig estar treballant de camarera en un bar per allà al carrer Balmes. Després allà vaig conèixer, em sembla que l'altra dia llegia, vaig conèixer l'ex dona de Godia, del Francisco Godia. Aquest que ara han obert un museu amb les seves obres d'art; un col·leccionista. I en aquest bar on treballava jo venia la seva ex dona, i venia un cosí d'ella, i els Brull, que eren aquests de la Anna Brull, que estava casat amb una noruega, i venien allà. Eren clients del bar. I vaig fer una certa amistat, perquè era un bar petit on la gent venia a la tarda, es prenia unes copes, es parlava. Era com un club. I allà vaig conèixer al meu primer nòvio, que era el cosí d'aquesta dona, de la Godia. I bueno, pues allà vaig passar potser 1 any i pico. Ens vam enamorar, ens vam prometre. Tot era molt maco. Allà, aquesta noia, que era la ex del Godia, em va parlar, em va deixar un llibre d'introducció a la psicologia. Em va agradar molt i em va interessar moltíssim. I ella va ser que em va dir que a la Facultat de Medicina havien, havia una escola en la que no es necessitava tenir el batxillerat; feien proves d'accés. I que provés, perquè ella creia que podia, i bueno, ho vaig provar. Però això va ser... jo vaig treballar en aquest bar després de estar en un bar a Reus també durant molt mesos. Vaig anar a Reus a treballar, però aquí és que em confonc una mica, perquè no me'n recordo si quan vaig treballar a Reus ja havia tornat... sí, ja havia tornat del circ... exacte. Sí, sí.

E.- O sigui, que quan ho vas deixar el Metall...

A casa meva va haver-hi una d'aquelles baralles que hi havia. El meu pare maltractava molt a la meva mare per les seves borratxeres, pel seu alcoholisme. I bueno, un dia d'aquests vam acordar, o es va acordar que marxés a viure amb la meva tia Anna perquè allà no hi havia Déu que parés junts. Els meus germans eren petits/

[FINAL CARA A, CINTA 2]

[INICIO CARA B, CINTA 2]

E.- Cara 2, de la cinta número 1, de l'entrevista número 2 a Anna Morató.

És complicat això.

E.- Estem a...

Sí, sí, que es va arribar a l'acord, i llavors la meua tia que vivia relogada, que teníem només una habitació per dormir, un llit gran. I bueno, i la dona em va acollir. Va dir que sí, però cagant-se en la mare que va parir a la meua mare, però em va acollir. I dormíem les tres en el llit, la meua cosina, ella i jo. I va ser llavorens que ella va trobar pel carrer a una antiga artista de circ que estava muntant un número pel circ americà, i li va dir que: "pues yo tengo una sobrina que es muy atrevida, igual, igual le gusta". I m'ho va comentar i sí, sí, allà m'hi vaig anar. Vaig veure els assajos que feien. feien motl de gimnàs per agafar musculatura, i poder pujar per les cordes i tot això. Llavors vaig estar durant 6 mesos vam estar assajant el número. Mentrestant jo treballava en aquells moments en un bar de la Plaça Real: al Canarias. De caixera. Allà hi havia cambriers però les caixeres estaven noies de caixeres. Llavors allà acabava a mitja tarda, i m'anava a assajar. I vam estar, pues això, uns mesos assajant, i quan vam tenir el número muntat, ens vam anar cap a Portugal amb un contracte. Érem 5 noies i la mestra. I fèiem uns números de corda: la corda vertical. Jo no sé si has vist aquella pel·lícula clàssica del circ "El Mayor espectáculo del mundo".

E.- Fa molts anys d'això.

Fa molts anys. Doncs allà surten unes cordes verticals i unes noies que estan a d'alt de les cordes. Cinc cordes alrederor de les pistes. Un cop a d'alt de les cordes fas el teu numeret tot en conjunt clar. Era molt divertit. I vaig estar pues recurrent Portugal amb el circ americà. durant una temporada, perquè allí sí que va haver moltes trifulgues, com que érem noies agafades unes d'aquí i altres d'allà, i la mestra era una cosa... aquella dona era la cosa més dissolvent, agressiva, poca-solta, maleducada. Total, que vam acabar el contracte i cada una va desaparèixer pel seu cantó.

E.- Però bueno, la teia Anna tenia un company... també vivia amb el company o...?

No, no, en aquella etapa el meu tio estava a la presó, no per política sinó perquè havia fet una petita estafa. En el lloc on treballava era comptable i no sé què havia fet, i estava a la presó.

E.- I llavors o sigui, treballàveu les tres, no? la teua tia, tu i...?

Sí, la meua tia feia el que podia. En aquell temps ella no treballava d'artista. Lo que sí feia és anar a cantar sense cobrar els fins de setmana. O bé al Centre Gallec, o bé... Abans hi havia llocs on, bars, on a la part de dintre pues hi havia un piano i artistes aficionats o artistes consagrats, cantaven, cantaven o feien els seus números. I això feia. La meua cosina... no recordo jo que treballés.

E.- Era més petita que tu?

No, era una mica més gran que jo. Tres o quatre anys més gran que jo.

E.- I seguies mantenint la relació amb/

Lo que passa és que ella va morir, ella va morir. Quan vaig marxar jo cap a Portugal al cap de dos mesos o així, es va morir, es va morir de leucèmia. Jo la vaig deixar ja malalta i va morir estant jo estava fora.

E.- Seguies mantenint algun tipus de relació amb la família? Amb la mare, el pare, i els germans?

Sí, la vaig mantenir. I quan vaig anar a Portugal doncs els enviava sempre que podia els enviava diners i cafè, que llavorens hi havia un cafè molt bo de les colònies. Enviava de tant en tant cafè, i dintre del cafè sempre els hi posava sempre alguns diners. Quan vaig tornar allà pues vaig tornar a casa, i vaig començar a treballar de camarera. Ja havia passat els 25 anys. Aleshores ja no necessitava permís. Vaig necessitar el permís del pare per anar-me'n al circ; això sí, me'l va signar. Però quan vaig tornar ja havia fet els 25 anys i ja no, ja no ho necessitava res. Llavorens sí que vaig començar a, a treballar en bars amb una certa més de llibertat lògicament. Vaig treballar en un bar al carrer París... sí, París, al costat del cine Astoria, on estava el cine Astoria, de camarera també en un restaurant i bar. Per allà a Reus

vaig treballar al carrer Balmes, i aleshores estant treballant aquí al carrer París també feia torn de dia i llavors vaig poder començar a estudiar.

E.- Abans d'això, el fet de sortir de Barcelona i anar a Portugal i viatjar, va suposar algun tipus de..? Com ho vas viure?

Ui! Allò era una meravella. Era una meravella. Era molt maco. M'agradava molt lo que feia. M'agradava molt veure les coses. Era un descobriment. M'ho passava molt bé.

E.- I a Portugal on vas estar... a Lisboa?

No, Lisboa no, vam fer moltes places menos Lisboa, perquè era una filial del circ americà, no era el circ americà principal diguéssim. Vam entrar pel nord. Va estar per Évora i tot allò, a Estoril també vam estar, però no vam anar a Lisboa. Recordo que vam anar un dia a veure-la un dia que teníem festa, però no a treballar.

E.- Cobraves més que de cambrera o...?

Sí, em penso que cobrava 90 escuts a la setmana. No recordo el que cobrava de camarera però era més, això segur.

E.- Es respirava un altre ambient a Portugal?

Lo que passa és que jo no tenia, no analitzava això. No tenia punts de referència polítics. Simplement estava en un altre país, ho mirava tot, però no tenia... el que, el que veia era que la pesseta era més alta que l' escut. I això ens anava molt bé. Sempre llogàvem habitacions i ens fèiem menjar nosaltres. Anàvem al mercat. Ens fèiem... normalment ens el fèiem nosaltres el dinar, i no teníem contacte. Teníem contacte amb la gent del circ.

E.- I... també del circ, però per exemple, però quan parles de que vas entrar en aquell bar i vas conèixer a la ex dona del Godia, que et va passar el llibre d'introducció de psicologia, en aquests ambients es respirava.... Quin tipus d'ambient es respirava en aquells moments dels anys 50? Era molt...?

No, cap especial. Cap especial des del punt de vista polític.

E.- Però, per exemple, a diferència de l'ambient familiar que havies viscut...a la fàbrica veies que...

Home!, per mi era molt millor és clar. Tenia contacte amb gent que estava instruïda. I jo aprenia com una esponja. Em cultivava més, clar, encara que només fos per poder parlar amb aquest tipus de gent.

E.- Una forma més oberta, una forma de pensar més oberta.

Sí, és clar. Més àmplia, més culte sobretot. Més instruïda. Jo no tenia... a veure, jo no tenia, entre les dones del taller on havia treballat, jo era una espècie de bitxo raro. Em tenien com una mica de bitxo raro, perquè jo llibre que queia en les meves mans jo llibre que llegia. La Seix i Barral sobretot, que era una editorial doncs sempre que veia que tiraven llibres jo me'ls quedava. I tenia l'encarregada ben sorpresa. No sé què em deia. Li cridava l'atenció. Però per exemple les noies, les noies em despreciaven. Em marginaven, més que em despreciaven em marginaven, perquè no era com elles. Tenia un llenguatge diferent potser per lo molt que havia llegir. I bueno, és que a casa meva pot ser era un llenguatge... potser era un llenguatge més instruït, no tant per la meva mare, però sí algo més pel meu pare. Es notava molt. jo per elles era una senyoringa. T'imagines la senyoringa que era jo, no?, però bueno. Per exemple, t'explicaré una cosa que a mi em va ensenyar molt allò: jo, clar, jo buscava la seva amistat i poder... i sempre que veia dos o tres parlant de coses doncs m'apropava i intentava participar, i sobretot que m'acollissin, perquè jo estava feta la pobre una espècie de bitxo raro. I una de les vegades estàvem en el vestuari, i totes les vegades que em vaig intentar acostar en un petit grupet, a una noia que es deia Carmen Vidal; tota la vida ho he recordat això, i no li va sentar bé que m'apropés i em va donar una empenta. I al donar-me una empenta vaig caure, vaig caure cap endarrera. I allò em va sentar tan malament que em vaig posar de peu i sense dir ni paraula la vaig agafar així " pam!" i la vaig estampar contra al paret. Doncs es va aixecar i em va dir: "hombre, pues me has sorprendido, no sé qué y tal". I des d'aquell dia em van acceptar tu. Això no ho he oblidat mai. No he oblidat que la gent no comprèn altre llenguatge que el propi i jo vaig respondre amb el seu llenguatge. I el seu llenguatge era primari. I a partir d'aquell dia em van respectar.

E.- La reacció va funcionar... Recordes les novel·les que llegies en aquells moments?

Perdó?

E.- Alguns dels llibres que llegies en aquell moment? Les novel·les o... algo que t'impactés o t'agradés molt?

No, llegia d'una manera absolutament caòtica, i a vegades no entenia lo que llegia però jo llegia. Imagina't si als 7 anys ja llegia *Las 1000 y una noches*...

E.- És que això...

Que no entenia res... Una vegada la meva mare es va donar compte, hi havia un munt de llibres així a casa meva. Aquell munt de llibres que et parlava ahir. I entre ells estava *Las 1000 y una noches*. I em va dir que aquell llibre no el podia llegir. I jo em vaig quedar estranyadíssima perquè no podia llegir aquell llibre. No entenia el perquè. I no ho vaig entendre. Durant molts anys no ho vaig entendre. (riu)

E.-Però tot i així te'l vas llegir?

Sí, sí. Amb més ganes. Però no trobava perquè.

E.- Bueno, això és una pregunta, recordes algun tipus de conflicte com la vaga dels tramvies, encara que tu no ho visquessis directament però ho vas viure indirectament?

Sí, això t'ho vaig explicar ahir. Lo únic que recordo de la vaga de tramvies era que veia baixar els tramvies buits, molta gent caminant pel carrer i algunes pedrades contra els vidres dels tramvies, però res més. El governador civil. Alguna cosa per la ràdio de què el Governador Civil ha dit algo, ha fet algo..., però no ho recordo.

E.- Perquè el nivell de vida a principis dels 50 havia canviat molt en relació als 40, o encara seguia molt...?

No massa. El que passa és que bueno, el fet que jo portés cada setmana algo a casa, el meu pare també cobrava alguna cosa de les ventes que feia. La meitat s'ho bevia, però l'altra meitat arribava, no?. El cas és que eren tan absurds els meus pares en aquest sentir, que per exemple lo que guanyava el meu pare ho portava el dissabte, llavors es fotien un gran arròs el diumenge. Fotien el gran festival, i s'acabaven els diners; clar. Però fotien un arròs de meravella. Aquell dia dinàvem com a reis, i després el reste de la setmana pues moltes vegades pa amb sobrassada o pa amb oli. No hi havia res més.

E.- Quan estaves a casa de la tia Anna, amb els teus germans els seguies anant veient de tant en tant o...?

Sí, però allò va durar pocs mesos perquè em vaig anar al circ aleshores.

E.- I el fet de que marxassis al circ, per la teva família, la teva mare... el teu pare, no els hi semblava massa...?

No, em va firmar l'autorització. Com que de totes maneres m'havien dit que marxés de casa, m'anés a viure amb la tia Anna, pues suposo que va pensar que bueno/

E.- I el fet de marxar amb la teva tia Anna/

Per mi una alliberació, per mi era una alliberació. Ho vaig sentir pels meus germans perquè me'ls estimava moltíssim, però per mi era una alliberació. Hi havia un ambient molt, molt tètric a casa meva. Les borratxeres del meu pare eren molt violentes i molt, molt fotudes. També és que jo no era filla, la filla que no era filla d'ell. Això portava uns, uns drames terribles.

E.- Però això ell ho amagava de cara enfora?

Sí, quan agafava les seves empenyades alcohòliques, la meva mare era un puta, jo era filla de puta, i lo que vulguis. I com que jo m'enfrontava i em posava pel mig si es posava violent, pues clar jo era també el blanc de les seves ires.

E.- O sigui, va anar bé, marxar, no?

Va ser una alliberació.

E.- Bueno, llavors tornes de Portugal, es trenca el contracte, i tornes a viure a casa teva?

Sí, i llavors, no sé si llavors o immediatament o què, però començar a treballar en aquell bar restaurant del carrer París al costat del cine Astoria, i allà vaig estar com 3 anys potser. Vaig començar a estudiar. A les tardes vaig començar a anar a la facultat a estudiar. Vaig fer aquella prova i em van aprovar, i vaig començar a estudiar. I llavors allà sí que vaig començar a fer amics.

E.- Amb la teva tia no? Després ja no vas tornar a viure amb ella, no?

No, llavors ja em vaig independitzar quan vaig començar... Bueno, em vaig independitzar també degut a un altre daltabaix, que no sé si val la pena que t'ho expliqui aquestes coses, perquè estant treballant aquí, en aquest bar restaurant del carrer París que encara hi és, un dels clients, com que al costat estava un hotel el Hotel París em sembla. Hi havia un cine, un hotel i casi fent cantonada aquest bar restaurant. I un matrimoni, un matrimoni de Santo Domingo em va dir si els volia acompanyar al Tibidabo per ensenyar's-hi, i fer-los una mica de guia. I jo vaig dir que sí, i vaig pujar amb ells. A casa meva no sé quina història vaig dir, vaig explicar una història. Vaig trucar des d'allà d'alt per telèfon dient no sé quina història. No me'n recordo. El cas és que al cap d' 1 dia o 2 o 3, tampoc me'n recordo massa bé, el cas és que es va muntar un sarau a casa perquè em van dir que m'havien vist amb un home vell al Tibidabo. M'havien vist amb un home vell. I els hi vaig dir que "suposo que sí perquè el senyor em va acompanyar al telèfon, i la seva dona es va quedar en una taula sentada, perquè vam dinar allà d'alt. I suposo que ens van veure en aquell moment. Això va ser un daltabaix horrorós. Va intervenir el germà gran del meu pare i tot, i el vaig anar a veure. Vaig explicar la història tal com havia anat. I li vaig dir: "són aquestes persones, si vols pregunta-ho". Perquè segons la història de la meva mare i del meu pare era que jo m'havia prostituït amb el tio aquell al Tibidabo.

E.- (riu)

Tu rius, però allò era... allò era mortal. I llavors vaig, vaig marxar de casa. Millor dit, em va llançar el meu pare. No vaig prendre jo la decisió. Em van llançar de cap.

E.- Amb el germà del teu pare tenies una relació més...?

Era un home algo més intel·ligent. Era aquest que et dic que era republicà. Era algo més intel·ligent. Va ser capaç d'entendre-ho, però lo que passa és que no va poder torçar la qüestió. Jo vaig marxar de casa, jo vaig aprofitar per marxar. Em vaig anar a viure amb unes companyes del mateix restaurant, que vivien en una casa de família. Tenien una altra habitació i jo vaig anar a llogar aquella habitació.

E.- Et preguntava lo de la teva tia Anna, perquè després de la mort de la seva filla, el fet de que el seu company estava a la presó... Va quedar marcada o... va seguir tenint una relació...?

En quin sentit?

E.- O sigui, quan vas tornar vas seguir tenint la relació amb ella igual o...?

Sí, sí, sí, sí, l'anava a veure, ens veiem.

E.- Vas anar amb aquestes noies i segueixes treballant i estudiant?

Sí, segueixo estudiant.

E.- El fet de que, o sigui, quan vas començar a estudiar ja estaves fora de casa o va ser paral·lel més o menys?

Ja estava fora de casa.

E.- Ja estaves fora de casa. I com t'ho vas plantejar? O sigui, va ser a partir d'això que deies, o sigui, com et vas plantejar estudiar? Era una cosa que l'havies tingut sempre?

No, m'ho va dir aquella noia, quan estava al [Bar] Priok [Carrer Balmes], m'ho va dir aquella noia, aquella dona perquè ja era una senyora, perquè quan jo la vaig conèixer ja tenia 40... i a llavors jo em vaig enrecordar i vaig anar a la facultat a enterar-me'n?

E.- Però en tenies ganes? Era una cosa que havies pensat sovint?

Jo tenia ganes d'estudiar, sí. I com que la psicologia m'agradava molt pues... En aquells moments es feien "Visitadores Socials Psicòlogues", i ho va fundar la càtedra de psiquiatria. Ho va fundar el ---- catedràtic de psiquiatria. I era molt inclinat cap a la part psiquiàtrica, social psiquiàtrica. I llavors s'aprenia molta psicologia.

E.- I la prova te la vas tenir que preparar o vas anar allà i...?

No, no, va ser, va ser una prova de cultura general i una entrevista amb el psicòleg que després ens donava classes. Cerdà, es deia Cerdà. I no recordo massa més. Sé que era una cosa de cultura general i després l'entrevista amb el psicòleg.

E.- Bueno, deuria ser bastant...extraordinari perquè el fet de que una noia que treballés i es plantegés o no... o més o menys tots els estudiants...?

Els que anaven allà?

E.- Sí.

No, jo era bastant rara en aquest sentit. La majoria era de gent família ["bona"]... la total majoria. Hi havia les noies amb que vaig fer amistat, que eren gent ja amb idees d'esquerra. Mmm... una era de Sant Antoni de Calonge i vivia a Barcelona, però vivia aquí perquè havia vingut aquí a treballar i a estudiar. L'altra era la Palmira, que després, al cap de poc temps va començar a treballar amb l'aparell de propaganda del PSUC; que això jo no ho sabia llavors perquè això es mantenia en absolut secret. Però ja era gent d'aquest tipus. El Cirera, un estudiant de psiquiatria, que bueno, ara és el doctor Cirera, i fa molts anys que no l'he vist. I en ----- també, estudiant de psiquiatria. Eren uns quants que ens vam ajuntar, que ens vam fer amics. Vaig començar a viure a la meua adolescència. Als 29 anys vaig començar i realment va ser així. Vaig començar a viure lo que es viu a l'adolescència: els amics, el trobar-nos a les tardes per estudiar o trobar-nos a prendre vi barat. Vam agafar cada trompa amb negre barat... Jo!, era horrorós.

E.- Era peleón, no?.

Peleón pero peleón. (Risas). Quan a la Mari, la que tenia la família a Sant Antoni de Calonge que eren pagesos, li enviaven coses a casa, i ens fotíem cada festa... I ens ho passàvem molt bé. Allà va ser, va començar una nova etapa de la meua vida. Vaig començar a llegir a Sartre a Camus. Em va impactar molt "La peste". Has llegit el llibre de "La peste"?

E.- No.

Pues em va impactar moltíssim, moltíssim. I anava configurant la idea de lluitar, de lluitar per la llibertat. De lluitar no tant per la llibertat en aquell moment, sinó lluitar per la revolució. Va ser un esclat per mi. Va ser una nova etapa a la vida molt maca; per cert.

E.- Els professors com eren?

Home, hi havia de tot, perquè era la càtedra de psiquiatria, per lo tant les tesis que ells mantenien eren les tesis científiques, però la directora de l'escola era de la secció femenina. La càtedra va fundar l'escola amb col·laboració amb la secció femenina, gent de la secció femenina. Però bueno, dintre de que ens consideraven las rojillas a nosaltres, no ens feien mala vida allà dintre. En absolut. Ens vigilaven una mica, però una mica paternals. De fet, de fet quan em van detenir a l'any 66, i l'advocat em va anar a demanar un certificat a l'escola de bona conducta i tal, li van fer. Vull dir que era una cosa... sent com era la gent de la secció femenina: "que llega la roja ésta que está en la cárcel". Va ser fer-me el certificat de molt d'agrair, no?

E.- Però a nivell de qualitat de lo que explicaven era molt carca o realment estaven...?

Lo que hi havia de carca era el capellà que ens donava història de no sé què. Algo de religió. No història de religió, sinó algo de religió. Això era lo més carca. Lo demás era bastant neutre, bastant neutre. I llavors com que estàvem en contacte, perquè van haver... te'n recordes les famoses riades dels anys 60?.

E.- A Sabadell.

Sí, aquelles riades. Pues de fet els alumnes d'allà vam col·laborar en tot allò. Com que estàvem molt en contacte perquè anàvem a fer pràctiques amb el món més pobre i marginal, doncs bueno, hi havia una certa... no eren del tot carques; vaja!.

E.- La seva formació era encaminada com ara a "assistent social de barri", o...?

"Visitadora Social Psicòloga". Però de fet, sí. Era la beneficència tecnificada. I llavors... era una concepció de la beneficència que es tenia que fer amb unes certes tècniques. Doncs es feien la tècnica de l'entrevista i potser et portaven algun llibre traduït a Estats Units de la Mary Richmond, que era com una espècie de tòtem dintre dels Serveis Socials als Estats Units.

E.- Era un grup reduït o creus que el fet de que era gent d'esquerres i tal era bastant ampli? O era un grupet de gent que us aveníeu bé però que tampoc no...?

Sí, érem un grupet de gent de la facultat de psiquiatria i de l'escola nostre, que érem molt amics, i que érem gent d'esquerres, i que volien lluitar, i fer coses. I suposo que ells van participar en coses de la facultat. Nosaltres també en alguna. En alguna sentada/

[FINAL CARA B, CINTA 2]

[INICIO CARA A, CINTA 3]

Un grupet que ens apuntàvem més per passar-ho bé i per beure vino peleón i per parlar de lo divino y de lo humano, i de la revolució, amb una, amb una idea molt romàntica del assumpte. Però bueno, era un gèrmen, era un gèrmen.

E.- Però això no estava generalitzat?

No, nosaltres no. Pensa que érem la majoria de, de gent... bueno, la majoria, les dones que ens coneixíem que érem 2 o 3. Tres i jo 4, eh... érem les roges diguéssim de l'escola. El reste eren pues gent de bona família que anaven a estudiar allà. No feien res més. No hi havia un, no hi havia un ambient generalitzat de lluita allà.

E.- I la seu estava organitzada allà o al sindicat d'estudiants...?

La seu sí que existia, havia anat a dinar als menjadors de la Seu. Al Passeig de Gràcia- Caspe hi havia uns menjadors de la Seu. Hi havíem anat a dinar allà moltes vegades i era molt barat. Es menjava bé i era baratíssim.

E.- Hi havia alguna forma de control sobre els estudiants?

Doncs no ho sé. Pensa que nosaltres treballàvem. Aquest grupet de 3 o 4 érem noies que treballàvem i estudiàvem. No teníem massa temps de participar en l'ambient estudiantil.

E.- I vas notar... el salt cultural ho vas notar o...?

El salt?

E.- El salt cultural.

Oh! i tant que el vaig notar. I tant. Lo que passa és que passo de tallers de treball manual al circ, a l'hosteleria, i després a la facultat. Per mi va ser una espècie de progressió, però el salt era evident.

E.- Discutíeu "de lo divino y de lo humano"?

Sí, de filosofia, de la revolució. De fet hi havia també aquell llibre, no me'n recordo... el llibre d'un pedagog soviètic Makarenko. No ho has sentit parlar de Makarenko?. Doncs vam llegir Macarenko i vam quedar enlluernades. I clar, amb el contacte d'aquests companys de facultat podíem llegir altres llibres que no tenien, que a Espanya, que a Barcelona no es tenia accés. Poc a poc doncs anaves, t'anaven passant algun llibre que aconseguien de no sé on. Eren llibres que no estaven, no estaven catalogats.

E.- Descatalogats total. I si els catalogava algú... Però ho concretàveu també amb la situació a Espanya o...? (risas)

Sí, sí, però no teníem massa... ja et dic que eren més discussions de tipus romàntic. Suposo que les discussions que fas quan ets adolescent. Desig de justícia social. Desitges donar-te per lluitar, però sense massa sapiguer ni com ni què. Lo que fèiem era discutir molt i parlar molt d'això, de filosofia política més que d'altra cosa. A llavors la Palmira va ser, després em vaig enterar que va, que va començar a treballar amb el PSUC. Però clar, com que era una cosa tan secreta que no ens vam enterar. I encara que ella sabia que jo desitjava entrar en el PSUC, mai em va dir res, perquè clar, no podia. Era absolutament secret allò. I ells tampoc. Ni ningú més estava connectat amb el partit. I ells tampoc.

E.- En el fet per exemple de la revolució, de llegir autors soviètics i...o sigui, més o menys la imatge sobre els comunistes o la imatge que es feia en aquell moment...

Bueno, era meravellosa. Per nosaltres la revolució soviètica era, era el sùmmum.

E.- Per tu no va suposar cap...? o sigui, en un moment donat, et dones compte de que bueno, comenceu a parlar d'això, de la nova revolució, el comunisme, de "lo divino y de lo humano", quan de fet, o sigui, la imatge que de fet que tu havies d'agafar del comunisme... encara que fos per, per la societat com a "diable", no recordes que et va suposar cap, no recordes que et va suposar cap mena de/?

No, perquè jo no ho entenia així. A veure, la transmissió, a veure, jo no havia tingut contactes amb gent d'esquerres fins que arribo a la facultat. Per lo tant, era més aviat neutre lo que jo sabia. I llavors les primeres coses que arriben al meu intel·lecte són coses meravelloses. Coses... lluita per la justícia, per era, era essencial, i era lo que volia. No hi havia cap condicionant. I si l'hagués hagut, que no ho recordo, però tampoc ho sé amb exactitud, dir que si tingués alguna imatge que m'haguessin transmet de manera negativa, però és que per mi no era negatiu. La gent estava equivocada en tot cas.

E.- Però l'origen per exemple d'això de la crisi social, on hi situes tu en el teu cas? O era una idea que es va anar fent sense...?

No ho sé. Pues suposo que em sortia de dintre, o igual em sortia per la mateixa situació. Home, pensa que era una tia intel·ligent, perquè ho tenia que ser, perquè sinó no hauria tingut tota aquesta trajectòria, i per lo tant... pues buscava, buscava, buscava. No sabia massa bé, però tota la meua vida vaig estar buscant fins que vaig, vaig, vaig trobar l'ambient propiciatori, l'ambient propici perquè poder que allò esclatés, que allò es conformés.

E.- I llegies coses ja directament de Marx i Lenin?

No, Marx i Lennin no, alguna cosa de Marx suposo que sí, però tampoc ho entenia massa. No encara, va ser posterior que vaig començar a llegir coses ja més especialitzades.

E.- I seguíes treballant al bar aquest del...?

Sí, seguia al carrer París. Ara no me'n recordo com es deia, però bueno. Sí, seguia treballant allà. Vaig marxar al cap d'1 any em vaig enamorar d'un belga que era client del bar. Era un tio gran per mi, però bueno. I vaig marxar amb ell a Bèlgica. Vaig marxar amb ell a Bèlgica, tenia que anar a Bèlgica. Ell tenia allà un fill casat. I vam anar a Bèlgica. Estant a Bèlgica em vaig donar compte de que estava embarassada, i m'ho vaig passar fatal. Ho vaig passar fatal perquè no entenia res, no entenia res de lo que parlava ell. Jo no entenia el belga; parlava francès. Estàvem a casa seva en la torre que tenien allà. I m'ho passava fatal. Vam tornar a Espanya, va comprar un cotxe. El cotxe era magnífic. Era un ----- gran i roig, i vam tornar amb el ----- gran i roig a Espanya, a Reus, on ell tenia una torre i tenia una fàbrica on es fabricaven... una bòvila es diu?

E.- Com?

Bòvila, on es fabriquen les totxanes.

E.- Ah!, val, una fàbrica de totxos.

Sí, ell tenia allà la torre més la fàbrica de totxos. I em vaig posar a viure amb ell allà, però al cap de poc temps a mi m'ofegava tot allò. Vaig decidir avortar i tornar a estudiar i tornar... I així va ser.

E.- Havies deixat els estudis?

Clar, m'havia anat amb ell, però m'havia anat amb ell a l'estiu. No sé si vam estar un mes o menys. Vam tornar. Vaig continuar amb ell. Sí, va ser molt poc, perquè jo no tenia 3 mesos d'embaràs quan vaig anar a avortar. I li vaig plantejar a ell que no volia continuar amb gran disgust del pobre Estefan. Tenia un fill, i ell ja tenia 52 anys. Però bueno, ho va entendre, no tenia més remei. I llavors res, vaig avortar, vaig tornar amb el meu grup d'amigues i vaig tornar a estudiar.

E.- I vas tornar a treballar al carrer París o...?

No me'n recordo de què vaig tornar a treballar. Suposo que sí, però no ho sé segur.

E.- Amb quants anys vas acabar la carrera? Vas seguir treballant o...?

Sí, la carrera era de 3 anys. Vaig acabar al 62.

E.- I vas entrar a treballar després de la carrera a un altre lloc o...?

Sí, a llavors vaig començar a fer enquestes per exemple. Llogaven molta gent per fer enquestes. A vegades, des de la càtedra mateix encarregaven algun treball d'ajudar al metge a portar algun malalt que necessitava doncs companyia més tècnica. I després vaig, vaig començar a treballar a "L'Àguila", com a supervisora de personal, que no és que sapigués molt però bueno, però em van agafar. Encara no sé massa bé perquè però em van agafar. I allà vaig conèixer al Daniel que era membre del PSUC, que és aquest que t'explicava ahir que, que al final em va dir si volia entrar al PSUC.

E.- Bueno, respecte al de Bèlgica, quant vas viure amb ell?

Bueno, vaig viure amb ell pues no sé si va arribar a 3 mesos.

E.- Els temps d'anar a Bèlgica i tornar.

No, el temps d'acabar a l'estiu les classes, que haurien acabat a finals de maig suposo. Anar a Bèlgica, tornar, i suposo que al setembre em vaig tornar a incorporar ja sense nen i sense Estefan. Em vaig tornar a incorporar a les classes.

E.- Ell a nivell polític o ideològic...?

No, ell no. Era un home de negocis que vivia aquí i tenia la seva indústria.

E.- I a Bèlgica la situació...?

No em preguntis res de Bèlgica perquè no entenia res. No entenia res. (risas)

E.- t'anava a preguntar per la situació...

No entenia res de res.

E.- Res de res.

Ni idea.

E.- I quan entres a treballar a l'Àguila això deuria ser l'any 61 o 62...

62 por ahí deuria ser.

E.- De cap de personal, no?

De supervisora.

E.- De supervisora de personal.

A sobre tenia el cap de personal que era aquest, Daniel era el seu nom de guerra.

E.- Eh?

Daniel era el seu nom de guerra. Per això no posis el nom.

E.- No, no, no, no. poso Daniel.

Daniel.

E.- Tu tenies nom de guerra?

No, durant molt temps no. Sempre em feia de dir el meu nom: Anna.

E.- No era perillós això?

Sí, sí, tothom insistia que em tenia que posar un nom de guerra però jo deia: "per què m'he de posar el nom de guerra si a tothom el porta el nom de guerra, doncs també es pensaran que és nom de guerra "Anna"?". No em van agafar pas pel nom, eh!. (risas)

E.- I al final te'l vas posar o...?

Després de la detenció primera sí, perquè el partit em va dir: "escolta, pues ara te l'has de posar", "pues vale".

E.- Quin nom et vas posar?

Àfrica.

E.- Àfrica.

Àfrica.

E.- Va, tornem a... comences a treballar a l'Àguila, i quanta gent havia treballat?

A l'Àguila?, pues no me'n recordo. Em penso que ocupava tot l'edifici cantonada de Pelai i Plaça Universitat. Eren uns magatzems com Jorba, més o menys. De la mateixa mida. Bueno, el que era Jorba, que ara és Corte Inglés. Eren uns magatzems grans.

E.- I què es feia allà?

Què es feia? Vendre!.

E.- És que em pensava que era l'Àguila de la cervesa.

No!, "Magatzems El Àguila" era com el Corte Inglés.

E.- Ah, vale, vale.

O com Jorba. Els magatzems Jorba que es van vendre va passar a ser del Corte Inglés. Pues això, com un Corte Inglés.

E.- I la teva feina era supervisar el personal?

Sí, preparar, preparar manualitzacions pel personal. Preparar què és lo que tenia que fer el personal, com tenia que rebre al públic, com es tenia que comportar. En fi, tota una sèrie d'aquestes coses. Era la meva tasca principal. Llavors hi havien uns cursets pel personal femení perquè, perquè es tecnifiquessin una mica més.

E.- Eren moltes hores de feina o...?

No ho recordo especialment, suposo que eren les normals dels magatzems. Entre 8 i 9 hores deuriem ser.

E.- I el salari era molt més alt en comparació dels llocs que havies treballat abans o...?

Home, és clar. Ja et vaig dir que vaig fer una progressió cap a d'alt.

E.- Hi havia algun tipus de...Bueno, la relació amb els possibles treballadors? Vas fer amistats allà també

o... o ja tenies les mateixes amistats de la universitat i per tant...?

Sí, tenia vàries amistats de la facultat. No, allà no, perquè a més estava en una posició d'autoritat diguéssim. Allà no vaig fer amics. L'únic amic va ser el Daniel.

E.- Hi havia algun tipus en aquella època en el sector serveis, hi havia algun tipus de conflictivitat?

No. Cap conflicte.

E.- I la relació amb la gerència?

Bueno, jo no tenia una relació directa amb la gerència. Tenia relació directe amb el cap de personal, amb el director de personal, que era el Daniel. El cap de, el director diguéssim del centre recordo que vestia molt bé però era baixet i prim. Anava molt vestit recordo. Presumit com ell sol. Però jo no tenia una relació amb ell.

E.- Una pregunta. Quan vas entrar a la facultat a estudiar i tot això, la teva família com ho va rebre?

Jo ja no vivia a casa.

E.- O sigui, no mantenies cap tipus de...?

No, perquè a més a més quan vaig trencar amb el belga li vaig dir a la meva mare, perquè fins aleshores els anava a veure, els anava a veure, els hi portava coses. Diners o coses per menjar. Al meu germà més gran li porto 9 anys. La diferència d'edat era força considerable. I encara no portaven massa cosa a casa, i aleshores els hi portava coses. Però quan vaig trencar amb el belga, li vaig dir a la meva mare que havia trencat amb ell i tal, i em va contestar, em va dir una frase que a mi em va sentar tan malament que aquell dia es va acabar la meva mare. [Es va acabar va dir "lástima si hubiera seguido con él, tu madre te habría llevado en palmitas"]

E.- Veies als teus germans?

Sí, als meus germans sí. A la mesura que podia sí.

E.- Bueno, abans estàvem parlant de l'Àguila, i bueno, quin tipus de relació tenies amb el cap de personal? O sigui, com comences a introduir-te en el món més polític o com ho vas...?

No, no, ell començava a fer-me preguntes: "Què penses d'això?; què penses de lo altre?". Preguntes de tipus ample, filosòfic, polític, però ample, sense comprometés massa, fins que va acabar convençut com era jo, i llavors es va atrevir a dir-m'ho. I després d'estar allí també, es va atrevir a dir-m'ho. A proposar-me si volia entrar al PSUC. Jo vaig dir que era lo que estava esperant. I ràpidament...

E.- Ho estaves esperant en aquell moment?

Home, era lo que estava esperant... no que ho esperava d'ell, ho esperava, ho volia, jo volia participar en la revolució.

E.- I vas decidir entrar de seguida?

Oh!, i tant. Si m'ho arriben a dir pues 2 anys abans doncs també.

E.- Però sense cap temor? No t'ho vas plantejar.

No m'ho vaig plantejar. Era lo que volia. Era lo que m'omplia. Era lo que em justificava la vida. Era si tu vols, era pues això, era que jo necessitava que la meva vida tingués una finalitat. I això era la meva finalitat. L'omplia. La meva existència tenia sentit.

E.- I necessitaves encara l'aval d'un militant o necessitaves l'aval de més d'1 o...?

No, el Daniel va crear una cèdula amb mi i altres persones. Va crear una cèdula i em va integrar en la cèdula. Era ell el que estava en contacte amb la direcció del partit, llavors es va crear la cèdula i vam començar a treballar.

E.- On estava la cèdula?

On estava?, a cap lloc.

E.- Vull dir, com a àmbit d'organització territorial o d'empresa...o...?

No, d'empresa no i territorial tampoc.

E.- A on es reuníeu?

A casa d'un a casa de l'altre.

E.- I què fèieu?

Doncs estudiàvem els documents, els últims documents de la última declaració política del partit, si venia el primer de maig estudiàvem què podíem fer, ens organitzàvem i fèiem octavetes, amb aquelles ciclostils tan antediluvianes que hi havia. Després les llançàvem, contribuïem així al primer de maig aquell. Quan era primer de maig pues era... bueno, ja no me'n recordo. I altres coses.

E.- Dins del partit a quin sector pertanyia? Era una cèl.ula...?

Era una cèdula de Barcelona però no sé de quin sector. No estàvem en cap sector. No estaven organitzats per barris, estaven organitzats per empreses. Però nosaltres no estàvem com una organització d'empresa. Érem una cèdula, suposo que depeníem del Comitè de Barcelona, però jo això a llavors no ho sabia.

E.- Quanta gent hi éreu?

Doncs...3, 4, 5, i el Daniel 6.

E.- I tots pertanyíeu a la mateixa empresa o...?

No, no.

E.- A diferents llocs. Eren treballadors o professions liberals o...?

Mmm... en general tots treballàvem, tots treballàvem.

E.- Però en serveis o...?

El Salvador, el Daniel i jo treballàvem a l'Àguila al principi. Després hi havia una altra noia que treballava d'administrativa en una empresa, i dos homes, dos nois que un era agent de ventes i l'altre no sé on treballava, en una empresa d'administratiu.

E.- La majoria eren treballadors de coll blanc...?

Sí, si ho vols dir així, sí. No eren obrers. Si haguéssim sigut obrers haguéssim estat a l'empresa, en una cèdula d'empresa, però no érem obrers.

E.- O sigui, us organitzàveu en el sentit de formació interna... hi havia gent que ----- del partit. I llavors discutíeu...

Sí, és clar, discutíem els documents del partit. L'instructor, el Daniel, els instructors del partit sempre venien i et portaven doncs les conclusions polítiques de la direcció del partit enfront el que fos. El moment que es va dir es diria o lo que es tenia que fer per la vaga general política o el que fos. Et deien lo que se tenia que fer.

E.- I el Daniel feia molts anys que hi treballava allà o...?

Pues no ho sé.

E.- La majoria de gent era de la teva edat o...?

Sí, aproximadament tots érem de les mateixes quintes. Vam anar a París, vam anar a París a fer un curset. El Daniel ens va organitzar el viatge, i amb molta, molta cura, amb molt de cuidado vam agafar el

tren, que per cert, amb tant cuidado anava que em vaig quedar el passaport a casa, em vaig donar compte quan vaig arribar a l'estació. Sort que clar, que ells que ja tenien experiència pues ens citaven 3 quarts d'hora abans, i em va donar temps a agafar un taxi, tornar a casa, agafar el passaport i tornar pitant a l'estació. (riu). Que això a llavors era... era per no cridar l'atenció. Però bueno.

E.- I com vau travessar la frontera? I no va haver problemes a llavors?

No, tots portàvem passaport en aquell moment. Cap problema.

E.- Això quin any deuria ser?

Pues deuria ser a l'any 63 o 64. Al 64.

E.- I es va allotjar a...?

No, no, no, no. Ens van allotjar, ens van allotjar a casa de camarades d'allà. Els nois en una casa i nosaltres en una altra. I que per cert, també una altra anècdota divertida t'explico, ens van donar una consigna perquè el Daniel no venia, i li van donar una consigna: "al rellotge de Sant Michelle a tal hora. Si no ve ningú, si falla, pues a altra hora a la nit. I si fallés també, pues al dia següent a una l'altra hora a tal puesto". Bueno, l'altra companya que venia, camarada, sabia francès i anglès. Aquella noia era administrativa. Menos mal, perquè ella era la que...Arribem allà, anem al rellotge de Saint Michelle, i fallida, no ve ningú. Ens vam anar donar volts per allà el Sena, tornen a l'hora que teníem que tornar i tampoc venen a la nit. I "hòstia ara què fem!". I ens havien dit: "sobretot molta discreció", perquè a París la direcció del partit era tolerada però oficialment no existien, per lo tant teníem que ser discretíssims. Bueno, "pues hem de buscar un lloc per dormir". Teníem poquíssimes peles, estàvem tots morts de gana en aquella època, i clar, vam anar buscant pels barris aquells una pensió barata. Vam veure una, vam pujar, i bueno, ens diuen el preu. L'altra companya: "bueno, pues ens quedem". Val això. I ens diu, quan ens dona les claus, i no sé què va dir el de la pensió, que l'altra amiga diu: "no, no, nosaltres dos – ella i jo- juntes i ells junts". I l'altre va fer: "ah!, bueno, com vulguin". Jo no entenia res. I bueno, ens vam anar a dormir. Al dematí següent ens vam anar a la cita, i per fi ens vam trobar. I ens van dir: "què heu fet aquesta nit? On heu anat?". Ah! mira, hem dormit allà i tal", "ah! desgraciats, si és un meublé!". (Risas).

E.- Us ho va dir en castellà? (risas)

"Això és un meublé. Us he dit que fóssiu discrets". Haveu anat a un meublé (riures).

E.- I vosaltres va dir: i a mi què!, no? (risas)

I l'altra noia diu: "ah! pues ara ho entenc", perquè parlava així ella... "ara ho entenc perquè m'ha fet aquella cara aquell home quan li he dit que dormíem tu i jo juntes". (riures). Vam riure...

E.- Com és que no havien aparegut?

Passava molt en aquells temps, per això et donaven 2 o 3 cites, perquè podia ocórrer qualsevol cosa: que es retrassés, que tingués... no sé, qualsevol cosa. Com que no sabien si no venien... si havia caigut o què, pues donaven cites diferents per si passava alguna cosa d'aquest tipus.

E.- Però a França estaven clandestins?

Anàvem igual. Estàvem clandestins a França. La direcció estava clandestina. Tolerada, però les autoritats policials ho sabien però clandestines.

E.- I què va fer?

Pues seguir un curset de formació accelerado.

E.- Quan temps va estar-hi?

Una setmana. No crec que arribés a una setmana.

E.- I què us donaven tota la base de marxisme, Leninisme o...?

Sí, pues... no ho recordo molt exactament, però sí. No ho recordo amb exactitud. La vaga general política que es tenia que preparar. No ho sé. No ho recordo amb exactitud. Una mica d'història del

moviment obrer, coses d'aquest tipus.

E.- Vau estar en contacte amb gent del moviment que estava a l'exili o només vau estar fent els cursets i no...?

Sí, va venir a veure's el López Raimundo/

[FINAL CARA A, CINTA 3]

[INICIO CARA B, CINTA 3]

El Miquel Núñez també, i un altre que es deia Mario que no vaig sapiguer quin nom tenia. El vaig veure en molt poques ocasions més. El Román, el famoso Román, que era el secretari d'organització.

E.- Llavors els coneixíeu pel seu nom?

No, Román era un nom... no, teníem noms de... Mario era un nom fictici. El López Raimundo no sé quin nom li deien. No me'n recordo.

E.- Però la ----- sabia que el López Raimundo que era el secretari general?

No, perquè ens ho van dir.

E.- Ah! us ho van dir?

Sí, sí, sí.

E.- Us ho van dir directament?

Sí, ens van dir que era el secretari general.

E.- I bueno, el viatge...

Bueno, vam tornar i vam continuar.

E.- Quina situació hi havia al PSUC en aquells moments a Barcelona? Tu creus que hi havia moltes cèl.lules com la vostra o era la única?

No ho sabíem.

E.- No sabíeu res.

No ho sabíem.

E.- Era secret.

Clar, una cèdula no coneixia ningú més que els membres de la seva cèdula. Gràcies a això les caigudes no eren, no tenien efecte dominó, perquè sinó si tu parlaves davant de la policia, màxim podia caure la teva cèdula, però ningú més perquè no coneixies a ningú més.

E.- Llavors, fèieu el "*Treball*", "*Mundo Obrero*" i el distribuïeu?

Exacte, exacte. Teníem lo que es deia la estafeta, i a llavors ens portaven els exemplars, els distribuïem, fèiem les octavetes –com es deia abans- quan tocava algun aconteixement. Cadascun tractava de portar, de deixar "*El Mundo Obrero*" doncs al lloc on treballava. Coses així. Llavors a l'any 66, jo vaig entrar a treballar a l'Hospital de Sant Pau.

E.- Va ser en aquest anys/

Eh?

E.- Va ser en aquest any que et van detenir, no?

La primera vegada no sé si va ser al 66 mateix o a l'estiu del 67. No ho recordo exactament. Ens van

detenir en un primer de maig, celebrant un primer de maig a Torre Baró [és l'any 1967].

E.- Potser seria en el 67 això.

En el 67 podia ser.

E.- Perquè em sembla que les caigudes fortes van ser...

Sí, sí, sí. Vam caure 30 i pico o 40. No ho sé. Estàvem allà fent un dinar, i cantant les nostres cançons. Vam fer un acte de resistència que en aquells moments tenia importància, va sortir a la premsa, almenys internacional aquí no, (riu) sortia: "gran celebració del primero de mayo a Torre Baró en Barcelona". I allà érem pues uns 100 o 100 i pico.

E.- Però abans de.../

A llavors ja s'havia creat, s'estava o ja s'havia Comissions Obreres. Es va crear a l'església de Sant Medir. I llavors quan vaig començar a treballar a l'Hospital de Sant Pau, en aquella etapa no sé si va durar un parell d'anys, vaig treballar en el moviment de dones, i en la comissió de dones del partit. Em vaig, vaig estar... aquí al carrer Fontanella que estava l' Associació de drets humans, i allà vam fer doncs molta tasca respecte els drets de la dona. Organitzàvem xerrades, organitzàvem sentades. Quan va haver lo de l'església aquella que hi havia d'estudiants, l'església aquella de la Diagonal...

E.- La Caputxinada.

La Caputxinada, doncs també hi havia, hi havia col·laboració d'alguna manera, no?. I vaig estar treballant en qüestions de la dona potser 2 o 3 anys. No ho recordo amb exactitud, però 2 o 3 anys ben bé.

E.- Això a partir de l'any 66? Abans havies.../

Sí, un cop creat Comissions Obreres, llavors es va crear... A Comissions Obreres hi havia forces dones, dones de militants, com la dona del Rozas, i moltes altres. I amb aquest nucli de gent es va continuar treballant i després es va crear la comissió de dones del PSUC. Jo estava en aquesta comissió.

E.- Quan es va fundar Comissions Obreres a l'any 64. Hi vas participar o...?

Sí, sí, sí. Estava a Sant Medir també. No me'n recordo quantes vegades vam anar allà, però sé que era a Sant Medir, i sé que allà es van fer moltes coses. Pujàvem aquella..., saps que hi ha aquella torre a Sant Medir? No una torre, a veure, l'església té unes dimensions i després puges 2 o 4 pisos, en un bloc així molt quadrat, i hi havien dependències, sales, dependències administratives o dependències dels capellans. I allà ens reuníem a d'alt, que sempre pensàvem: "si un dia puja aquí la policia d'aquí no s'escapa ningú, perquè l'únic accés era l'escala, no?" [és possible que es refereixi a les reunions durant 1966]

E.- Com vas anar a parar l'església de Sant Medir? Va sortir una consigna del partit o...?

No ho recordo, segurament deuria ser així.

E.- Tu com anaves allà? O sigui, com a què anaves... A partir del partit o... a partir de...?

No, perquè allà no es deia que anaves a través del partit. Allà anàvem com a gent per crear Comissions i per lluitar per, per, per la llibertat sindical, i pels drets dels treballadors. Casi bé tots érem del partit. Això segur (riures). Després ens trobàvem a les manifestacions i tothom era el mateix.

E.- Hi havia també gent de la JOC o...?

Suposo que sí, suposo que sí, hi havia col·lectius cristians de base.

E.- I... i més o menys/

I la HOAC.

E.- I a partir d'aquí, més o menys què...preníeu la decisió de crear Comisiones Obreras i iniciar la concentració de Barna a la plaça...

No me'n recordo massa d'aquests detalls.

E.- Hi ha una primera manifestació...

Escolta, és que manifestacions que havia, manifestació que estàvem. Vull dir, que portàvem una vida militant activíssima. Llavors estàvem a tot arreu. (risas). Estàvem a tot arreu, perquè quan la policia em va detenir (riu), em va dir: "¡ah!, tu eres la de la moto". Jo llavors tenia una moto amb sidecar, i "tú eres la de la moto, te hemos visto en tal sitio, en tal otro sitio, en tal otro sitio". Bueno...

E.- Perquè anaves en moto amunt i avall.

Clar, jo anava amb la moto amunt i avall.

E.- Però... o sigui, per l'any 64, a les primeres eleccions, les eleccions sindicals del 66 les recordes si vas fer alguna...?

Bueno, al Sant Pau jo em vaig fer enllaç sindical. Em vaig presentar i em van votar com enllaç sindical. Llavors em vaig dedicar llavors més a les qüestions... al moviment obrer dintre de l'Hospital. Al moviment intern de l'Hospital. Quan la comissió de la dona es va trencar, perquè van haver uns problemes de tipus personal –això ho trobaràs al llibre de la Lúcia Falcón, que aquella sí que té una memòria increïble-, i com que ella era cunyada de la Rosa Borràs, Maria Rosa Borràs, doncs hi havia allà un odi, un odi increïble. A més, la Lúcia Falcón és una dona que o l'odies o l'estimes. No hi ha mitges tintes. Llavors es creava molts enemics per la seva manera de ser. I aquesta era una enemiga acèrrima, de tal manera que quan jo estava a la Comissió de la Dona i treballant aquí al carrer Fontanella en la Associació d'amics de la ONU, mmm... vam fer moltes coses amb la Lúcia Falcón. De fet la vam fer president durant un temps. Va sortir com a president. Hi havia dos noies, dos camarades, que no entenien ben bé allò de... de ser un partit de masses. No ho entenien massa. El partit tenia que ser una cosa tancada. O si més no exclouent de moltes persones. Llavors jo no ho entenia així i clar, tot lo que es podia fer que participessin el major número de dones pues era una meravella. I es van fer algunes coses. Però a la Lúcia la odiaven a mort. I llavors boicotejaven moltíssim i havien unes discussions interminables. Que dintre de la discussió política, era una discussió política absurda, i lo que hi havia al darrera eren rancors personals molts forts. Llavors allò va fer esclatar la comissió de dones es va desfer. El Núñez va venir a la comissió de dones. Vam estar discutint. I al final es va desfer. I llavors em vaig dedicar més a formar Comissions Obreres dintre de l'Hospital.

E.- Això per quin any es deuria desfer la Comissió de dones?

Pues deuria de ser a l'any 65... no, perdona, pues deuria ser l'any 67. No et sé precisar les dates.

E.- I aquesta comissió/?

Si vols precisió de dates respecte això, ho trobaràs al llibre de la Lúcia Falcón.

E.- Però això era una Comissió dintre del partit, o era del partit de Barcelona només o era...?

Suposo que depenia del Comitè de Barcelona, sí depenia del Comitè de Barcelona.

E.- I la seva activitat era...?

Pues promoure la lluita de les dones en la mesura que es podia fomentar tot tipus d'activitats, conferències, xarles, lo que fos, per parlar de la lluita de la dona i dels drets de la dona.

E.- Amb la cobertura de...?

Amb la cobertura d'Amics de Nacions Unides. Sí, em sembla que es diu Associació d'Amics de Nacions Unides o de la ONU. No me'n recordo.

E.- I llavors on les fèieu les xerrades? Les fèieu allà mateix o...?

En la seu de Fontanella.

E.- Però era... o sigui, era dintre o sigui d'una corrent feminista, no?

Sí. El que passa és que, a veure, en el partit no s'entenia massa bé les concepcions feministes aleshores. La majoria de dones que participaven que eren del partit, dones obreres, salvo alguna professional que hi havia. La majoria no entenien massa la qüestió feminista. Era, ho entenien més com la col·laboració de les dones per la lluita general. En canvi la concepció de Lídia era una concepció feminista. I en la qual jo també participava, perquè entenia que en aquesta concepció el camp era molt més ampli. Complia, és dir, mmm... si tu li donaves una concepció ideològica feminista al moviment de dones, hi podien participar moltes més dones que si no era una concepció únicament política d'esquerres com la política del PSUC dintre de les dones.

E.- Això ja ho aconseguíeu directament com a feminisme. Vull dir, o sigui, com reps tu el feminisme...

Com rebo...?

E.- En quin moment entres en coneixement que hi ha un corrent ideològic feminista...?

Espera't para que necessito...

E.- Sí, ja paro.

En aquell moment ella tenia més estructurat tota la qüestió de la lluita pel feminisme. I deixant a banda això, com que el partit volia fomentar la lluita pels drets de les dones com una cosa més, Era un sector més en el que es podia lluitar de manera oberta dintre, dintre de les activitats que es podien fer de manera legal, amb la major cobertura legal, estava també això. Que la consigna del partit en aquells temps era: **aprofiteu totes les plataformes legals que tingueu per batallar i introduir les nostres concepcions", però treballant per allò. Treballant pels drets de la dona, treballant pels drets sindicals en una empresa, o treballant lluitant per crear Comissions Obreres a hospitals. La consigna era treballar pels drets de la gent des de les nostres concepcions.**

E.- Però tenies alguna concepció anteriorment abans d'entrar en aquesta comissió de la dona?

No, cap, cap, cap cosa especial, cap aprenentatge especial.

E.- Però tenies noció del feminisme com a tal?

No, tenia noció dels drets. Tenia la instrucció del partit respecte els drets. Les consignes polítiques. La formació política que ens venia a través dels instructors. Per exemple, amb l'instructor ens reuníem 2 cops al mes per dir algo. Pues bueno, llavors ens preguntava a veure, que cadascun dels expliquéssim què estàvem fent amb els nostres àmbits de treball o d'influència. I bueno, tu deies: "doncs mira, jo estic fent això, i crec que es podria fer això...", "Ah!, doncs bé...". El partit també d'alguna manera t'orientava però al propi temps si tu li facilitaves alguna cosa, doncs t'apoiava i et donava els elements polítics que necessitaves per desenvolupar-ho, no?.

E.- Llavors era el pacte de -----?

No, no. Núñez va venir a tractar de solventar el problema que es va crear a la Comissió de la dona. Va venir quan no hi havia, quan ja estava tot molt malament. Tota la relació estava ja molt malament. Va tractar d'arreglar-ho, però com que va veure que no es podia doncs es va desfer.

E.- I ja no es va tornar a refer?

No.

E.- A part dels problemes personals que tu comentaves, vas tenir altres problemes de concepció política?

Sí..., hi havia companyes, camarades, que pensaven doncs que tenien que fer accions molt més polititzades o molt més polítiques des del punt de vista de partit i menys obertes. Suposo que pensaven que perdien qualitat en la mida que venien dones que no estaven tan formades o tan polititzades. O tan d'esquerres com nosaltres. Suposo que era això.

E.- Quanta gent éreu, quanta gent éreu en aquesta Comissió més o menys?

La Comissió?, exactament... pues... 2...3... Estava la Manuela Carmena, que és allà a Madrid. Manuela Carmena. Peus deuriem ser... 3, 4, 5... 6 o 7 deuriem ser. O 8. Però no més.

E.- L'activitat la orientàveu cap a... el sector de l'activitat l'orientàveu cap a l'associació aquesta de la dona, no?

Bueno, això era una plataforma. En general doncs també, s'orientava també a tot lo que es podia. Clar, quan tenies una plataforma com aquesta, evidentment que et servia molt i podies fer moltes més coses, perquè et cobria d'alguna manera el que feies.

E.- I la gent que venia a les xerrades i tot això? Quin tipus de gent és o...?

Home, si... si no feies massa propaganda, doncs venien la majoria dones que ja estaven convençudes. Dones del partit o dones de... En quant fèiem alguna cosa més... fent algun cartell, donant-li més publicitat en la mesura que es podia fer publicitat aleshores, doncs venia gent, venien dones de tot arreu. De fet quan, quan la Lídia es va fer càrrec d'això, doncs és una dona amb molta empena i moltes idees, molt creativa. I bueno, vam organitzar que vinguessin la María Dapena, una pintora del nord, la Eva Forest, i alguna altra. No me'n recordo. I aleshores venia molta més gent, moltes més dones. Depenia de com ho enfocaves, ho obries més cap a més dones, encara que no estiguessin tan pures, que no fossin tan pures. És que era, hi havia companyes que ho veien molt més tancat, i llavors no sé si en el fons els hi feia por o... per això no ho deien. Ho discutien però no obertament sinó.... No sabies mai perquè es discutien però es discutien.

E.- Llavors això no anava molt en la orientació del partit, no?

No, no, no. Afortunadament per mi. Jo estava en la línia correcta, jo estava en la línia correcta, perquè si no m'haguessin tallat el coll. No hagués sortit viva d'allà. (riu)

E.- Mentre seguies a la Comissió aquesta de la dona, seguies a la cèdula anterior o la cèdula anterior va arribar un moment que ja no...?

Bueno, la cèdula anterior va durar un temps però després jo quan vaig entrar a treballar a Sant Pau em vaig posar a crear partit i Comissions Obreres allà dintre. Llavors és clar, ja estava allà. I quan tenien la Comissió de dones vigent, jo militava, o sigui, estava en la Comissió de dones, ja no estava en la cèdula del Daniel. Es va, es va desfer bastant. La Lídia va deixar el partit empenyada, encara que no sé massa bé lo que va passar. Ho explica en el seu llibre. Cadascú vam fer altres coses.

E.- Perquè, la Lídia va deixar el partit a partir d'això o...va ser posterior?

La Lídia va entrar al partit a la cèdula amb el Daniel. No vaig estar jo. Érem amigues. I quan... quan suposo que es va desfer en algun moment; no et sé dir, no et sé la data, però quan es va desfer ella estava molt en contra de moltes coses que es feia perquè considerava que no eren prou feministes. Que no corresponíem, que hi havia un punt d'irrealitat de les consignes polítiques del partit tenien un punt de irrealitat amb el qual ella no estava gens d'acord. En aquell moment ella va deixar, va deixar la cèdula. I jo vaig integrar-me a Hospital de Sant Pau.

E.- Perquè, tu la coneixies abans de que ella entrés al partit?

Sí, jo vaig conèixer a la Lídia cap a l'any 60 aproximadament.

E.- I com la vas conèixer?

Pues a casa, a casa d'una amiga que era...que ens vam trobar allà.

E.- O sigui, tu fora del partit tenies, mantenies relació social i amistats amb gent que no estava...dintre de l'activitat del partit?

Entro al partit a l'any 63-64, i jo vaig començar a la facultat a estudiar a l'any 59, i llavors vaig començar a tenir una sèrie d'amics, que és lo que t'explicava abans, gent amb idees d'esquerres, gent amb idees revolucionàries. I bueno, vaig tenir aquest tipus d'amics.

E.- L'any 66 deixes la feina a Àguila, i te'n vas a Sant Pau.

Bueno, no sé si va ser tan així; deixar l'Àguila i entrar a Sant Pau, però més o menys. Vaig entrar al Sant Pau com a assistent social. Vaig entrar amb el primer, es va crear un departament l'Elvira Aguilera, que llavors era directora médico administrativa de Sant Pau, va crear el departament, el

primer departament d'Espanya, eh! de serveis socials, d'assistents socials per l'Hospital, pels malalts. I vaig entrar amb aquesta fornada de la creació del departament. Després... al Sant Pau vaig tenir una activitat molt intensa i una activitat molt maca, fins i tot li passava "**El Mundo Obrero**" a la directora administrativa. Ens vam fer amigues aleshores. Era molt divertit perquè ella era directora mèdica administrativa. Era casi gerent. I era molt divertit, perquè és clar, a mida que va passar el temps, jo vaig anar agafant influència dintre del Sant Pau. Vaig crear Comissions a Sant Pau, i vam començar a fer moltes coses: una cèdula del partit allà dintre. I va haver molt moviment. Els primers moviments, els moviments de sanitat que es van començar a conèixer va ser el Sant Pau i un altre que no me'n recordo. Són dos hospitals a Espanya. I era divertida la cosa perquè la Elvira Aguilera sabia perfectament perquè jo li passava "**El Mundo Obrero**", però després clar, ens teníem que enfrontar moltes vegades. Jo era una líder a l'Hospital i ens enfrontàvem públicament en les qüestions de... bé, ella tenia que defensar una línia empresarial però amb molt respecte del moviment obrer dins del seu hospital. Va ser una etapa molt, molt bonica i molt moguda a l'hora. Van haver molts moviments. Van haver moltes sentades, vagues. Va ser molt, molt mogut. La llàstima, que aquesta etapa és que... que vaig estar a Sant Pau gairebé 10 anys, és que... fixa't, es van crear Comissions, es va crear partit, aprofitant el ser enllaç sindical i després jurat d'empresa, amb una votació dramàtica per ser jurat d'empresa. Va ser dramàtic.

E.- Per què?

Home, perquè allà votaven... els jurats d'empresa els votava el director administratiu, un altre director de menys categoria que era l'Anglí, i el director mèdic i no sé qui més, el representant de l'administració... Jo només sé que aquell dia el vot de l'Anglí va decidir la votació perquè jo sortís de jurat d'empresa. I tots estàvem esperant allà fora a que acabés la votació, i per un vot vaig aconseguir ser jurat d'empresa. Un dia haig de trucar a l'Anglí a veure què fa. (risas). Fumava uns caliquenyos horrorosos. Toscanos fumava. Però era un tio molt maco. Sabia perfectament el que fèiem en aquell moment, però es va jugar el tipó perquè l'haguessin pogut represaliar laboralment. Però bueno,

E.- Tu entres allà a l'any 66, eres la única de la cèdula?

Clar, ja et dic que la vaig crear jo.

E.- Explica'm com ho vas fer?.

Parlant amb la gent.

E.- Però...

Pues... a veure, quan venia alguna cosa, doncs jo parlava molt amb la gent, i a més que era assistent social i això em permetia anar pels pavellons. Primer vaig estar a urgències, però de totes maneres tenia molt contacte amb la gent. I llavors veies la gent com es decantava i com pensava. I segon com ho veies doncs li feies la proposta. I bueno, vaig aconseguir reunir unes 7 o 8 persones va anar gradual. Suposo que all principi érem 3 o 4, però després ja vam ser més: metges, auxiliars d'infermeria, administrativa, jo mateixa. I bueno, i després clar, la creació de Comissions també era fàcil des del punt del què partia, que partia com a jurat d'empresa. Tothom coneixia que tenia una activitat d'esquerres l'Hospital. Però m'ho toleraven. I bueno, i ho sabia policia que... però no hi hagués cap denúncia ni cap cosa doncs.. anàvem fent. I quan venia la policia que teníem alguna assemblea de treballadors o coses d'aquestes, doncs sempre hi havia algú que ens avisava. L'Elvira Aguilera sempre enviava algú per avisar-nos.

E.- Es preocupava de la part empresarial?

Clar, però clar, era la primera en sapiguer. La policia venia perquè sabia d'una assemblea de treballadors i volien entrar. I clar, com que era la primera en enterar-se doncs ràpidament enviava algú pels passadissos de l'hospital a avisar-nos. Venien i deien: "que m'ha dit l'Elvira que estan entrant, que no sé què". Va ser molt divertit.

E.- Llavors, va ser a l'any 66 o va ser en les eleccions sindicals? Va ser aleshores les eleccions.../?

[FINAL CARA B, CINTA 3]

[INICIO CARA A, CINTA 4]

E.- Bé, 3 sessió de la cinta 1^a. Tal com ho vam deixar l'altre dia que tu entraves a l'any 66, vas entrar a treballar a...

A Sant Pau.

E.- Sant Pau. Perquè munten un departament de psiquiatria o...?

No, perquè munten el departament, el primer departament de tota Espanya de Serveis Socials pels malalts, o d'atenció social o d'assistència social pels malalts. Va ser el pioner, no hi cap altre. I vam entrar vàries professionals en aquell moment; no sé si 6 o 7. No me'n recordo gaire.

E.- O sigui, que fèieu assistència social als malalts però en quin sentit?

Home, doncs tots els problemes socials derivats de la situació de l'enfermetat. Es tractaven i s'enllaçaven tant en la part mèdica i assistencial mèdica com en la part de la família del malalt i del seu entorn social. A vegades es provoquen situacions que l'enfermetat es pot agreujar si les condicions del seu entorn hi ha molts problemes, no?. Llavors la nostra feina en aquest cas és ajudar i a solucionar si es pot, els problemes que, que rodegen els malalts i a la seva família, perquè la recuperació sigui millor i més ràpida.

E.- Això no s'havia fet mai.

Com?

E.- Que això no s'havia fet mai, no?

No, no, era pionera, pionera dintre de la sanitat.

E.- I quins referents teníeu per fer-la?

Bueno, referents de l'estranger, de l'estranger. D'Anglaterra sobretot, que era també pionera en matèria de serveis socials. Era pionera sobretot en aquests anys. I a part d'aquests referents, doncs bueno, era l'aplicació del treball professional però amb l'hospital. Tampoc necessitaves teoritzar moltes coses. Sabies com tenies que actuar.

E.- Però en quin sentit? La resta de professionals de l'Hospital, com s'ho van...? O van entrar positivament o primer no sabien ben bé quina funció tindria o...?

Bueno, això va ser... la posta en marxa va ser una iniciativa de la primera directora mèdica administrativa que era la Elvira Aguilera, i ella suposo que prèviament ja va parlar amb els caps mèdics i amb els caps d'infermeria i tot això. Tothom ja sabia que començàvem a treballar. No, no va haver massa dificultat, sobretot quan es va inaugurar urgències, que va ser...mmm... crec jo que va ser a l'any 69 o 70 com a molt. No m'enrecordo amb exactitud. Però a urgències vam encaixar perfectament, a part de que era nou l'Hospital. El departament d'urgències era nou, es va crear en aquest moment. Doncs clar, també nosaltres érem noves, i vam encaixar molt dintre de l'organigrama del personal d'urgències. Bueno, fèiem la nostra tasca i els metges les seves, i cadascú feia la seva tasca.

E.- L'Hospital eren gent bastant jove que acabaven de sortir de la carrera o eren...?

A l'hospital hi havia de tota, de tota edat. Però jo crec que predominava, predominava la gent més aviat jove. Era gent jove de trenta i tants, quaranta i tants, perquè va haver una transformació a l'Hospital de Sant Pau. Va haver una transformació d'un hospital conduït per religioses a ser un hospital conduït per professionals. Dirigit i assistit, perquè aleshores eren les monges les que assistien als malalts. Llavors quan va haver aquest canvi, que va haver un canvi d'administració en la que participava l'Ajuntament i participava el cabild de la Catedral, quan va haver aquesta reforma pues únicament es van quedar les monges que tenien títol d'infermera, les altres feien o d'auxiliars o es van retirar al convent. Estava dintre de l'hospital el convent.

E.- Això que preguntava... potser... Quan s'inicia la conflictivitat entre l'hospital quan tu entres a treballar, notes que hi ha una receptivitat diferent segons l'edat, una receptivitat diferent pues a comprometre's i a segons l'edat o la procedència, si acaben de passar per la universitat o si...?

Home, el cos més difícil de moure eren els dels metges. Ells tenien la seva pròpia estructura. Tenien les seves pròpies estructures i tenien les seves pròpies direcció que era la jeràrquica d'ells mateixos: la del director mèdic, la dels adjunts, etc., directors de servei. Estaven bastants jerarquitzats. Llavors aquesta jerarquia amb ells els hi anava i era la que utilitzaven. Llavors quan el reste de personal volíem que les

assemblees de metges es pronunciés a favor de les nostres tesis, parlo en general, lo que feien era demanar a l'assemblea de metges que ens deixessin assistir per parlar del tema. O bé els hi deixàvem un escrit. En general ells acceptaven, de fet nosaltres teníem una representació sindical a l'hospital. I nosaltres, jo i altres companys. Llavors, malgrat tothom sabia que era Comissions Obreres, però en representació sindical del sindicat oficial, de l'únic sindicat que hi havia. I llavors de fet, acudíem a l'assemblea de metges, s'exposava el que fos. I a l'assemblea de metges votàvem lo que ens hi semblava. Érem dos estructures separades. Normalment ens apoiàvem. Les coses que els hi plantejàvem eren coses de justícia, no?. I normalment ens apoiàvem, però tampoc els amoïnàvem cada setmana. Això també és veritat.

E.- Bueno, em comentes... deuria suposar una alegria el fet de la professió estigués vinculada a -----
-----?

Exacte, sí. De fet va ser la primera, el primer empleo sèrio que tenia amb el títol a la mà, no?. em va agradar molt. De fet, haig de dir que els 10 anys que vaig passar a l'hospital, han sigut els 10 anys més rics en política com personal. Van ser uns anys pletòrics. Sí, sí, sí preguntes a qualsevol dels companys del l'hospital: metges, infermeres, auxiliars, tothom recorda aquella etapa amb molt afecte, amb molt orgull a més a més. Va ser molt maco. I bueno, ara m'he perdut.

E.- Va suposar una...?

Ah!, sí, sí, va suposar una alegria, una satisfacció d'obtenir un empleo en la meva professió; és clar.

E.- Ja et vas poder establitzar econòmicament o...a partir d'això?

Sí, sí. Bueno, poc a poc ja m'havia anat... no és sobraven les peles però... ja tenies un altre status. Llavors també, 1 any i pico més tard em vaig casar amb el Zacaries. I bueno, Zacaries era un instructor del partit molt conegut per la zona del Baix, i que la Pura, saps qui és la Pura?. Bueno, era, perquè va morir, no?. M'ho va dir l'altre dia, m'ho va dir l'altre dia el Rozas que va morir. La Pura... mmm... com es deia de cognom?. Mmm... de tant en tant en aquelles sortides que fèiem doncs l'1 de maig, tota la gent que composàvem la incipient Comissions Obreres... doncs, la Pura, el seu marit i altra gent que vivia per allà a Sant Idelfons hi participàvem. I vaig conèixer amb el meu ex a casa d'aquests camarades, de la Pura. De fet va fer una mica ella de Celestina. (riu). I bueno, de fet et deia això, que em vaig casar, i llavors ens permetíem un altre tipus de vida econòmica; vaja.

E.- A l'hospital hi havia hagut conflictivitat anteriorment amb aquests sector o...?

No.

E.- No hi hagut mai?

Mai no ho sé, però en els anys aquests últims no.

E.- I...llavors quan tu entres és l'any que hi ha les eleccions sindicals?

A l'any 66. No sé si era l'any de les eleccions sindicals. Això és lo que em...

E.- Sí, era a l'any 66... lo que passa que si vas entrar després o...

Pues igual va ser l'any 66; no ho sé.

E.- Perquè tu vas muntar eleccions sindicals a l'entrar o...?

No, no, aleshores les muntava al Sindicat Vertical.

E.- Sí, això sí, però...

Jo l'únic que vaig fer en tot cas va ser presentar-me d'enllaç sindical.

E.- Exacte. Et vas presentar el mateix any que vas entrar a...?

No recordo exactament, eh!. no t'ho puc assegurar. Potser aquestes companyes em recordin. Jo no me'n recordo si va ser el mateix any o va ser l'any següent. No ho sé.

E.- Va haver unes eleccions al 66, una al 71, i altres al 75.

Al 71?... Perquè pensa que de totes maneres, que quan jo entro al Sant Pau no em dedico immediatament a les qüestions sindicals allà dintre. Continuo estant en el moviment de dones. Jo vivia a Llavorens en un apartament al carrer Cartagena, no, Cartagena no, -----, i aquella caiguda del Primer de maig que van anar a Torrebaró, que no recordo quin any era, al 67, pot ser?

E.- Al 65.

(risas). Jo encara no estava casada. I encara no estava en els moviments sindicals, les qüestions sindicals. Hi ha aquella caiguda, anem a presó. Bueno, no anem a presó, perdona. Aquella vegada no vaig entrar a la presó, perquè després dels 3 dies a molts ens van deixar. Fins el judici ens van deixar anar. Per cert, tenia una ciclostil a casa meva, bueno, tenia una habitació així, i tenia una ciclostil allà, i jo me'n recordava en absolut. El Solè Barberà, el Solè Barberà va baixar als calabossos al Palau de Justícia em sembla que era allà. Sí, al Palau de Justícia, perquè als altres no el podien deixar. I em va dir: "tu tens a casa tal?", "hòstia, una ciclostil", me cago en Déu, no sé què...". (risas). La Lúdia i el -----, que em penso que ja estaven junts en aquell moment, es van anar a casa a treure'm la ciclostil, i sort d'això, perquè si arriben a fer una, una, una visita a domicili de la policia... Doncs la van treure.

E.- Però això, en el 67, al primer de maig, tu hi vas anar a partir de Comissions o la teva activitat estava al partit i vas anar a partir del partit?

No, no, vaig anar com Comissions. És que és clar, la teva pregunta és... el partit era com la universitat, i lo l'altre era anar a treballar. Llavors, clar, tot lo que aprenies al partit ho tractaves d'aplicar en el treball que feies quotidianament. En aquell moment estàvem en el moviment de dones, i les dones estàvem lligades al moviment sindical. No és que jo estigués treballant exactament al moviment sindical, sinó les dones que estaven, que estaven a tot arreu. Estàvem a la porta de les presons, i estàvem en el moviment incipient a Comissions Obreres, i estàvem a la Comissió de dones, i estàvem a tot arreu.

E.- I llavors, a quants us van detenir, més o menys?

Uf...!, a 35 o 40 persones. Estàvem tots allà. Amb els cavalls per allà enmig.

E.- Perquè, era en plan picnic o...?

Sí, sí, sí. Vam anar a Torrebaró a la muntanya, la part de la Meridiana diguéssim, i teníem que portar el dinar, i teníem que dinar. I mentrestant fèiem els nostres crits i les nostres cançons, i els nostres parlaments i tot això. Fins que va arribar la policia a cavall i ens ho va truncar.

E.- -----?

Ja et dic, que 35 o 40.

E.- I la majoria no vau anar a presó, no?

No, la majoria no. La majoria no, perquè havíem anat allà a passar el dia. Era un dia de festa, i estàvem allà passant el dia. No explicàvem més històries.

E.- Per cert, una pregunta abans de tornar a lo de Sant Pau, el... la Lúdia parla d'una assemblea, que s'havia muntat una assemblea de dones, que s'havia muntat de Comissions Obreres a Hospitalet, jo no he sentit parlar mai, però tu saps algo d'això?. De que Comissions Obreres havia dit que muntaria una assemblea de dones o alguna cosa per l'estil, i que finalment al 60 més o menys es va fer a l'Hospitalet o...

Sí, ens dèiem "les dones democràtiques, Mujeres Democráticas". Sí, va ser el primer intent de crear un moviment de dones organitzat. Després, pocs anys després, va néixer aquella altra famosa assemblea de les dones, però aquesta va ser anterior i va ser la primera. "Mujeres Democráticas", ens dèiem. Era el nom que se li va posar. I allà estàvem doncs les mateixos de sempre: La Pura, la Carmen, la Rodríguez, la Lúdia, totes les que anàvem allà a Fontanella. Les de sempre. I moltes de les altres que també estàvem. Hi havia dones universitàries: la Vallès li deien no sé, ara no me'n recordo. Hi havia dones de la universitat, que també van apollar la Caputxinada. Una configuració d'aquesta.

E.- Però muntàveu reunions en algun lloc o muntàveu assemblees?

A Sant Medir.

E.- A Sant Medir mateix les vau muntar?

La vam muntar a Sant Medir la primera assemblea democràtica de dones.

E.- I era paral·lelament al procés de Comissions.

Paral·lelament, exacte. Comissions apoiava, ens ajudava, participava, però...

E.- I això era com... seria com una organització de masses/

Sí/

E.- De dones.

E.- De dones. I havia gent d'altres partits a part del PSUC o...?

Suposo que sí però no me'n recordo. Suposo que sí. En aquell moment no se sabia tampoc.

E.- I quines activitats fèieu?

Almenys jo no ho sabia.

E.- I quines activitats fèieu?

Jo estic una mica confosa. Fèiem xerrades, discussions, mmm... moltes discussions perquè hi havia un sector més feminista com era el de Lídia i moltes altres, i... i altres doncs que no ho, no ho entenien així, i llavors això generava moltíssimes discussions. I bueno, després participàvem en les coses que es podien fer políticament. Fèiem algun manifest. No tinc, no tinc una memòria massa clara d'aquest temps.

E.- I a l'assemblea de Sant Medir quanta gent hi hauria d'haver-hi més o menys?

Déu ni do. No et puc una xifra exacta, però déu ni do en aquell temps, és clar. Potser 150 o 200 dones. A lo millor exagero, perquè ja et dic que no tinc una idea clara, però recordo la sala molt plena. I la sala de Sant Medir tampoc era petita.

E.- Teníeu estructura territorial o us reuníeu...? Com per exemple, els del Vallés...

No, la Lisa Vallés, es deia. No gent del Vallés.

E.- Ah!

Gent de la universitat, dones universitàries, que després van fer un llibre.

E.- Em sona això de Mujeres Democráticas.

Sí, van fer un llibre. [INTERRUPCIÓ DE L'ENTREVISTA PERQUÈ L'ANNA MORATÓ ESTÀ BUSCANT EL LLIBRE ESMENTAT].

Hi havia la----, l'Assumpció Salleres, Lisa Vallés/

E.- Aquesta és l'Assumpció Salleres?

Sí.

E.- Ah!, jo em pensava que era l'Anna Sellés, la dona del Vázquez Montalbán.

Sí que tens raó, l'Anna Sellés.

E.- Jo tinc aquest llibre. I bueno, en relació a això, perquè aquí hi ha una cosa que... quan em comentaves les polèmiques finals, o quan va haver les polèmiques fortes dintre de la Comissió de dones del PSUC, coincideix bastant amb les dates amb les polèmiques de Comissions, pel tema de...quan van

haver les polèmiques entre les Comissions Obreres Juveniles, tot el tema de les qüestions nacional, que van haver-hi molts problemes a Barcelona per la creació de la Conc, i tot això, tu vas veure si...?

Però això no intervenia en les nostres discussions. Les nostres discussions era com es tenia que utilitzar l'Associació d'Amics de la ONU.

E.- I en altres discussions d'aquest tipus, de la CONC, tu recordes haver participat o...?

No, no ho recordo.

E.- Tenies alguna referència sobre el tema o...?

Sí, però no era la meva preocupació. No recordo, no era algo en el qual jo tingués que estar-hi a sobre en aquell moment.

E.- Però en aquella època, per cert, l'aparició de grups més d'extrema esquerra com el PCI, com en els 60 que comencen a aparèixer Bandera Roja...

I el Moviment Comunista. Aquests me'ls vaig trobar a l'hospital. A l'hospital van estar molt. Hi havia comunistes, de Bandera em sembla i no sé quin altres.

E.- Bueno, tornem a l'hospital. Llavors ja comences a fer activisme polític ja directament dintre de l'hospital, no?

Sí, quan es va liquidar la qüestió de les dones, bueno, vaig mirar el meu entorn i vaig dir: "hòstia, aquí hi ha molta feina" (riu). I sí, vaig començar a veure què podia fer. I unes de les coses va ser presentar-me d'enllaç sindical, per aprofitar com el partit ens havia orientat, aprofitar totes les, totes les plataformes legals que poguéssim.

E.- Sola, o era una candidatura pròpia, o...?

No, no, hi havia, em sembla que hi havia un lloc per ocupar, i es van celebrar eleccions, crec recordar, i em vaig presentar jo. I com que la gent d'allà dintre alguns ja em coneixíem i tal, pues em van votar.

E.- o sigui, que era... no es va renovar tot...

No, després és quan va ser, quan es van tenir que crear els jurats d'empesa, o es van tenir que configurar. Llavors la cosa ja va ser més a la mida. Que de fet, l'enllaç sindical tenia una tasca, però qui representava era el jurat d'empresa. No tots els enllaços sindicals estaven al jurat d'empresa.

E.- I et vas presentar en algun programa específic, o et coneixien i per tant ja sabien més o menys a quin estaven votant i...?

No, no, cap programa.

E.- I en aquell moment ja havies aconseguit crear algun nucli...?

Sí, clar, quan vaig tenir el carnet d'enllaç, això donava la capacitat més lliure de poder anar per tot arreu de l'hospital, i poder parlar amb la gent i tal. Veure els problemes i conèixer a gent, per lo tant la gent et feia proposicions deshonestes ràpidament. I així es va configurar el primer nucli de Comissions i de partit.

E.- O sigui, vas aprofitar el fet de ser enllaç per poder fer una activitat?.

Sí.

E.- I... manteníeu estructures separades Comissions i el partit o..?

Sí, sí, és clar. Eren dos estructures diferenciades. Encara que fossin, molta gent del partit estàvem a Comisiones Obreras, però no tots de Comissions Obreres érem del partit. Manteníem estructures absolutament diferenciades.

E.- I del PSUC quants éreu?

O sigui, teníem reunions pel partit i reunions per Comissions. En aquell temps teníem reunions cada dia.

E.- Però al PSUC quanta gent/?

Però em va donar temps de casar-me i de tenir una filla. Perdona un segon, para.

E.- Ja està.[S'INTERROMP L'ENTREVISTA].

E.- Però... dintre del PSUC per exemple quanta gent éreu, més o menys?

Però és clar, no tots a l'hora. Clar, anaves incorporant gent en la mida doncs que les coneixies i que parlaves amb ells.

E.- Llavors, a Comissions, llavors què feu? éreu un nucli de gent que organitzàveu assemblees o...?

Sí, és clar. Organitzàvem assemblees per estaments: els camillers per un costat, amb les auxiliars per un altre, les infermeres per un altre. Tots junts quan es tenia que decidir alguna cosa en general. Per anar configurant sobretot quan... quan es va tenir que fer un conveni a l'hospital, un conveni d'empresa. Hi havia molta teca a treballar. I llavors reunies a la gent per estaments primer, i després doncs en assemblees generals de tant en tant. Es reuníem sobretot a l'estiu, a un lloc que hi havia cap al darrera de l'hospital, que era un antic hort de les monges que s'havia quedat en desús, que hi havia allà una figuera i un algarrobo. Una mica de muntayeta. Allí hi havia un espai i allà ens reuníem. A la figuera. Les assemblees a la figuera.

E.- I les fèieu molt habitualment o...?

[TRUCA EL TELÈFON I S'INTERROMP L'ENTREVISTA]

E.- Ja ho deixem ja, perquè total...

[FINAL CARA A, CINTA 4]

[INICIO CARA B, CINTA 4]

I a llavors quan es tenien que prendre les decisions d'ordre general, doncs reuníem a tothom. Fèiem assemblees generals. A l'estiu les fèiem a la figuera, perquè era un lloc, un raconet que teníem allà d'alt. Tot l'hospital ho sabia, però l'administració passava del tema. I després en algun pavelló. A l'hivern doncs quan feia mal temps, doncs anàvem algun sotano o algun pavelló que estava buit. O en algun lloc d'aquests.

E.- I això es feia quan havíeu d'anunciar algo o habitualment?

Sobretot quan es tenia que negociar alguna cosa, evidentment. Perquè la cosa trigava molt temps, fins que es començaven les negociacions fins que es plasmava la firma del conveni, podia durar... depenia si s'aconseguien acords amb l'empresa o no. I també quan no havia conveni, doncs per diferents temes. Si passava alguna cosa fora de l'hospital que fos d'interès doncs també. També ens reuníem. També cridàvem una assemblea per informar, per veure quina postura prendre com a hospital. El tema que fos.

E.- Però eren temes...

Temes polítics. Temes polítics.

E.- I assistia gairebé tothom o...?

Bueno, depenia, però havia bastant assistència. Havíem arribat a fer assemblees de 200 persones, de 1200, 1300 treballadors en aquells moments. No estava malament.

E.- I la participació era molt alta o estava més o menys la gent que estava més o menys concienciada?

Bueno, sempre, sempre parla la gent que té, que està més concienciada perquè té les idees més estructurades lògicament, i és més capaç d'expressar.

E.- S'ajuntaven diferents tendències dintre de les assemblees o...?

Sí, tendències més radicals lògicament i tendències més moderades.

E.- Hi havia altres partits?

Sí, el MSC/

E.- No, el Moviment Comunista.

No el MC, el MC, i després estava una altra escissió, els pro xinos, però ja no me'n recordo com es deien. Aquests eren més emprenyadors...una vegada una assemblea que vam fer en un pavelló a d'alt de tot de l'hospital al final, i no feien més que estar a la contra de Comissions. Em cago en dena!. Al final vam tenir que muntar una assemblea i fer votar. O sigui, el que nosaltres propugnàvem o lo que ens propugnàvem. Va ser molt dramàtic, perquè clar, votar... no es podia votar a ma alçada perquè tothom estava de peu allà. Hi havia 200 persones amb un, amb un fotimé de crits i tal...Unes baralles, i al final vam dir... "bueno, doncs...". T'imposaves a força de... de cridar més en determinat moment perquè la gent escoltés, perquè no escoltava a vegades. Deies: "bueno, doncs que els que estiguin a favor que es posin en un costat, i els que estiguin en l'altre pues en l'altre". I llavors, clar, es va votar i vam guanyar nosaltres, però no per massa marge. Vam guanyar... es veia, no?. Hi havia més persones. I llavors els altres es van posar dramàtics: "¡ah!, habéis dividido la asamblea del hospital. Esto es no sé qué... Tendréis la responsabilidad vosotros". Uns drames... (riu)

E.- I això amb els pro xinos, i amb els demés tenies bona relació o...?

Eren menos sorollosos. (risas).

E.- (risas). La relació no ho sé, però com a mínim... es comportaven millor, no?

Sí, sí, sí. No, perquè a més a més ells eren molt més clandestins. Nosaltres érem clandestins però tothom sabia que jo era del partit. No és perquè ho digués sinó perquè era evident. I perquè és clar, la policia havia anat a vegades a la direcció de l'hospital: "que me han dicho que hay una asamblea", la gerent dient: "pues no tengo ni noticias". I sabia perfectament que hi havia una assemblea a tal lloc. Vull dir, lo que fèiem era, lo que fèiem era tenir-la com còmplice, no que participés lògicament, però almenys que s'impliqués amb una certa complicitat tenint-la informada. Si nosaltres muntàvem una assemblea li dèiem: "fem una assemblea a tal lloc". I ella ho sabia. Clar, a la policia li deia: "vostès pensen que a mi m'informen?". I bueno, moltes vegades, l'altra dia et comentava que moltes vegades quan veia que els de la policia venien... amb moltes ganes els de la comissaria de l'altra cantonada del carrer Amèrica, Amèrica amb Pare Claret, ens feia avisar: "ves-te'n cap allà, i avisa'ls de que la policia vol entrar i tal, i que d'aquí a 10 minuts estaran aquí dintre". I llavors així podíem escapar. A vegades ho deixàvem córrer. Ens dissolíem, ens anàvem cadascú al seu treball. De vegades no, depenia de que... hi havia dies i moments molt especials perquè venia un i et deia: "que m'ha dit l'Aguilera que, que la policia vol entrar". I segons el què tractàvem, però intuïtivament sabies que tenia més rendibilitat quedar-te allà passés el que passés, que no deixar-ho córrer. I a vegades ho fèiem així: "bueno, doncs que entrin". Ho dèiem a la gent: "ens han dit això, què voleu fer?. Nosaltres estem aquí i continuarem". Alguns marxaven i altres continuaven. A vegades es feien tancaments, a vegades s'havia fet algun tancament. No sé, però em sembla que per lo del judici de Burgos vam fer tancaments dintre de l'hospital. Ens vam quedar a dormir allà i tot en una sala. El Jacint Raventós era un dels metges que treballava allà, però no sé si ha mort el Jacint Raventós. Era un metge ja veterano de l'hospital. I es va quedar, es va quedar allà a dormir aquella nit. Bueno, em sembla que vam durar dos nits. I bueno, fèiem...aquest tipus de coses.

E.- I quan entrava la policia, què passava?

No van entrar mai, perquè la direcció de l'hospital no els hi deixava. L'hospital era un centre privat i que allà no entraven. No van entrar mai com a càrrega, però sí que van, van entrar a l'hospital, diguéssim que no van passar pels passadissos cap a dintre, sinó que es van quedar a l'entrada, al vestíbul, o sòtanos del vestíbul i tal. Alguna vegada que havíem fet sentades a les escales de l'hospital, en aquells moments sí que... llavors lo que feia era desaparèixer cap a dintre i perdre'm per allà, jo i els altres companys. Però dintre, cargant, dintre no es van atrevir mai a entrar, per això, perquè era un hospital i perquè els hi deien que no.

E.- Les assemblees les fèieu normalment a hores de treball o aprofitàveu l'hora d'esmorzar o...?

Sí, normalment aprofitàvem alguna hora així d'esmorzar, o bé ho fèiem a les 5 de la tarda que era la hora que s'acabava el d'això, o bé si era una cosa ràpida informativa la fèiem en un horari, en un horari que no fos massa punyent per l'assistència.

E.- Abans em contaves que hi havia lo dels metges... i bueno, que havia vàries categories. Hi havia categories que es notava més la seva presència a les assemblees?

No, hi havia una majoria d'auxiliars. Clar, també era el cos que hi havia més: auxiliars i infermeres hi havia més. Però hi havia més auxiliars, algo menos infermeres i personal administratiu. I camillers alguns.

E.- La primera assemblea que es va muntar, recordes com va ser? Si es va produir un impacte al fer-ho la primera vegada allà o...?

No recordo com va ser la primera vegada.

E.- Una cosa, en el tema de les relacions sindicals que et vas presentar tu, va haver-hi algun d'aquests d'extrema esquerra o això ja va ser posterior, que van dir que s'havia de boicotejar les eleccions o...?

No, de fet van començar o vam començar a notar-los quan vam començar a fer treball nosaltres. Abans és com si no existissin.

E.- O sigui, quan tu ja t'havies presentat... o sigui, els sectors de Comissions, hi havia el sector de metall el sector de sanitat i tal, vosaltres devíeu ser el sector de la sanitat?

Sí.

E.- Hi havien més, hi havia altres hospitals de Barcelona o...?

Sí, hi havia assemblees també interhospitals. Estava el Clínic i estava la Vall d'Hebrón. Fonamentalment els dos aquests.

E.- Hi havia gent del PSUC o...?

Eh?

Ja no hi havia gent del PSUC que havia marxat com tu?

Sí, clar, en tots aquests moviments de sanitat, la gent que ho impulsava era gent del PSUC. O bé **perquè havien creat Comissions dintre de l'hospital, o bé perquè actuaven directament. Però en general, en general el moviment d'hospital va ser molt intensa en molts pocs anys. Hi havia gent... de l'ajuntament o de la privada. El Cuervo, el Cuervo que està a l'ajuntament...l'Ignasi Cuervo.** Era un dels que estaven allà al partit. Un altre que va ser també delegat del Baix Llobregat en la qüestió sanitària, que ara no ho recordo... no me'n recordo dels noms, però participava cadascú en el seu hospital en les coses que els hi afectava a cadascú. I quan fèiem alguna assemblea interhospitals, bueno, vam fer vàries, per prendre postures comú front d'alguna cosa.

E.- Us organitzàveu a partir de sectors o a partir de la coordinadora local de Barcelona? o era el sector sanitari?

Era el sector sanitari.

E.- Era el sector sanitari ja directament.

Directament.

E.- O sigui, no hi havia una relació a nivell de ciutat?

No, no, no, no, no, era el sector sanitari. I en tot cas inclòs quan es va plantejar alguna lluita dels metges residents, ells es van connectar amb altres ciutats, però era, era el sector sanitari aleshores.

E.- Recordes el primer, el primer conflicte o el primer conflicte important que va haver-hi a nivell d'hospital, a part dels conflictes més polítics?

Eren coses de conveni de millora pels treballadors.

E.- Eren de millora salarial, era una lluita...?

Sí, eren qüestions salarials i d'horari, i de vacances. Va haver un conveni que es va lluitar molt durament perquè les auxiliars exigien els mateixos horaris de vacances que tenien les infermeres. I al final es va aconseguir però després de molta lluita i de moltes assemblees. De molta lluita. I me'n recordo que vam aconseguir... me'n recordo que a l'assemblea de metges que era fonamental, perquè ells tenien molt pes dintre de l'hospital. Una assemblea de metges té molt pes. I vam aconseguir el apoyo de l'assemblea de metges per aquesta reivindicació. Que de fet aquest conveni, a part d'una millora salarial es va centrar molt en que les vacances fossin les mateixes.

E.- Eren... eren molt...?

Tenien menos número de dies de vacances les auxiliars d'infermeria que el reste. Era una cosa...

E.- I quin any va ser el conveni?

No me recuerdo. No me recuerdo. Per això et deia, aquests detalls. Segurament aquestes companyes ens ajudaran en la seva memòria.

E.- I la reacció de direcció? Les negociacions eren molt...? Hi havia aquesta part de complicitat amb el tema... de deixa-us fer, però ja no el tema ja...

Recordo que el Solè Duran, que el Solè Duran que era el director de l'hospital, era un home alt, fort. Ell no es ficava, però un dia va venir, un dia ens va trobar, va venir fins el menjador de l'hospital que era un pavelló especialment habilitat per menjadors pels empleats, bueno, que encara deu ser, lògicament; i em va dir... Havíem tingut una assemblea o estàvem encara allà, o no sé què cony fèiem. El cas és que se'm va apropar, no se m'havia apropat mai, i em va dir "que el governador li havia dit que em digués que jojo! amb lo que feia, perquè em vigilava". I a mi em feia molta gràcia allò, perquè que el Solè Duran que era el director de l'hospital, a part de ser físicament un tiarrón era un home molt distant, que se m'apropés... pues em va semblar molt ingenu. I ens van quedar mirant dient: "no m'ho crec, no m'ho crec doctor". (riu)

E.- I què va dir?

Doncs va sorgir un somriure i no va dir res més.

E.- Però eren molts durs els plantejaments de la negociació ells o...?

Sí, home, clar, els hi costava moltíssim, no era fàcil. Perquè clar, la gerent lògicament defenia postures empresarials. Ella no podia... I a part de que tenia un director de personal; Carmelo. Carmelo María Cabré es deia. Era un tio molt... també fort. Com un oso era. Cridava i tenia un vozarrón i no sé què en les trobades que teníem de, de jurat d'empresa. Moltes vegades els teníem allà perquè es tenien que fer actes de conciliació perquè no arribàvem a acords, i llavors els sindicats oficiaven un acte de conciliació, perquè no sempre hi havia acord. Llavors, venia algú del Sindicat o una persona anomenada para los efectos, per intentar que ambas parts aconseguissin alguna cosa. I bueno, aquests tio era duríssim, era duríssim. Lo que passa és que en canvi, quan em van detenir, que vaig estar aquest mes o mes i pico a la presó, mmm... quan vaig tornar, ell va enviar recados al reste de la gent. La directora del departament també va venir a la presó a veure'm, encara que no estava massa permès però... potser perquè era l'hospital de Sant Pau. Quan vaig tornar a l'hospital em vaig incorporar a la feina, no em van... no em van treure cap dia de sou. No em van descomptar cap dia de sou; al revés. I em vaig trobar amb ell un moment i li vaig donar les gràcies, i el tio es va emocionar. És curiós. Les persones a vegades podem ser... o podem tenir una aparença, que si fas cas a l'aparença i segueixes pel camí de l'aparença, et pots perdre. Però que si no fas cas d'això i vas enllà, pues hi trobes a una altra persona moltes vegades. No sé si t'ha passat.

E.- D'aquesta manera no.

I com aquell, com el Atilano ditxòs, de la Brigada político-social, aquell tio segurament es va desconcertar, perquè lo que menys esperava que li diguessin és que estava mal fet. (risas). Que el renyessin això segur que no s'ho esperava.

E.- Clar.

Segurament el vaig desarmar. El vaig desconcertar, perquè simplement el vaig tractar en un altre nivell. No el vaig tractar com a policia, sinó que el vaig tractar com a persona. He trobat moltes vegades a la vida que si segueixes una actitud d'agressivitat o de duresa, és molt difícil, però en canvi que si saps trencar això, moltes vegades es capgira, es capgira la relació. I és una cosa que he constatat, però que la he constatat però al llarg de, al llarg de la vida, no?.

E.- Les negociacions les fèieu per jurat d'empresa?

Com?

E.- Les negociacions les fèieu a partir del jurat d'empresa, no era una Comissió?

No, no, però el jurat d'empresa es presidia a les assemblees.

E.- Llavors, al jurat d'empresa, entres tu però entra més gent?

Sí, hi havia altra gent.

E.- Però hi havia gent d'altres...?

I havia altra gent que en general estava al nostre costat. No eren de Comissions, però com que lo que plantejaven eren millores, no eren postures il·lusòries ni excessivament radicals, sinó que eren postures lògiques de defensa dels treballadors i de millora per ells, doncs en general el reste estava d'acord. Tenien més por; això sí. A vegades s'inhibien en algun moment de la lluita; si es podien inhibir, però d'alguna manera tractaven d'estar-hi i de complir.

E.- Perquè... de Comissions només hi eres tu?

No, jo i altres, altres companys.

E.- Clar, -----les eleccions

Les noies que et deia: la Esperanza, la Carmen, i alguna altra que encara deu estar a l'hospital. Estaven... estaven a Comissions amb mi també.

E.- I el...

I un dentista, un metge dentista, que em penso que ni està al partit ni res. I un altre que se'n va anar a l'Hospital Clínic que és oncològic, i molts[altres metges que militaven amb mi al PSUC] que d'alguna manera uns estaven a Comissions més conscients, altres estaven, ens apoyaven però no s'involucraven tant.

E.- Però alguna vegada vau tindre algun problema, algun tipus de concessió amb els que no eren de Comissions o en el moment d'alguna negociació, que es tressin enrera o...?

Sí, a vegades, a vegades ocorria, és clar. Però bueno, això era una qüestió de la dialèctica de la lluita i convèncer. I convèncer, a vegades no podies convèncer, i tiraven enrera. No recordo ara quin moment o d'això, però sí recordo que van haver uns moments en que hi havia algun sector que es tirava endarrera. Que es tiraven endarrera no perquè nosaltres defenséssim les seves demandes, sinó en la lluita. Nosaltres agafàvem les demandes en assemblees i tal, però després si convocàvem alguna acció de lluita lògicament la gent hi tenia que estar. I és aleshores quan a lo millor pues hi havia algun sector que vacil·lava, no?

E.- Perquè... quin tipus d'accions fèieu?

Sentades, assemblees, mmm... alguna manifestació dintre de l'hospital amb pancartes i tal. Sobretot assemblees i sentades. Vagues no. Vagues no recordo que féssim. Era una mica complicat. Ara no t'ho podia jurar, si vam fer algun tipus de vaga parcial. No me'n recordo.

E.- Perquè el fet de fer vaga en un hospital...els malalts...

Clar, per l'assistència. Has de coordinar-ho tot molt bé, perquè no quedin els malalts desatesos. I aleshores es desprestigia més que no pas t'ajuda. Depèn de com s'organitzi, però si t'hi fixes, els

hospitals poques vagues hi ha. És per això, per la dificultat que hi ha.

E.- ----- que no pas...

Els metges residents?

E.- No, no, l'últim govern del PSOE es va muntar una vaga de metges.

Ah!, sí.

E.- I era una cosa molt curiosa, però bueno, això ja... però, anava a dir, I a Magistratura recordes si hi havia conflictes individuals que es convertien...en concentracions o que hi hagués algun conflicte...?

No, no. No recordo.

E.- Una pregunta. La majoria de conflictes eren per reivindicacions laborals? Però en algun moment donat es va arribar a vincular?

Era... conflictes per reivindicacions laborals o assemblees informatives i de presa de posició, o signatures en casos polítics. Per exemple, quan van matar a...amb aquells...

E.- Els de la Tèrmica.

Eh?

E.- Els de la Tèrmica.

No, els van ajusticiar.

E.- Els últims 5 de...-----

Doncs van haver assemblees i van haver signatures i preses de posició. I llavors ja va traspasar... l'hospital prenia una postura, però era per coordinar-se amb el reste de la sanitat aquí a Barcelona, i que eren qüestions de reivindicació laboral però alhora també polítiques. Alhora o... en un altre moment, però...

E.- I aquestes de tipus polític quines recordes? El judici de Burgos has dit que...?

El judici de Burgos?

E.- Van haver uns judicis als 1970, era?. Em sembla que va ser al 70.

No em recordo.

E.- Va haver-hi el, va haver-hi el, quan van haver-hi els judicis, sí, de Burgos, van ser pels d'ETA. Em sembla que va ser al 70 que va haver-hi -----.

Recordo més, o recordo més els que van ajusticiar. S'esperava que arribés l'indult i no va arribar, i recordo que es va parlar molt en les assemblees.

E.- Però l'organització també responia o no? La gent responia igual o la gent...?

Pot ser era menos, menos aflluència de gent però tenien respostes. La suficient resposta pues per dir que l'assemblea de treballadors de l'Hospital de Sant Pau no érem unes 100 persones. deuriem ser 100 o podíem ser...

E.- Perquè en general dintre de l'hospital, l'ambient que es vivia durant el règim, era bastant comú al sentit de -----, o hi havia posicions?

No, en general la gent era demòcrata. En general. Hi havia un ambient... no feixista sinó demòcrata. A més la gent que estava a Sant Pau tenia un cert orgull de treballar al Sant Pau. Sant Pau era institució històrica de la ciutat. Llavors aquest fet, també vam jugar molt en el sentit de que era una institució històrica, i per tant també teníem que seguir més preses de postura enfront de la resta de sanitat. I això va crear un ambient de, de cert orgull de pertànyer a l'hospital de Sant Pau.

E.- Era l'hospital referent dintre de la sanitat i dintre de...?.

Després la Vall d'Hebrón va ser bastant, però el de Sant Pau...era un referent

E.- I l'hospital tenia conveni/

El conveni d'empresa.

E.- I el de Sanitat?

Després hi havia convenis de sanitat en general, però nosaltres vam aconseguir un conveni d'empresa.

E.- I va haver algun tipus de conflicte d'aquest tipus, que es generalitzés? És a dir, coincidia o sigui, que diferents hospitals coincidissin en el mateix moment o no? Cadascú mantenia la seva conflictivitat, i llavors...?

No, suposo que va haver moments. Ara no em preguntis quin perquè ara no me'n recordo.

E.- -----?

Sí, que hi havia una coordinació, però no me'n recordo el què. No sé si va ser conveni general de la sanitat o algo polític. No me'n recordo.

E.- Llavorens, hi ha una cosa...que...

És que durant aquests anys jo vaig fer de tot. Em vaig casar, vaig tenir una nena, vaig treballar com assistent social a l'hospital, i muntava Comissions i Sindicat. I llavorens...(risas)

E.- Perquè de fet, et vas casar al 67, no?

Sí, al... al sí, deuria ser a la tardor del 67. Perquè a l'abril del 69 va néixer [la nostra filla Tamara]/

[FINAL CARA B, CINTA 4]

[INICIO CARA A, CINTA 5]

Va néixer al 69.

E.- I com t'ho... entre l'activisme, la feina...la filla i tot això?

AH!, la vam portar a la guarderia, i després les nits que coincidia que teníem que sortir tots dos, la portàvem a casa dels pares del Zacaries. Ens van ajudar. En aquest sentit ens van ajudar molt.

E.- Bueno, és una pregunta, bueno, però... o sigui, amb el teu company el repartiment de la feina era igualitari o...en la feina domèstica i tot això?

Sí, sí en la mida que és igualitària, és igualitària en la mida en que no perdís de vista que a nosaltres se'ns ha dividit el què hem de fer dintre de la casa. Ell és un home, és un home, era un home també de vanguardia. Comunista. Tenia unes idees, uns conceptes molts clars, però si no li deies lo que tenia que fer no ho sabia. Un home no es belluga dintre de la casa, a no ser que hagi viscut ell sol i s'hagi organitzat la vida ell durant un temps.

E.- O sigui era igualitari, però en l'organització sempre estaves tu, no?

Sempre. L'organització de la casa no la saben portar. A no ser que sigui això, que visquin sol un temps, llavors agafen pràctica, no?

E.- -----?

Bueno, en aquest sentit s'ho coordinen prou bé.

E.- Una altra cosa et volia preguntar, en el tema aquest dels conflictes laborals, en algun moment, dintre de la vinculació en associacions de veïns o algun projecte, es va arribar a platejar en algun tipus de

conflicte el problema de la sanitat? El problema de...

A nivell de què, m'has dit?

E.- Jo deia les associacions de veïns, perquè les associacions de veïns havien plantejat coses a nivell... vocalies de sanitat, i havien plantejat...

Això va ser...

E.- I si/

Ja posterior, vull dir entrat molt els anys 70 i pico.

E.- Però, si en un moment donat en l'activitat dintre de l'hospital es va arribar a plantejar el problema de la sanitat a nivell espanyol o si es va desenvolupar més o...?

Sí, però es van tractar a les assemblees interhospitals.

E.- Però no hi havia...

En les associacions de veïns... Alguna vegada havíem anat a... a donar informació, me'n recordo haver anat a algun lloc, a una associació de veïns que estaven, ara ja no hi són aquestes barraques. Que hi havien al darrera de Sant Pau, que està per sobre de Sant Pau. A Travessera de D'alt, per allà sobre. No me'n recordo com es deia. Sí, allí hi havia una associació de veïns, i alguna vegada havíem anat a explicar's-hi el perquè teníem una lluita o una cosa així. Però no massa més.

E.- Va participar l'hospital o tu mateixa en coses com l'Assemblea de Catalunya?

Sí, jo vaig anar a la primera assemblea de Catalunya, però quin any era allò?, l'any 75?. No, el 74?.

E.- Al 73-74.

Però jo vaig anar com a partit, no vaig anar com a hospital. Vaig anar com a partit. Que per cert, no em van enganxar per pura xiripa la primera vegada..

E.- Perquè... vas estar treballant al 113? Va ser al 113 o...? Perquè la primera assemblea que va haver-hi va entrar la policia i llavors... Tu estaves?

No hi era, ja et vaig dir que no em van agafar de xiripa, perquè jo estava arribant i m'havia fallat la primera consigna, però a pesar de tot, em vaig quedar per allà a la Meridiana mirant,. Em vaig donar compte de que havien "sospechosos", i aleshores em vaig anar. Però no ho vaig arribar-hi allà a l'església aquella que no me'n recordo com es deia. ¿Cristo Rey?. No. Bueno, és igual.

E.- Quan et van detenir, que...et van detenir al 67, i després ja directament amb això de la Lúcia Falcón, no?, Això deuria ser al 70...?

Al 72 o por ahí deuria ser. Deuria ser al 72.

E.- I com...?

Perquè al venir a buscar-me perquè pensaven que podia tenir alguna vinculació; el pitjor ens que ens van trobar propaganda a casa. Però no anaven a buscar-me al partit en aquell moment, anaven buscant per tot aquell assumpte a veure què hi havia alreedor.

E.- Perquè, què hi havia passat?

Jo és que en aquell moment no em vaig enterar. És llegint això que m'he enterat d'algo. No sabia, vull dir, lo que la policia em va dir era això, que pensaven que podia tenir alguna cosa que veure amb la Falcón. Havíem sigut molt amigues, havíem durat molts anys, havia estat inclòs col·laborant amb ella , però... que no ens veiem. I com que era veritat...

E.- Perquè... la policia va entrar a casa vostre i...va?

I va trobar propaganda. Va trobar propaganda i escrits a mà del meu home, de les seves reunions.

E.- I amb això et van a buscar a tu...?

Van trobar l'adreça d'on estava. Ho tenia sobre la taula; ho tenia ell, per si em tenia que trucar o algo. La van trobar allà i em van venir a buscar allà.

E.- Perquè, on estaves?

Doncs en unes colònies en la casa de camp que es dedicaven a colònies. Pels alreduors de Santa Coloma de Farners. Les muntanyes d'allà. Havíem anat a unes colònies amb uns nanos del Prat, del Prat del Llobregat, que la meua amiga Palmira Domènech portava les hores, era un assistent social d'un centre per nanos. I va muntar les colònies i em va dir si volia anar de monitora. I amb una altra amiga es va dir. I vaig dir que sí. I em vaig anar amb la nena a passar uns dies de monitora. I aleshores estant allà, no m'enrecordo quin dia era, al cap de 3 o 4 dies d'estar allà, un dia jo m'havia quedat sola amb la cuinera, amb la nena i 2 o 3 petits més –la nena tindria tenir 2 anys i pico- i el gruix de les colònies havia marxat amb al Palmira a donar un tomb, la Palmira i altres monitors a fer una excursió. Llavors van, van, jo estava fora al pati de la casa, bueno, perquè tenen un gran terreny allà, i vaig veure que paraven dos grans automòbils, van baixar uns tios vestits de paisà, i després el guàrdia civil del poble que jo el coneixia perquè havia anat a, a demanar permís per les colònies. Tenies que demanar permís per instal·lar-te allà uns dies, no?. I bé, vam preguntar “si era Anna Morató”, els vaig dir “que sí”, em van dir “que els tenia que acompanyar”, els hi vaig preguntar “que per què”, i em van dir “que ja m'ho podia figurar jo”, no em van respondre perquè. I llavors van voler entrar per registrar les coses, i com que eren habitacions d'aquelles... habitacions on hi havia vàrios llits, no?, llits dobles, lo típic d'una colònia. Hi havia molts paquets deixats de l'altra gent, i van començar a regirar i els hi vaig dir que “no era meu, que això no ho tenien que tocar”, i van fer cas. Van regirar només la meua maleta i punto. Llavors, estàvem al pis d'adalt agafant lo que jo em volia emportar, i abaix quan vam baixar, jo tenia una llibreta amb adreces i noms de dones de l'Associació, que venien a l'Associació d'Amics de la ONU amb les quals havia tingut relació per qualsevol cosa: conferències, assemblees o coses d'aquestes. I era una llibreta amb tapes negres me'n recordo. Una llibreteta petita m'enrecordo. I se'm va ocórrer, davant d'ells li vaig donar a la cuinera la llibreteta i li vaig dir: “dóna-li això a la Palmira perquè tinc apuntat aquí tots els gastos que he fet a la colònia”. L'altra va agafar la llibreta, se la va guardar, els altres no van dir res, ni van voler mirar l'agenda afortunadament. I bueno, vam muntar al cotxe. Bueno, abans de muntar al cotxe va ocórrer allò que et deia del guàrdia civil del poble que, se'm va quedar mirant davant meu i em va dir: “y jo que creí que usted era una señora...”. I jo em vaig quedar tan sorpresa que l'únic que li vaig dir va ser: “va, por favor...”. Volent dir, no em vingui amb històries, no?. I un dels policies: “¡Ja!, Anna Morató una señora, dice usted...pues no vea usted el historial que tiene”. Com si tingués algo que veure. Bueno, en una determinada mentalitat sí que té a veure una senyora no es pot ficar en aquestes coses. I bueno, em van ficar al cotxe, i cap a Barcelona. Pel camí vam veure que tornaven tot el gruix de nois amb la Palmira al frente, que tornaven a la casa. Els hi vaig fer adéu dintre del cotxe, i bueno, així van veure que em portaven cap abaix. I bueno, ja està. Respecte això, bueno, ja està... el dia següent va venir la Palmira, per això va córrer un risc tremendo, perquè ella estava aleshores, ja t'ho deia abans que portava aparell de propaganda a Barcelona, propaganda del PSUC. I va anar a jefatura, i va dir que ella era la responsable de les colònies i que, que em donessin el recado de si volia algo, que si necessitava algo. Inclòs van obrir la porta, i jo des de baix a l'escala –ella estava a d'alt de l'escala. Hi ha unes escales que baixen als calabossos. Em va dir: “si estàs bé”, li va dir que sí. I bueno, em va aconseguir veure en aquell moment, cosa bastant rara també. I bueno, allà vam passar els 3 dies, i després d'allà al Palau de Justícia. ¡Ah! bueno, i allà va passar allò, aquella anècdota que t'explicava abans amb el Atilano aquell. -----Atilano em sembla que es deia. Era un nom més raro. Era un dels que tenia, era un dels antics junts amb els germans Creix, era un dels antics de la Brigada político-social, però bueno, jo en aquell moment tampoc sabia qui era. I una de les vegades que em va interrogar, em va dir: “home, és que t'hem trobat”, però és clar, a l'estar el meu home allí també van intentar jugar a veure si em podien fer xantatge, i em van dir: “és que el teu marit ens ha dit això, això, això”. I jo els hi vaig dir: “pues ell serà responsable del que digui, però no en sé res de tot això”. Jo sempre ho vaig negar tot. De tal manera que em va dir: “a llavors em el paquet del Mundo Obrero i Treball, què?, l'hem posat nosaltres?”. I jo li vaig contestar “que no ho sabia”. Llavors em van donar una hòstia de campeonato, i estàvem sentats un al costat de l'altre, tal com estem ara tu i jo. Va fer així un revés, i a mi allò em va sentir molt malament. No ho suportava que em pegués. El cas és que em vaig quedar mirant-lo molt indignada i li vaig dir: “això no ho torni a fer, això està molt mal fet”. Va ser un judici moral en aquell moment. El tio se'm va quedar mirant, em va aguantar la mirada uns segons, llavors es va aixecar, va començar a donar passejos, i em va dir: “és que m'has provocat, tu has dit que això ho havíem posat nosaltres allà”, “bueno, miri, jo ja sé que vostè està complint amb la seva obligació en aquests moments”. I ja està, no sé què més li vaig dir. El cas és que es va acabar allà. No em va tornar a pegar, no em va tornar a dir res, i al cap, al cap de... la veritat és que al cap

d'unes quantes hores, això deuria ser el segon dia. Ja no em van tornar a interrogar i al cap d'unes quantes hores em van tornar a cridar perquè signés la declaració. Me la van llegir abans, i allà ho negava tot. Va ser molt curiosa la relació aquella amb aquell tio. Era tan curiosa, que durant molts anys, m'agradaria trobar-lo un dia per preguntar-li si se'n recorda. No es deu recordar.

E.- Sí... Jo crec que sí, perquè el tio va quedar...

No sé.

E.- Llavors, no tenies res a veure amb la Lúdia Falc3n?

Sí, sí, clar. No, des del primer moment ja li vaig dir, és que a més era la veritat, ni sabia res, feia molt temps que no veia a Lúdia. I no tenia res a veure amb ella. Ell em va dir: "jo ja m'ho pensava que no tens res a veure amb aix3". Però tenien que veure quines coses, quina gent podia estar involucrada. No anaven en aquest moment, no buscaven res del partit. Buscaven la connexió de Lúdia amb aquest moviment que tenia ella, bueno, aquest grup que tenia ella. El cas és que es van trobar amb la propaganda a casa meua pues per xiripa.

E.- Però llavors et van portar a la pres3? Vas estar...?

Sí, sí, em van portar a la pres3 de dones allà la Meridiana. Bueno, allà ja no és pres3 de dones. I allà em vaig trobar amb la Lúdia Falc3n i amb una altra noia, i a penes ens parlàvem clar, perquè estàvem renyides.

E.- Però renyides per aix3 o ja d'abans?

No, ja feia, feia temps que estàvem, ens havíem discutit molt per qüestions del partit.

E.- Vau estar un mes i mig allà?

Aproximadament. No sé, més d'1 més però no sé exactament quants dies.

E.- I moltes presses polítiques hi havia allà?

No, érem 4. Érem 4 en aquell moment. Hi havia moltes presses comuns; aix3 sí que me'n recordo. Però érem 4.

E.- I el tractament amb les polítiques era diferenciat o teníeu algun...?

Absolutament, ens tenien aïllades. No podíem pas parlar amb les comuns per res, però per res, perquè si et veien a través d'alguna finestra... per exemple, quan nosaltres anàvem, anàvem a un pati a més a més separats, no anàvem al pati que anaven les comuns. Anàvem a un pati separat. Si per exemple al sortir al pati passàvem per una finestra, les comuns estaven treballant al darrera perquè tenien un taller, no ens podíem ni apropar. Estava absolutament prohibit. Tenien por no sé de què. (risas)

E.- I com es va, va haver mostres de solidaritat per part dels companys de feina o...?

Moltes, moltes, moltes, moltes i molt maques. Van recollir diners per la, per la, per la fiança, va venir a veure'm la responsable del meu departament. Va venir a veure'm allà. Li van donar una visita; cosa estranya perquè normalment si no era família no deixaven. El advocat per suposat va venir un parell de vegades. Dos o tres. No me'n recordo. Em van enviar postals, firmes de molta gent donant-me ànims, solidaritzant-se. Molt bé, va ser molt maco.

E.- I l'advocat qui era?

Solè Barberà.

E.- El Solè Barberà. Sempre són els mateixos. (risas) I... i...al teu marit no li van posar...?

Al meu home també. Clar, el meu home estava a la Model. Ell va sortir uns dies després.

E.- I bueno, sortiu, doneu la fiança per sortir i ja està, després el judici va quedar...

El judici es va celebrar molt posteriorment. No sé si al cap d'1 any i pico. No me'n recordo ara. Tinc els papers. Si t'interessa per alguna cosa tinc la denúncia de la policia. Aquest escrit que fan pels atestats. I després les convocatòries pel -----, que també les tinc allà guardades.

E.- I a on es celebraven?

Sí, a Madrid.

E.- A Madrid?.

Sí.

E.- I els judicis com eren?

Home, pots comptar. Els judicis es celebraven, o sigui, tota la acusació estava basada en informes de la policia. D'alguna manera, d'alguna manera, no era que fos al 100%, però d'alguna manera era important no admetre res davant de la policia. El cas és que a mi em va servir tant la primera vegada com la segona vaig sortir absolta.

E.- Perquè, et tenien molt controlades les activitats?

Sí. Estaven bastant controlades. I com que es tractava d'això... de no amagar-se massa...

E.- Perquè, va ser aquesta vegada allò que em vas comentar l'altra dia de que quan vas arribar: "jah!, tu ets la de la moto"? Va ser aquesta vegada això o...?

Va ser la primera. Va ser la primera.

E.- Et va veure i et va dir/

Va ser la primera, perquè en la primera és que em vaig trobar amb la sorpresa de que sabien, per suposat de que sabien que era la de la moto, perquè m'havien vist, però també d'alguna manera sabien que havia anat a portar l'Estrada, aquest que surt en el llibre de la Lídia, que havia anat amb l'Estrada a portar-lo a França. Jo vaig sortir del tema i la veritat és que no em van tocar ni un pel. I era un dels Creix. Jo vaig tenir molta sort amb la policia. En sèrio. Vaig tenir molta sort, perquè era el Creix la primera vegada. I clar, em vaig trobar amb la sorpresa, perquè aquell dia sí que em van agafar de sorpresa, que em van dir que coneixien que havia estat amb l'Estrada. I clar, hòstia, jo em vaig quedar pàl·lida. Vaig notar que la cara la tenia freda de cop, perquè no m'ho esperava que ho sapiguessin. I clar, l'Estrada era conegut com comunista. I jo vaig sortir dient que "que sí, que havia tingut relació amb aquest senyor, però que jo no sabia que era comunista, ni idea". I no sé per quina estranya raó, per quina estranya sort, el cas és que a part dels cops de puny sobre la taula i de molts crits i d'intentar avassallar-me, no passar d'aquí la cosa.

E.- Com ho sabien?

Es veu que tenien alguna, alguna, alguna notícia, però no ho coneixien tot. I com que jo vaig dir això..."ah!, es deia Estrada", "jo no conec a ningú amb aquest nom", "que no sé què i tal...", "que no conec a ningú". I llavors em van treure una foto, i vaig dir: "yo no lo conec por este nombre". No sé si em van creure o no, però el cas és que vaig sortir. I em van jutjar únicament per... com ho deien allò?:

E.- Desorden público.

Organización.... Bueno, manifestación ilegal i coses així.

E.- Perquè, aquesta primera/

Que era la de Torrebaró. La caiguda del 1 de maig.

E.- I en aquest judici què et va caure al final?

Em van absoldre.

E.- Et van absoldre? I aleshores, el segon?

Sí, perquè jo vaig dir que havia anat el 1 de maig a passar el dia a menjar amb uns amics.

E.- I a la segona?

I bueno, i en la segona perquè jo no vaig admetre que... res, no vaig admetre ni que el d'això fos meu. Però aquí va passar una qüestió, que el Zacaries, que estava allà també, com que d'ell sí que tenien coses escrites pel seu puny i lletra, pues ell no va poder negar-ho. Llavors, ell va dir que allò era seu. I per això amb ell li van demanar... no sé si 6 anys, i el van absoldre. Jo no sabia que ell havia dit això, o no ho sabia si ho diria. Tots dos teníem la consigna de no admetre res, però a ell li va semblar que tenia que actuar així, i va dir que sí. I bueno, el cas és que al no admetre res jo, ja et dic que estranyament el TOP[Tribunal de Orden Público] de tant en tant... que bueno, eren molt "cavallerosos", perquè tenia una nena petita, i van pensar: "bueno, empaperem l'home i deixem la dona". Digo yo. (risas)

E.- Perquè al final, a ell li van caure 4 anys?[per organització il·lícita i 3 per propaganda]

No, no, no. no els va complir.

E.- Perquè, li va agafar l'amnistia...?

Li va agafar el canvi, la mort de Franco i tot això. es va clandestinitzar un tems, eh!. Es va quedar a Barcelona, perquè volia que marxéssim del país, i jo vaig dir que no. I llavors ell va deixar de venir a casa. Es va clandestinitzar. I va estar un temps així. Després va, com que no passava res, doncs va començar a sortir una mica més a la llum, fins que ja va venir la mort de Franco i es va acabar tot.

E.- I mentre estàveu a la presó i tot això, la nena qui la va cuidar?

Els avis, perquè aquell dia, quan la Palmira va arribar a la masia aquella i li van donar la llibreta, i li van dir doncs que m'havien portat detinguda, cosa que ja m'havien vist amb el cotxe al baixar de la muntanya, doncs el dia següent van agafar la nana i la van portar a casa dels meus sogres. I em van venir a veure em van baixar a jefatura.

E.- Els teus sogres van reaccionar bé?

Els sogres?, els sogres sí. El pare del Zacaries era un membre del PSUC també.

E.- Quan et van detenir, vas passar por o temor de...?

A comissaria, a jefatura? .

E.- Sí, el tema de la...-----

Mmm... No, a veure, és que això va a temperaments. Això va a caràcters. Jo soc una persona que la sensació de por no em domina prèviament. En tot cas, espero a veure què passa. D'alguna manera és així, no?... sóc alhora molt optimista. Sempre penso que haig de sortir. És una qüestió de caràcter. Per altra banda, des del punt de vista psicològic, clar, parlem, sí que el partit moltes vegades ens havia dit: "heu de reflexionar sobre la postura que podeu agafar si us passa, si esteu detinguts". Sabíem també lo que passava amb altra gent. Teníem informació i referències. I potser el tenir informació i referències m'hagués tingut que donar por, però mmm... d'alguna manera potser, el imaginar-me la situació que podia crear-se... si tu te la imagines, si la visualitzes, d'alguna manera quan t'hi trobes, estàs preparat psicològicament. Si la visualitzes, eh!, no si la penses. L'has de visualitzar. Has de reconstruir la imatge en tota la successió d'imatges que pot tenir doncs una escena, no?. L'has de visualitzar. Això m'ha passat amb altres coses. És una manera de ser meva. Meva, i suposo que de altra molta altra gent, però vull dir que és així. Llavors no... per una banda jo tenia, per això, havia visualitzat quina tenia la meva actitud, i per l'altra, com que soc molt optimista mai penso el què pot passar. Sempre penso: "ja veurem. Quan m'hi trobi ja veurem. Sé lo que haig de fer i quan m'hi trobi ja veurem què passa".

E.- El fet de visualitzar situacions per poder considerar.. -----venia també del...?

No, no, no. Ho feia, ho feia d'una manera intuïtiva. Després he sapigut a mida que m'he anat formant, he sapigut que és un mètode psicològic. És una tècnica.

E.- És com una tècnica...

És una tècnica, però ho he sapigut molts anys després. Ho fas de manera intuïtiva. Molta gent ho fa de manera intuïtiva el visualitzar les coses. La visualització creativa que es diu. És una tècnica mitjançant la qual tu pots... si la visualització és mantinguda durant un cert temps, tu pots d'alguna manera influir amb els aconteixements. Si parteixes d'una premissa; clar. Si admeties que els sers humans vivim immensos en una espècie de mar vibracional, i que dintre d'aquest mar les teves vibracions i les dels altres poden d'alguna manera conformar coses. Si parteixes d'aquesta/

[FINAL CARA A, CINTA 5]

[INICIO CARA B, CINTA 5]

E.- Lligat amb el tema de, amb el tema de la solidaritat i tot això, tu com creus que et veien a la...? Quina percepció tenien de tu a l'Hospital?

Bueno, salvat això de que podia... podia contar mitjanament amb gent que estava a l'hospital, però jo la percepció que tenia era que se'm respectava. Se'm respectava molt.

E.- Llavors, creus que hi havia una percepció... creus que la conflictivitat era positiva per avançar?.

La conflictivitat?

E.- La conflictivitat. O sigui, el fet de pues això, de sentir tot això, era un element positiu per tirar endavant, per aconseguir coses...

Bueno, jo crec que hi havia... suposo que la gent en general de l'Hospital, podia de les dos maneres. I que d'alguna forma, per un costat reconeixien que, que, que la lluita era necessària per obtenir coses. Són dos punts que un mantén una sèrie de coses i l'altre manté una altra sèrie de coses, i que han de aconseguir arribar a alguns acords. Per aconseguir arribar en alguns acords doncs una de les parts pressiona. I pressiona de la manera que pot: fent assemblees, fent sentades, fent recollides de firmes, fent 50 coses d'aquest tipus. I l'altra, pues accepta o accepta, accepta, accepta lo inevitable per dir-lo així, per no mantenir una lluita, per baixar la lluita o per acabar-la, doncs accepta una sèrie de concessions. Tu acceptes o no aquestes concessions. I aquesta percepció de que això servia, és indubtable de que la gent ho tenia. I la gent ho va adquirint o va tenint la idea de que serveix en la mida de que obté coses a través de la pròpia lluita. Si no obtens coses, difícilment, difícilment. Per això és important plantejar lluites, plantejar demandes que encara que siguin dures puguin ser assequibles almenys d'una manera escalonada, no?. O que siguin justes de fons. I després també tenien la percepció, abans t'ho deia una mica en el sentit de que en general la gent de l'Hospital se sentia orgullosa de treballar a Sant Pau, perquè vam aconseguir donar una certa transcendència a allò que fèiem dintre de l'hospital. Lluitàvem per nosaltres però també lluitàvem contra una situació política que es perseguia injusta, no?. I es lluitava doncs per coses concretes: quan agafaven a algú o quan amenaçaven amb la mort de gent lluitadora com va passar, a Puig Antich i tot allò. Aquesta percepció la gent de l'Hospital també la tenia. D'alguna manera, de manera individual uns en més grau i altres menys grau, però tothom se sentia partícip, institucionalment partícip. Era com una pinya la gent allà. Ja et dic que en diferents graus de valor i de lluita, però poca gent s'atrevia a dir-te que no estava d'acord. En tot cas es podien inhibir de certes accions de lluita, però no mostraven desacord.

E.- Així que era... com una concepció de col·lectivitat?

Sí, sí. Sí, vam aconseguir un sentiment de, de que tenien una certa capacitat política [com una comunitat.]

E.- Bueno, com va rebre, per exemple, el cop d'estat a Xile, ho recordes?

Doncs sí, recordo haver plorat. Recordo haver plorat. Vam tenir ràpidament una reunió del partit per parlar del tema. I bueno, jo vaig plorar i el president també va plorar. Se'm van saltar les llàgrimes. I altres camarades també. Un sentiment de frustració i de tristesa terrible.

E.- Recordes alguna cosa? Va haver algun tipus de relació política que recordes o que fos molt directa o personal? En el sentit de que... bueno, de la dificultat del canvi polític a Espanya. El fet de que allò que era una experiència democràtica, acabés d'aquella manera... en un cop d'estat o no va haver la sensació de...?

De possible fracàs en la nostra?

E.- Sí. De sensació.

No, d'alguna manera, és clar, allà és un altre hemisferi. Vull dir que les condicions no eren les mateixes que podíem tenir aquí en aquells anys concrets, no?. No, era més aviat com si, és com si t'haguessin matat algo molt estimat, no?. Ho seguíem amb molta il·lusió i admiració. Però no, vaja, jo no vaig percebre al meu al·rededor que ningú pensés que es podia fracassar aquí la via cap a la democràcia, perquè havia fracassat la de Xile.

E.- Llavors, a l'any 74, hi ha la revolució dels clavells?

Bueno, això sí que va ser una alegria també. Això al revés, va ser una alegria. Què maco, què maco. Jo tenia un cartell de, el clàssic cartell aquell que es veia un soldat amb el fusell aquí, i un nen que li està posant un ----- . Que està posant un clavell. Aquell cartell el vaig tenir molt temps. I molts de nosaltres teníem aquell cartell. Va ser molt bonic. Alguns inclòs van anar a Portugal en aquells dies, a participar d'aquell esclat d'alegria, no?. Va ser una alegria, sí. I a més, era important políticament que el país del costat guanyés la democràcia, no?. No sabíem on aniria a parar aquella revolució, perquè portada per militars ens semblava una mica especial i una mica rara, però era treure de sobre la dictadura; això era evident. I crec que des d'aquest punt de vista ja valia la pena, no?. I a més una insurrecció militar tan – per dir-ho així- tan incruenta, tan... va ser preciós. La ----- se sentia per totes les cantonades.

E.- I vas pensar que aquí a Espanya es podia repetir un model com a Portugal o...?

No, no, malgrat que hi havia aquella incipient organització militar dels demòcrates...Com es deia?

E.- UMD...

Unión Militar democràtica, que era important i que... però no era lo mateix.

E.- Això anunciava que el franquisme estava a les últimes?

Sí, sí, sí. A part de que el partit sempre va ser optimista. (riures).

E.- ----- (riures)

Sí, sí. Optimista fins el final. S'esperava que en qualsevol moment Franco caigués. De fet, la meua experiència en la jefatura de policia, és molt estrany contemplar-la si no és en el context de que allò s'estava acabant.

E.- O sigui, que es veia dintre de les autoritat una mica més de cuidado perquè...

Sí, perquè recordo que una de les coses que em va dir quan estava escrivint l'informe de l'interrogatori, al final, la declaració que jo tenia que firmar, recordo que una de les coses que em va dir, va ser que "ell ja sabia que en un moment o altre la cosa anava a canviar, però que ell tenia, - de fet es va tornar a justificar- però que ell com els seus companys, pues tenien també fent la feina que sabien fer, que era la de policia, i que ells servirien al govern que estigués.

E.- Ja estaven buscant feina. (riures) per si es queden al paro, no? (riures)

Això és lo que vaig pensar. I de fet ha sigut així, eh!. La transició va fer que es quedés impune tot.

E.- I el tema dels últims 5 ajusticiats... bueno, assassinats durant el franquisme, donava la sensació de repressió forta, no?

I de impotència, i de tristesa. Recordo que aquell dia estàvem units al despatx de l'Elvira Aguilera, a gerència, per una qüestió de personal. De tant en tant teníem reunions el jurat d'empresa, de quan en quan teníem reunions amb ell per un tema d'aquest. I em sembla que els van ajusticiar o els van matar cap a les 10. Pot ser?.

E.- Va ser al setembre això?

No ho recordo, sé que estàvem allà, i sé que jo estava mirant el rellotge cada moment, i no estava per lo que teníem que estar; l'Elvira es va donar compte, com que a ella no li agradava gens la qüestió aquesta, perquè ella era demòcrata. Va dir: "mira, nois, sabeu què?; apa, deixem-ho córrer que avui no estem per l'assumpte. Ens prenem ara un cafè i després ja ho farem". Aquell dia em va portar pel campanari perquè

veïés l'escala interior del campanari. Vam donar un passeig per allà. Sabia, sabia, sabia lo que pensava i sabia... i ella també estava preocupada.

E.- Abans de los dels ajusticiats, va haver-hi, durant aquell any va haver-hi al 75 i en aquell últim temps, van haver-hi com bastants detencions. I a més a més, es va aprovar el decret de llei anti terrorista, que semblava que...no si recordes un ambient molt repressiu tot i que es veia el final.

Sí, sí recordo un ambient repressiu. Lo que passa és que estava tan ficada en les coses d'allà de Sant Pau, que... Pensa que la meva feina professional, la meva feina política i sindical, estava dintre de l'Hospital. Llavors no, part de les informacions que el partit portava, o lo que els diaris diguessin, no estava tant...

E.- Perquè la teva visió de "com acabaria allò", què era? A partir d'una gran vaga general en contra del franquisme o... ?

Això és lo que ens pensàvem. Però ja ens vam donar compte que la cosa no acabava així. Em sembla que va acabar amb la perspectiva de la vaga nacional política. (riu). Segons algú i de manera cínica, et diria "menos mal".

E.- Però vèieu que era una explosió de conflictivitat i que es podia aprofitar per...?

-----?

E.- Sí, bueno, parlem de quan es va morir. Quan va morir què vas pensar?

Jo, pues com tothom. Ho vam celebrar prenent xampany. Una sensació de vibració. S'ha mort aquest tio. Cosa com si t'haguessis tres una nosa de sobre, no?. Estaves pendent tot el dia de los partes médicos (riures). És que va durar molts dies allò.

E.- Llavors, vas pensar que ja s'acabava amb la mort de Franco, no?

Sí, clar.

E.- O que no hi havia sortida?

Que no hi havia sortida cap a...?

E.- Pel franquisme.

Per una vaga general política o per una revolució?

E.- Ah!, no, que no hi havia sortida pel franquisme?.

Ah!, pel franquisme?. No, home, això ho hauria de pensar molt. Jo no me'n recordo com pensava aleshores. Lo que sabia era que les forces polítiques d'alguna manera ja tenien pres els seus acords. Això sí. Lo que jo sabia – suposo que tampoc ho sabien els demés- era quant duraria aquest temps, perquè va anar més ràpid. Per mi va anar més ràpid de lo que em pensava la legalització del partit, per exemple. No ho esperava tant, no ho esperava tan ràpid. Va ser un cop d'efecte del Suárez molt, molt brillant per altra banda. Sabíem que hi havia un boicot, i sabíem que ningú volia sang, i que en definitiva lo que es tractava que la ultra dreta no actués. D'això sí que hi havia una certa por. De l'actuació de la ultra dreta. Però no recordo res més.

E.- Te'n recordes després de la mort de Franco... van haver-hi unes, unes activitats per l'amnistia a Barcelona? Això ho recordes? Que va sortir moltíssima gent i...

Sí, sí. Recordo... ni quant era, ni quin dia, ni on va ser, però sé que va ser, em sembla que va ser per Passeig de Gràcia, no?. al Passeig de Gràcia.

E.- Des de Comissions, des del partit o...?

Ah!, sí, era amb aquests ---- de coordinació que s'organitzaven aquestes coses. Per consignes, a tal puesto, tal dia, manifestació per això i per allò. Però quin organitzava, la coordinació de la política que es podia tenir en aquells moments.

E.- Però fèieu activitats a l'Hospital?

Sí, ara no me'n recordo com, però segur que sí. Tenia ressonància tot lo que era important. Lo que passa és que jo vaig marxar a l'any 76. A l'estiu del 76. No recordo quin mes. Però segur, tot lo que passava fora ens informaven dintre perquè la gent participés i estigués, estigués assabentada.

E.- -----?

Sí, una cosa més. Dignes, dignes.

E.- I pleguem, vale. Vale, només una pregunta curteta. La mort de Carrero Blanco a l'any 73, com ho vas veure que...? Ho vas veure que era una forma de canviar amb un ambient... o al revés, vas pensar que...?

Ho vam viure, almenys jo almenys recordo amb una certa por. Ara tinc que pensar la mort del Carrero Blanco, però... i què més?. Si l'estructura continua. Vull dir, que mori un... Després vaig llegir el que es va escriure sobre la mort del Carrero Blanco i tot allò, i bueno, pot ser sí que ha influït, però jo no ho veia massa clar.

E.- I vas notar que hi hagués un moment...?

No ho recordo. No ho recordo. A vegades no me'n recordo massa.

E.- És impossible...bueno. (ES TALLA L'ENTREVISTA FINS UN ALTRE DIA)

E.- Això és la sessió... deu ser la quarta ja, no?. Sessió quarta ----- primera. Lo que no t'havia preguntat és quan... la última vegada que vam parlar m'havies dit que t'havies anat a viure amb... això era inclòs abans d'estar en el PSUC, havies anat a viure amb unes companyes de feina quan estaves en el bar de Plaça Reial, em sembla.

No, no, havia anat a viure quan treballava al costat del cine París.

E.- És veritat. Llavors, vas anar a viure amb la Lúcia Falcón?

Va ser després, molt després.

E.- Als 60...vas anar...?

Deuria ser cap al 62 o por ahí.

E.- I com es va conèixer?

És que ens vam conèixer a casa d'una amiga, i bueno, ens vam fer amigues també, i no sé com va anar. La veritat és que ja no me'n recordo massa, però jo estava sola, no tenia un lloc massa fixo. Vull dir, i aleshores la Lúcia em va proposar a tenir una habitació a casa seva, i bueno, i ho vam fer així. De fet ella treballava en lo seu com podia, i jo treballava en lo meu com podia també. Ajuntàvem les dos, els dos guanys i fèiem una vida en comú en quant el comprar el menjar i tot això [convíviam amb els seus fills].

E.- I com la recordes aquesta etapa de convivència?

Ah!, molt bé, molt bé. Va ser una etapa molt interessant. Jo he après molt, i he après molt d'ella i après molt amb de les amigues que he tingut. He après moltes coses. Unes em van ensenyar moltes coses de psicologia, altres em van ensenyar moltes coses de feminisme en aquest cas i polítiques. I sempre he après molt; sí.

E.- Una pregunta encara que sigui una miqueta... els teus cercles d'amistats o els teus referents polítics han sigut més...dones que homes, no?

Al principi, quan vaig començar a estudiar per visitadora social-psicòloga, lo que és ara diplomada en Treball Social, i vaig tenir aquell grup, eren amics i amigues. Eren amics i amigues. Eren homes i dones. I aquells van ser per mi un gran referent. De fet, t'explicava l'altre dia que vaig fer doncs tot l'aprenentatge que normalment es fa quan un surt de l'adolescència i entra en la joventut, que vas a la universitat i llavors tens amics, i t'emborratxes i fas juergas, i aprens, i fas experiències... doncs jo les vaig fer quan tenia 29 aproximadament amb aquest grup d'amics.

E.- Llavors, posterior a aquest grup d'amics, a lo llarg de la teva vida has anat relacionant... no tant relacionant sinó amb els teus referents....

No, no, bueno, en quant al grup, què va passar vols dir?

E.- No, no, els diferents grups que has anat en política i tot això, has tingut relació político ideològica més íntima amb dones que amb homes o no?

No, no, no, no. Jo diria que més o menys el 50 % deuria d'haver, perquè després vaig conèixer el que va ser el meu marit, el pare de la meua filla: Zacaries, Zacaries Banqué. Era un home del comitè central. Un home molt, molt imposat en política del partit en aquells moments, i també va ser per mi un referent. Ell sabia molt més de teoria que no pas jo. Jo no era una gran estudiosa. Era una gran pràctica. O si vols, d'alguna manera, jo he adquirit una certa cultura i un certs coneixements, i he après a teoritzar sobre, sobre lo que he viscut, sobre la experiència de vida que he tingut, no?. Vull dir, jo ho experimentava, i el Zacaries ho teoritzava. D'alguna manera és així, no?. Jo ho feia més intuïtivament. Ell era un home més...més... havia tingut un aprenentatge intel·lectual més reglat que no pas jo, i per lo tant raonava millor tots els conceptes. Jo els veia, jo els aplicava, i després ja trobava l'explicació. Sí, era una mica així. De fet no vaig tenir referents homes i referents dones.

E.- Perquè hi havia, el Zacaries havia estudiat a...? Quin tipus de feina feia?

No, el Zacaries no és que hagués anat a la Universitat, però havia fet estudis, i havia... bueno, ell tenia de professió "professor mercantil", que es deia llavors. Avui em sembla que són economistes.

E.- Gestió, gestió, gestió d'empresa.

Algo així, algo així. Però havia estat a la URSS, tenia molta formació política. El seu pare havia estat també un home de partit. Tenia un gran bagatge polític ja.

E.- O sigui, vas marxar del pis que comparties amb la Lídia quan et vas casar amb el teu company o...?

Sí.

E.- O sigui, que et vas decidir casar i te'n vas anar del pis d'ella?

A veure, deixa'm recordar, perquè em fas unes preguntes que casi no me'n recordo. És que va ser tan així... No, jo m'havia tornat a independitzar diguéssim. Havia, havia agafat un apartament pel meu compte, i després un altre apartamentet molt petit i molt d'això... molt estret. Però no, no vivia allà. Vivia en un apartamentet petit, petit, petit, que per entrar, per entrar a la dutxa tenies que entrar de canto i no bellugar-te massa allà dintre perquè sinó no hi cabies. (risas). O sigui, que quan jo vaig conèixer al Zacaries estava en aquest departament tan petit. I no, no va ser així. No va ser un enllaç, sinó que jo ja havia tornat a estar, a estar fora. Bueno, perquè Lídia a més va tenir una parella, després va sortir Eliseo Bayo "Ulises" de la presó, i bàsicament vam viure junts, i llavors tampoc tenia massa puesto. Era lògic que jo busqués un altre lloc, i així ho vaig fer.

E.- Quan et vas casar amb el teu company, què veu...?

[Vàrem viure un temps en un pis de Lídia després] vam llogar un pis a Gràcia. Vam llogar un pis a Gràcia.

E.- En quin any va ser això?

M'és difícil precisar tant. Per què és tan important les dates?

E.- No és important. No, t'ho dic referencialment. No és gens important, eh!.

Ah!, vale.

E.- No, no, no...

És que tinc de fer memòria...

E.- No, no, no, per exemple, al 70 o al 75, vivies a Gràcia encara?

Bueno, jo em vaig casar amb el Zacaries al 67... al desembre del 77 segurament deuria ser.

E.- No, al 67.

Ah!, perdó, sí, del 67. Llavors vivíem a Gràcia. Després vam estar un temps vivint a Párroco Ubach en un pis que ens va deixar, o no sé si va ser abans no ho recordo, sí, ens va deixar viure la Lídia un pis que tenia a Párroco Ubach, en el qual jo també havia viscut amb ella. No sé va ser... sí, em sembla que va ser previ... o va ser posterior. Soc incapaç de dir-te si va ser abans o després. Vam viure uns períodes, uns mesos a Párroco Ubach en aquest pis de Lídia, i després, o abans no sé, i vam llogar un pis a Gràcia, i després ens vam comprar un pis al Guinardó, que per cert també ens va ajudar la Lídia a comprar-ho. Ens va avalar. I després ja si vols et faig la història dels pisos. (risas)

E.- En tot cas sempre va ser a Barcelona, no?

Sí, sí sempre a Barcelona.

E.- I vas seguir mantenint...I aquest anys la relació amb els teus germans la seguies mantenint o ja cadascun...?

No, el meu germà... a través del temps, després vaig tornar a veure a la meva mare. Quan em vaig casar amb el Zacaries evidentment els vaig trucar perquè vinguessin. Bueno, vam fer una boda d'allò més modest. Ens vam casar al jutjat, i després vam anar a casa a menjar entrepans, a menjar bocadillos. I sí, estava la meva tia Anna, el meu germà gran, perquè el petit es va anar a viure a Pamplona i després a Ciutat Real perquè es va casar allà. I ha viscut sempre allà. El gran de tots, o sigui, el que em segueix a mi, està... viu a Barcelona sempre.

E.- Perquè per exemple, la teva tia Anna, sabia que estaves al PSUC?

Bueno, no és que li digués que havia entrat al PSUC, és que quan vaig necessitar una estafeta doncs li vaig preguntar, li vaig plantejar.

E.- I ella ho veia bé?

Sí, em va dir que sí. L'estafeta la vam tenir al Poble espanyol perquè ella treballava allà. Tenia molta habilitat fent teixit a mà, amb llana, i aquestes coses. I vam tenir l'estafeta al Poble Espanyol, perquè ella treballava per una botiga d'aquestes de ventes de mantilles i coses.

E.- I estava en una botiga l'estafeta?

Sí, sí, sí.

E.- I els de la botiga ho sabien?

No ho sabien. No ho sabien.

E.- I l'estafeta per què la fèieu servir?

Però la meva tia estava allà vigilant la botiga, atenent les ventes i fent els xals aquells que feia.

E.- I l'estafeta què hi rebíeu allà?

El Mundo Obrero, El treball. Sí.

E.- I mai ho van...?

Allà no. De fet les estafetes del partit meves mai les van trobar. Van trobar aquell paquet del *Mundo Obrero* a casa, que l'havia portat jo a casa, però no perquè fes l'estafeta. Ho havia portat per repartir-ho.

E.- I ara una pregunta que igual és una miqueta...també és una miqueta així, però... per exemple/

[FINAL CARA B, CINTA 5]

[INICIO CARA A, CINTA 6]

E.- Cinta número 2 de la quarta sessió amb Anna Morató. Per exemple, vosaltres recollíeu els diners del, del *Mundo Obrero* i d'això us donava una part proporcional a la pròpia cèdula?

No, no, no, no. De fet, no és que cobrèssim. A veure, jo no recordo entregar *El Mundo Obrero* i cobrar-lo. Ens donaven, a lo millor em donaven alguns diners, i això s'ingressava... ja no m'enrecordo a qui li donava. La veritat és que no me'n recordo. Però no estava tan organitzat. No hi havia un repartiment de diners d'aquest tipus.

E.- (ríe)

Em sembla que donaven/

E.- Un altre finançament autonòmic/ (riures)

No, si havia un gasto dintre de la cèdula, pues no sé, ho pagaven. De fet no hi havia masses gastos. La veritat és que no, no ho recordo ben bé, però em penso que si cobràvem algo o ens donaven algo com una aportació del partit, la donàvem al partit. O sigui, la donàvem al partit a través de l'instructor, de l'encarregat d'aquesta cèdula nostra.

E.- Perquè les cèdules què tenien? Tenien els -----, tenien un instructor que era el que la portava?

Sí, uns instructor o un que coordinava que venia de tant en tant cada 15 dies a fer una reunió amb nosaltres, a portar-nos les orientacions del partit, i a rebre les, les, les explicacions de les experiències que nosaltres havíem tingut.

E.- Llavors, teníeu un responsable, o un responsable de propaganda, o d'organització...?

Sí, clar. Això sí. Responsable polític, responsable d'organització i responsable de propaganda.

E.- I a Comissions, per exemple, els diners o sigui que necessitàveu per exemple per fer cartells o per fer un full volant això ho finançàveu vosaltres?

Ho fèiem nosaltres; sí.

E.- Ho fèieu vosaltres. Hi fèieu col·lectes de tant en tant per poder... a les assemblees o...?

Quan era necessari. Sí, clar, quan era necessari ho fèiem, sinó no.

E.- Una altra pregunta d'aquestes així, el... a part del *Mundo Obrero*, i el *Treball*, tu recordes quins diaris llegies més en aquella època o...allò que tinguessis com informadors més de diaris legals?

Recordo que hi havia un que es deia *TeleExpres*, però no sé quins anys va ser. *El Noticiero*, després quan va sortir aquell altre que hi ha als partits. *La Vanguardia* i *El País*, son els tres que surten aquí a Catalunya que es venen més. Com es diu l'altre?

E.- Hi ha *El Periódico*, *la Vanguardia*...

El Periódico. Mmm... no recordo molt quins diaris hi havia, perquè *el País* no hi era, això segur.

E.- No...

No sé si llegia *la Vanguardia*...

E.- Hi havia *El Mundo Diario*, *El TeleExpres*/

El Mundo Diario també recordo, però tampoc és que fos molt sistemàtica llegint els diaris.

E.- Com recordes, per exemple, els anys 60 l'aparició de noves corrents com "la nova cançó" o coses més... Recordes/?

Home, recordo que era doncs... com et diria jo, com la cara artística o l'expressió artística de les idees de l'esquerra. Sí, llavors anàvem. Quan cantava el Raimon, doncs anàvem. Quant cantava aquell altre de los olivos,

E.- Sí, el...

El aceitunero ----- i tot allò.

E.- El Ibáñez?

El Ibáñez, que a mi no m'ha agradat, no m'ha agradat mai l'Ibáñez però jo hi anava perquè era l'Ibáñez, i era un tio d'esquerres. I parlava de coses doncs que... i es tenia que anar a apoyar-l'ho, no?.

E.- No t'agradava?

No, no, no. No em va agradar mai.

E.- Hi havia algú que t'agradés més o en general..?

El Raimon m'agradava, el Raimon sí. El Serrat menys, el Serrat m'agrada en algunes cançons no en totes. No sé, m'avorreix una mica el seu estil. Suposo que deu ser un sacrilegi lo que dic però... (riures)

E.- No, no, no...a mi em passa lo mateix, eh!. Hi ha 3 o 4 cançons que m'agraden molt però hi ha vegades que dius: "bueno...".

I no.... poca cosa més en aquell temps.

E.- Te'n recordes...a quin nivell?

La gran, la gran jornada que es va fer amb el Juan Oliver al Price, a l'antic Price que ara ja no existeix. Aquella jornada de poesia que es va fer. No recordo quin any era. Va prendre el palau aquest del Price. Va haver molta tensió però es va poder desenvolupar. Encara hi ha cartells d'allà, però jo no en tinc cap. Però hi ha cartells d'aquelles jornades de poesia.

E.- Però ho recordes com... clar, has dit, però... el pas del 60 als 70, que també és el teu pas d'un tipus de vida a una altra, però, recordes un canvi en la societat molt important o ho veus molt important o ho veus molt continuat? Actituds o...?

No, jo no era una gran observadora de la vida social. En aquell temps la meva dificultat era entendre'm, entendre'm jo, (riu) treballar en lo que podia i buscar la manera de sense sapiguer-ho, buscava la manera de sortir endavant, de ser algo més. No era una gran observadora social en aquelles, en aquella època. Fins que jo a l'any 59 no vaig entrar a l'escola de Treball Social, no tenia referents polítics ni socials tampoc. No tenia cap referent.

E.- Davant de tot l'optimisme que portaves, allò que a més a més tenies la filla i tot això/

Però això va ser/

E.- Sí, més endavant.

Dels anys... del 65 al 75.

E.- Seguies anant al cine i totes aquestes coses?

Al cine?. Home, suposo que sí que anava de tant en tant.(riures)

E.- Però vas veure canvis en aquest sentit, no sé, el fet de l'aparició de la televisió...? Tot això com una cosa...no ho vas viure com un gran canvi això?

Bueno, jo l'aparició de la televisió la vaig viure perquè, perquè va venir un tècnic madrilenyo per muntar la televisió aquí al Tibidabo i ens vam fer amics. Em va portar allà a d'alt a veure com tenien els aparells i tinc alguna foto. Em va fer una foto a través de la televisió de l'aparell, no?. No del receptor sinó del filmador. Però jo en aquell moment estava, quan va sortir la televisió aquí, treballava a aquest, aquest restaurant del carrer París, bar restaurant, i no... a casa no hi havia televisió ni jo tampoc tenia. De fet jo no vaig tenir televisió fins que la, fins que la Tamara va tenir 3 o 4 anys. O sigui, fins l'any 73 o... por ahí.

O 74.

E.- I la Tamara la va portar a alguna escola pública o la portàveu en una escola...?

Sí, bueno, al principi la vam tenir que portar en una guarderia, i després en una, en una escola privada. Que llavors no les agafaven tan petites les escoles públiques. Era una escola privada per nenes petits, per nens de 3 a 4 anys. I després quan va tenir... em sembla que eren als 6 anys que podien entrar, perquè ara no recordo amb molta exactitud. Però quan va tenir l'edat ja la vam inscriure a l'escola del Mar, que està per aquí a d'alt a la Verge de Montserrat. Que era una de les escoles municipals que tenia una certa, tenien certa fama de progressistes, de que ensenyaven molt bé, perquè eren hereus de l'antiga, de l'antiga pedagogia que havia tingut el municipi. I allà va estar fins que va tenir l'edat de fer batxiller.

E.- Una pregunta d'abans, bueno, després te la faig, tu quan va entrar Bandera Roja al PSUC, no vas... no vas notar cap conflicte...de, de...de grups en el fet de que hi hagués gent que s'incorporés abans?

Jo no, jo no. Sé que hi havia conflictes però jo no els vaig viure massa. Jo estava, ja et dic que estava de "reina del mambo" a l'Hospital de Sant Pau, i jo passava d'aquelles coses.

E.- I durant aquest any, bueno, vas anar a Roma a sentir el...?

No, no vaig anar a Roma.

E.- Ah!, vas rebre el...?

No vaig anar a Roma, vaig rebre el caset aquest.

E.- I recordes algun tipus de, de, de... algun canvi d'orientació del partit durant aquests anys... l'arribada del euro comunisme...?

Home, la veritat és que jo no vaig viure com un canvi d'orientació, perquè és que jo ja vaig entrar que la política de reconciliació nacional ja era un fet dintre del partit. Ja estava afiançada la idea, i la lluita de masses era l'objectiu del partit i les aliances amb altres forces també ho eren, encara que hi havia discussions entre les ----- del partit. A mi també em relliscaven una mica aquelles discussions. Igual m'ha relliscat massa tot. (risas). És veritat. Però és que és veritat, a mi no m'importava massa la teoria aquesta. La meua amiga Lúdia Falcón em renyiria fervorosament, dient que era una ignorant, però és que és veritat, no m'importava massa. Lo que m'importava era lo que estava fent; això m'importava. Però no... i m'importava doncs fer bé i obtenir resultats. Però de totes les grans teories doncs passava una mica. No tenia una formació teòrica jo. No tenia arguments aleshores per poder discutir qüestions teòriques.

E.- I a més, no trobaves que els debats aquests fossin molt significatius a l'hora de la pràctica?

A l'hora d'aplicar-ho jo no. A l'hora d'aplicar-los jo m'anava molt bé doncs això, la política de masses del partit, la reconciliació, la possibilitat de treballar amb altres forces en la mida que es pogués, i si no es podia aleshores defensar els nostres, les nostres tesis de com podia anar la lluita. Però a mi ja m'estava bé, i per lo tant tot lo demás a mi em relliscava una mica. Que ja et dic que segurament era per manca de formació teòrica. Potser si hagués tingut més formació teòrica, hagués perdut més temps en les discussions.

E.- Perquè, tu quina perspectiva tenies del, del canvi polític? O sigui, tu creies que vindria primer una democràcia i ràpidament hi hauria una revolució socialista o una revolució cap al socialisme o...?

Mira, quan jo vaig entrar al partit jo creia en la revolució. M'emocionava molt llegir doncs a Gorki; *La Mare* de Gorki em va emocionar moltíssim. Em sentia completament identificada amb aquelles postures. Després quan vaig començar a treballar en la pràctica com a, com a dona política en les diverses coses doncs... ja em va, és que ara he perdut una mica la teua pregunta.

E.- No, que quan. Quan... si en aquells moments tu creies que hauria la democràcia i que després hi havia el pas cap al socialisme...? I llavors, tu em deies això de...

Poc a poc vaig em sembla, que poc a poc vaig anar donant, vaig anar perdent la necessitat de lluitar per la revolució, encara que jo el que sí creia, és que tot allò que s'estava fent d'alguna manera tenia que influir cap a situacions més de revolució. Però poc a poc, d'alguna forma que jo no et sé explicar ara, vaig anar acceptant una idea de que lo important era que Franco deixés el poder, no?. Lo important era

guanyar les llibertat i després ja es veuria. Per això et dic que jo no era de les que profunditzava massa, a mi ja m'estava bé.

E.- Bueno, abans de... te'n recordes de les eleccions sindicals del 75... o sigui, just abans de que Franco es morís, les que es va muntar l'assemblea per les candidatures unitàries democràtiques per part de Comisiones Obreras i altra gent? Te'n recordes si l'hospital va fer...?

No ho recordo; no. No ho recordo; no. Això és una de les coses que sortirà quan tinguem aquesta trobada amb aquelles dos companyes. Suposo que amb la memòria de les tres et podrem donar més dades. Però jo em recordo exactament.

E.- I del debat sindical que hi havia entre...que quan sortís del franquisme, hi hauria d'haver-hi un sindicat on estiguessin tots els treballadors o pluralisme sindical, o... la gent que apostava per dir: "el que hem de fer és entrar tots al Vertical i desbordar-lo, i que des del Vertical creem el sindicat". Tu què... això del... tu fins a l'any 76 no...?

No, nosaltres no teníem massa aquest debat. De fet, creïem doncs que s'imposaria el sindicat de Comissions Obreres. Però tampoc en fèiem una discussió terrible de si hauria més d'un sindicat. Suposàvem, suposàvem que sí, perquè hi havia altres, altres formes polítiques que estaven allà presents en la lluita sindical, i que possiblement hauria alguna, alguna manifestació posterior d'allò en organitzacions sindicals. Però no, no era massa, no era una discussió que ens portés molt temps.

E.- Perquè, tu recordes la presència de la USO per exemple a l'Hospital?

De la USO precisament no.

E.- Perquè... UGT no, veritat?

No, UGT no. És que de fet, allà, a veure, no hi havia organitzacions sindicals a part de Comissions Obreres que era clandestí, lògicament. Tothom sabia que érem Comissions Obreres però... Hi havia, hi havia algunes organitzacions polítiques, com t'explicava l'altra dia. Els del MC, els polimílids?, o no sé com els hi deien. Els polimílids els hi deien. Els de... el pro-xinos, també. Però sindicals no... dintre de l'Hospital no recordo que hi hagués cap corrent sindical clandestina més que noslatres.

E.- Perquè tu després quan van sorgir altres sindicats durant aquests anys, quan va sorgir UGT, ho vas veure com una cosa normalitzada?

Natural. Soy muy moderna yo. (risas)

E.- Ja, això ja ho veig clar jo. (riu). El... va haver una trobada que va ser com la trobada fundacional de Comisiones Obreras a Barcelona durant l'any 76, que va ser una espècie de congrés?

A l'any 76?

E.- Sí, va ser a Barcelona durant una assemblea a Barcelona, i que va ser a més l'any on es va... no era legal, però ja es va donar aparença de legalitat i es va decidir que Comissions tirés endavant com a sindicat. Recordes?

No me'n recordo. No me'n recordo.

E.- I del...o sigui, no ho vas viure en cap moment? En el tema sindical, no ho vas veure com un tema conflictiu?

No, no, no. És que érem, a Sant Pau érem la majoria homogenis casi. Teníem la força hegemònica que es diu. Teníem la força hegemònica. No, aquests problemes no els teníem. No teníem, no teníem rivals de suficient entitat

E.- I després de la mort de Franco, la Constitució... el govern d'Arias primer. Parlem del govern de Alfons Suárez directament. Alfons Suárez va arribar al poder i va fer el primer decret d'amnistia, tu què creies que allò era el principi de la democràcia o que...?

Sí, sí, sí. Quan va legalitzar el partit i es va fer l'amnistia, per mi ja era el començament d'una etapa diferent. Era un etapa democràtica.

E.- I per exemple els fets com la matanza de Atocha i tot això...?

Home, a veure, jo vaig veure com una, com una pataleta sagnant de les forces d'ultradreta, que era molt perillós, però... però que en el fons no creia que fos suficient.

E.- Veies que el procés estava, estava encaminat, no? I el fet de que el... tant el partit comunista com la -
-----... o sigui, la creació d'organismes amb altres partits polítics i la negociació amb el, amb el govern de Suárez i tot això... tu ho veies bé? O consideraves que pot ser s'estava cedint massa o...?

Ho veia bé, en alguna cosa em semblava que cedia moltes posicions, però també pensava que si era així és perquè no tenia força per imposar-ho.

E.- Per exemple, al final del 76 va haver-hi la llei, el referèndum per la llei de la reforma política que el PSUC i altres partits de la oposició van, bueno, van demanar l'abstenció, em sembla que era l'abstenció... Tu ho recordes aquesta campanya? Què pensaves o...?

L'any 76?.

E.- Sí, això va ser a finals dels 76, al novembre. Comissions Obreres es va crear el cos, la Coordinadora de organitzaciones sindicales/

No ho recordo.

E.- I llavors va haver-hi un moment que es va demanar, es va demanar boicot al referèndum que feia el govern...

No me'n recordo, no me'n recordo.

E.- I els Pactes de la Moncloa, això com... quina valoració?

Em va semblar també igual, que estaven cedint posicions, però d'alguna manera vaig sentir que era, que era una mica inevitable. Després, en algun moment, no potser immediatament, et dic que en algun moment de la meva història en aquell temps, vaig pensar que... que havíem cedit massa, i que això desmobilitava a la gent. Però bueno, no va passar d'aquesta idea.

E.- Bueno, en tot cas, el procés general ja el farem després. A l'any 76 deixes l'hospital de Sant Pau.

Sí, me'n vaig a l'Ajuntament de Sant Boi. Quan els primers... quan ja va començar bé els ajuntaments, una... a veure, encara estaven els ajuntaments franquistes però es van crear ajuntaments paral·lels de comú acord amb els ajuntaments que hi eren franquistes. D'alguna manera ja acceptat. Llavors jo estava, no, jo vaig anar, no, jo estava treballant a Sant Boi, exactament, vaig començar a treballar a Sant Boi. Exacte, com assistent social. I treballava també amb el partit de Sant Boi.

E.- Però no vivies a Sant Boi, no?

No, estava com una cèdula d'empresa.

E.- Però el fet de deixar l'Hospital de Sant Pau, on t'havies sentit tan plena en la feina, en la feina que feies allà. El motiu de la decisió va ser que tenies ganes de fer altres coses o...?

Sí, de fet es començava una altra etapa. Jo havia estat a l'hora, mentre feien tot això a l'hospital de Sant Pau, havia estat també participant en l'elaboració teòrica dels conceptes de Benestar Social, de l'estat del benestar, de la posició dels professionals del Treball Social enfront de, de la dictadura, de la posició que haurien de tenir després. En tota la elaboració teòrica aquesta professional. De que si els assistents socials tenien que ser agents de canvi o no ho tenien que ser. Posicions que moltes vegades i durant tot els llargs anys que vaig estar en la qüestió professional, també paral·lelament el propi temps que feia això, pues dintre de l'hospital també participava molt activament, des de que vaig agafar el títol. Vaig participar també molt activament en totes les qüestions de la professió: reunions, assemblees, congressos a on es prenia, es lluitava perquè es prenguessin postures enfront de la dictadura. I bueno, érem conegudes como las "rojas", perquè entre professionals hi havia tracte, però també a la vegada doncs molt, molt lluitadorament. És a dir, sense concessions. I bueno, érem unes quantes que manteníem doncs postures d'esquerres dintre de la professió, i aprofitàvem tot lo que es feia doncs per mantenir aquestes qüestions, aquestes postures d'esquerra. Després, les postures d'esquerra que llavors eren les postures del PSUC. Després es va...vam crear unes, unes col·legues, vam crear un,

un centre de formació de post-grau per assistents socials.

E.- Això quan encara estaves a Sant Pau?

Sí, sí, encara estava a Sant Pau. I... que per cert, que com algunes de les col·legues que hi participaven en allò eren del partit [que dirigia en Josep Pallach] que estava a l'Autònoma, l'incipient Autònoma que es va crear dintre dels edificis de l'hospital de Sant Pau, doncs ens va facilitar un lloc d'espai per la nostra escola de formació, sempre de formació, [de postgrau]

E.- Després ja li preguntaré coses, perquè això... a part de reunions i assemblees i congressos que fèieu, això estava muntat per exemple per organitzacions oficials o...?

És que les organitzacions nostres que abans d'existir el col·legi oficial, és a dir, el col·legi va néixer perquè el Parlament va acceptar perquè fos una llicenciatura, una Diplomatura, perdó. Abans no ho era, aleshores no podíem tenir col·legis. Es van crear els col·legis professionals al mateix temps que es va donar l'autorització perquè tothom tingués accés a un, a un nou examen per obtenir la diplomatura, diplomatura de Treball Social. Aleshores...ja m'he tornat a perdre.

E.- Que això ho muntaven els col·legis oficials...

Ah!, sí, hi havia prèviament doncs els anys endarrera, abans d'obtenir això que et dic de tenir organitzacions col·legials, lo que teníem era organitzacions d'associacions. Hi havia l'associació de Barcelona, la de Girona, la de Terrassa, Tarragona, Lleida, i de fora de Catalunya doncs estaven totes les associacions de cada a província i a Madrid hi havia una altra. I llavors teníem una federació d'associacions, i la seu de federacions d'associacions estava a Madrid. Estava a Madrid perquè és el centre geogràfic. Era més fàcil des de qualsevol punt d'Espanya arribar, no?. I bueno, jo estava, vaig ser representant de Catalunya a la federació. Durant molt temps vaig estar a les organitzacions aquestes. Després quan es va crear el col·legi de Catalunya vaig sortir de president del col·legi, però ja hi havia hagut una activitat prèvia de molts anys.

E.- Per tant ja es va crear en democràcia, no?

Sí.

E.- Llavors, aquestes associacions què predominaven? Predominaven actituds d'esquerres o...?

Home, no. No és que predominessin actituds d'esquerres, el que passa és que la mateixa professió pels principis professionals que té, que és la defensa dels drets humans per dir-t'ho d'una manera molt sintètica, eh!... estava més en contra de la dictadura que no pas a favor; això és evidentíssim. Érem demòcrates. La professió és essencialment demòcrata, o no és professió. Aleshores clar, estàvem en contra de la dictadura. Ara, en aquest estar de la dictadura i ser demòcrates, hi havien els que érem, estaven més a l'esquerra o els que estaven, o els que es mantenien amb actituds més, més neutres per no cridar massa l'atenció. Vull dir, la gent tenia por de manifestar públicament determinades coses. I altra gent que eren pues cristians, demòcrates cristians... que tenien actituds d'això, de demòcrates i que no estaven d'acord amb determinats postulats d'esquerra. Per exemple, la professió "ser un agent de canvi o no ser-ho", hi havia una implicació aquí teòrica, ideològica molt forta, perquè si érem agents de canvi ens teníem que involucrar per estimular amb els grups, amb els individus amb els comunitats... el que tinguessin les idees i l'impuls necessari, i els mitjans per canviar les coses d'acord amb les seves necessitats. I això era lluitar contra la dictadura; lògicament. Els que pensaven que no, que no teníem que ser agent de canvi, doncs estaven per una idea molt més... ajudar a la gent; això sí/

[FINAL CARA A, CINTA 6]

[INICIO CARA B, CINTA 6]

E.- Sobre això que estaves comentant, aquesta, hi havia algun tipus encara...dintre de la professió hi havia molta influència de l'església o...?

Sí, sí, perquè a veure, hi havia dos escoles. L'inici de la professió va ser a través de dos escoles que es van crear. Una la va crear l'església, que és la que està allà el seminari, darrera de la Universitat, al carrer Enric Granados número 2. En dependències del seminari, i està l'escola de procedència catòlica. Va ser el Bisbat el que la va, el que la va ajudar a posar-la en peu. I després l'altra escola que és on jo vaig estudiar, que és l'escola de la càtedra de psiquiatria amb elements de la Secció femenina. Eren dos concepcions... en aquell temps la veritat és que molt més separades. Després a través dels anys

aquesta separació es va anar diluint, però eren molt separades perquè una tenia una concepció molt de beneficència, molt de solidaritat amb els pobres. En fi, una concepció molt més catòlica, i l'altra tenia una concepció molt més tècnica. I això sí que es notava moltíssim. Les postures sempre més, més radicals sempre sortien de la nostra escola.

E.- Llavors, quan parles d'això de... I quina era predominant d'aquestes dos?

La moderada. A nosaltres ens costava molt. Érem menos, érem molt menos. Però érem més batalladores, i moltes vegades s'introduïen, introduïem algun article, per exemple quan es feia un congrés i tenia que sortir una manifest i tal, doncs introduïem aspectes que els hi col·lavem. Estàvem més preparades, lògicament. I érem més batalladores, i els hi col·lavem alguna cosa.

E.- De fet, a la professió es van notar canvis importants entre els 50, 60 i 70?. És a dir, el fet de que aparegués conflictivitat veïnal i que comencés a aparèixer... produïa canvis en el propi treball de la gent, i en les pròpies creences?

Sí, sí, sí. Sí, perquè es va anar canviant des d'una, des d'una concepció de la professió, de treball amb l'individu, a una concepció de la professió de treball amb els grups i la comunitat. Lo qual implicava una major, una major implicació en qüestions més de defensa de les comunitats i dels grups. Mentre tu treballes d'individu a individu, la cosa no va més enllà. Però quan la gent s'involucrava en la lluita dels barris, en la lluita dels veïns per obtenir millores o per lo que fos, doncs també la professió o la gent que estava treballant allà es comprometia molt més. I a l'hora doncs impregnava el reste de la professió de les seves preocupacions i de les seves, de les seves concepcions. I a l'hora ens venia del sud d'Amèrica aquests conceptes "d'agent de canvi", que... que van, que va, que es van introduir aquí a través de llibres d'escrius per sud-americans la majoria. I que nosaltres vam recollir en aquest centre que vam posar en peu a... a l'hospital de Sant Pau sota els auspicis de l'Autònoma.

E.- Per això, el centre aquest de formació de post-grau de Sant Pau, això era en època franquista encara?

Sí, sí.

E.- I allà què fèieu? Impartíeu cursos o...?

Sí, sí, donàvem cursos, conferències... però sobretot cursos tan aquí a Barcelona com a fora. Vam ser els primers, vam ser les primeres, dic "les", perquè érem en absoluta majoria les dones i sobretot les que ho vam posar en peu érem dones... Impartíem cursos a Barcelona però de vegades també ens demanàvem que anéssim a fora: a Gijón, a Madrid i altres indrets.

E.- I en aquest centre era un... teníeu més aquest tipus de idea de ser agents de canvi social i tot això?

Sí, perquè a veure, les fundadores d'aquest grup vam ser: la Paqui Masgoret, que va ser la primera regidora de Benestar Social quan va venir Tarradellas a l'Ajuntament. Després va estar la Domènech [Rosa]. Com es diu aquella dona?. Bueno, no me'n recordo. Domènech és de cognom. I altres companyes que ara no recordo, però que... que després han continuat doncs sent dintre de la professió figures reconegudes, no?. O com diuen, dintre de la professió són les "patums", les "patums".

E.- I era el primer centre d'aquestes característiques que existia a Espanya, no?

Sí, era el primer.

E.- I va haver algun tipus de resistència a que aquest centre es fes o...?

No, però teníem moltes dificultats de diners, però resistència no. Perquè com que ens va emparar, en va emparar l'Autònoma doncs no vam tenir problemes.

E.- I això que em comentaves, el fet de que vau començar a fer una valoració més conceptual- teòrica sobre el paper de...de... de...de l'assistència i tot això.

Del Treballador Social.

E.- Del Treballador Social. Mmm... aquesta valoració teòrica ho vau fer a través d'aquest centre de formació de post-grau o era anterior o la vau...?

Bueno, la vam, la vam fer allà però a l'hora també s'estava fent en diferents congressos, en diferents trobades professionals, en diferents ... Era una cosa que impregnava la professió, llavors hi havien discussions d'aquest tipus a tot arreu.

E.- I estava molt lliga a la concepció de l'estat del benestar...?

Sí, és clar.

E.- Aquesta valoració, el PSUC no -----, no? O sigui, dintre del PSUC no hi/?

No, va haver, va haver dins del PSUC una, una valoració teòrica però estava... era una valoració en la que va participar per exemple gent com el primer conseller de Sanitat i Serveis Socials amb la Generalitat, el metge aquest... Doncs va haver Comissions de treball de sanitat dintre del PSUC, que es van preocupar d'aquests temes. Però allà teníem una concepció diferent de lo tenia que ser el Treball Social, diferent del PSC. Nosaltres ens basàvem més pel model italià, que era un model sòciosanitari. Els centres sanitaris també hi havia doncs treballadors socials que cobrien l'assistència a la salut i feien una assistència en els aspectes de l'entorn familiar i social dels individus. I l'altre model era el d'Anglaterra, amb un treballador social o de serveis socials, que estava a cada districte i tal, i que estava separat de l'actuació sanitària. Al PSUC defeníem aquest italià, després doncs es va implantar l'altre.

E.- I tu ara actualment com ho veus?

Jo defensava allò, i hagués sigut lo ideal, però... lo ideal, no va passar de lo ideal, perquè, perquè de fet, els metges aquí en aquest país són molt gelosos de les seves -----, pot ser cada vegada una mica menys, però en aquests anys que parlem són molt gelosos de la seva, molt corporativistes i admeteixen molt malament qualsevol altre professional que no sigui sanitari. De fet, les ATS han tingut que i tenen que renyir una lluita sempre per obtenir el paper que els hi correspon obtenir dintre del grup sanitari. Els metges ho ocupen tot, i a més són omnipotents i també s'ho saben tot. Els hi costa més. Hi ha excepcions. Llavors aquest model va ser molt impossible de portar. Impossible per què, per això que era la cosa important per... potser no la determinant, però impossible també perquè els qui de seguida van ser hegemònics van ser els del PSC no pas el PSUC. I per lo tant es va implantar el seu model quan van començar a entrar a la Generalitat i a l'Ajuntament. De fet, l'Espasa quan va entrar a la Generalitat, tampoc va... va cridar a, no va a cridar a ningú de les seves camarades de la Comissió de sanitat, de sanitat i de serveis socials. Sinó que va cridar a, a la que després va ser directora de Càrites, Pilar Mallà, Pilar Mallà. Va cridar la Pilar Mallà que venia del sector cristià, que és una bona professional; això sí, però la va cridar amb ella.

E.- I per què la va cridar?

Eh?

E.- I per què la va cridar a la Pilar?

Jo no li he preguntat mai. (riu). Després ja quan va ser conseller... mm...

E.- Perquè... per exemple, en aquest sentit el model que es va començar a implantar a l'hospital de Sant Pau seria semblant a la proposta del PSUC? Perquè, has dit que havia influència entre hospital i...

Sí, sí, sí, però a veure, els centres sòciosanitaris eren centres de districte, eren centre a prop dels ciutadans... no eren hospitals; lo que enteníem per centres sòciosanitaris. Llavors aquests centres sòciosanitaris tenien que estar en coordinació amb l'hospital de zona i amb el gran hospital d'especialitats. Però bueno, això és una altra qüestió. I aquí a Sant Pau és, era un gran hospital general, que tampoc estava coordinat amb el reste de l'estructura sanitària.

E.- Però quines avantatges presentava el model italià?

A veure, d'una manera era una cura més integrada de l'individu: la salut mental, física, i psicològica i social. Se'l tractava més integradament. De totes maneres, en la pràctica tampoc veig avui cap problema en què s'hagués implantat. Si s'hagués implantat el model d'Anglaterra en cada districte. Avui en dia sí, hi ha en cada districte hi ha, hi ha assistents socials, hi ha serveis socials, però tenen molt poc poder decisor, no són el primer... és el primer esglaó de l'atenció amb les persones i els grups i les seves comunitats, però sense poder de decisió. Mentre que a Anglaterra... un assistent del centre de districte que diagnostica i demana, o destina com a recurs, pues allò es fa.

E.- Aquí és un tècnic sense...capacitat de gestió?

Aquí és un tècnic sense capacitat, o sigui, amb capacitat de diagnòstic i amb capacitat de gestionar i utilitzar els recursos que hi ha al·rededor, però com que depenen aquests recursos, depenen de la Generalitat i del no sé què i no sé quants privats, no privats, estan despendolats i deperdigats, i no hi ha manera de coordinar aquests recursos. Ni són suficients ni estan coordinats. Per lo tant, el tècnic en serveis socials es troba bastant en l'atenció primària amb la gent, estressat i bastant sol, es troben bastants sols. Encara que tinguin el cap de departament, i el cap de districte i no sé, no sé quantos, però com a tècnics de serveis socials estan molt sols, perquè en tot cas la idea no era que la Generalitat fes el seu, el seu, el seu d'això de recursos, la seva xarxa de recursos, sinó que tots els recursos es reunifiquessin i estiguessin dependents d'un sol centre, d'un sol centre a cada barri, eh!. Això no s'ha aconseguit per la rivalitat política entre els detentadors de la Generalitat i els detentadors municipals. I això continua.

E.- Després de tota aquesta elaboració, es va incorporar el progra... o sigui, hi va haver una participació en el programa electoral del PSUC en les primeres eleccions o... i tota aquesta feina teòrica es va, es va aprofitar després o no...?

Sí, clar que es va aprofitar, perquè tota la gent que hi participava havia participat. Tota la gent que va participar en càrrecs de gestió o en càrrecs polítics professionals, doncs havíem viscut i mamat tota aquesta, tota aquesta discussió teòrica.

E.- Llavors, tot això venia de...de que l'any 76 vas marxar de... de Sant Pau.

Tot això venia d'allí.

E.- Sí. (risas). No, ho dic perquè llavors, tot això vas decidir implicar-te en un altre projecte o...?

És que allà s'havia acabat d'alguna manera un període. Amb l'acabament ja de la dictadura s'acabava un període llarg. I aleshores la meua trajectòria, com un camarada, un metge que m'ho va dir; l'Ignasi ----: "és que tu tenies que estar a l'organització del Sindicat, tindries que estar amb l'organització dirigent de sanitat dintre del Sindicat". Però jo no m'he vist mai en organitzacions, en qüestions organitzaves no m'he vist mai. Llavors m'atreia molt, m'atreia molt posar a la pràctica tot el que havíem fet de teorització sobre serveis socials amb un ajuntament, que era el poder municipal. I així ho vaig fer. I vaig trencar de nou, vaig iniciar una nova etapa a la meua vida. Vaig demanar, sabia que a Sant Boi faltaven assistents socials, i em vaig presentar a ocupar la plaça.

E.- Va ser un... el fet d'abandonar Sant Pau, va suposar un canvi...?

Sí, va ser un canvi important. Elvira Aguilera ja no hi era, ja feia uns mesos, o pot ser un any i pico que ja no hi era. Tot allò canviava. Tot canviava. I per mi s'havia, és com si s'hagués esgotat una etapa. (risas).

E.- Gairebé quan t'estabilitzes, quan ja estàs en una etapa...

Ara no. Ara m'he d'espavilar perquè aquesta etapa de jubilació ja no me la treu ningú.

E.- I... llavors/

Però jo no, jo he fet molts canvis, és com si hagués viscut varies vides; la veritat. Sí, a vegades ho sento, eh!.

E.- Sí, sí, perquè són etapes molt... bueno, llavors, comentaves que hi havia una espècie de... que encara que no fos i una espècie de situació de transició...?

Sí, sí, sí.

E.- Hi havia una espècie de pacte implícit de que això ja s'acabava i de que...

Sí, sí, de fet doncs es van constituir doncs com a, com administracions paral·leles que s'encarregaven de controlar vigilar lo que feien en els últims temps els detentadors del poder encara als ajuntaments. De fet jo vaig participar en aquesta... no me'n recordo com els hi deia. Bueno, és aquests grups de... aquests grups polítics de govern paral·lel a l'ajuntament.

E.- Llavors, però tu acabaves de començar a treballar a l'ajuntament fa poc, no?. Llavors es va convocar una plaça per...?

Sí, es va convocar una plaça però no per oposició. Aleshores les oposicions les vam passar temps després. No sé si va ser un petit examen o simplement... ja ni no me'n recordo. De les oposicions sí que m'enrecordo, perquè les vaig estar a punt de perdre. Sí, perquè... bueno, va ser molt posterior, eh!. I com que sempre he tingut facilitat per... per aprendre les coses, mai he tingut la costum o l'hàbit de l'estudi, sistematitzat, doncs sempre ho deixo per l'última hora. I havia donat classe, havia fet teoria, tenia un bagatge professional fortíssim, per lo tant jo què m'anava a preocupar de totes unes oposicions. Quina tonteria!. I les vaig estar a punt de perdre. (riures).

E.- Perquè, quan les vas fer?

Perquè hi havia una altra companya, una altra colega que va treure número un, i jo vaig treure número 2, i era... i el bagatge professional que tenia jo era com el quàdruple del que tenia ella. No solament per anys sinó per, per bagatge teòric, no?. Però ella s'ho va preparar, jo no. (riures)

E.- I va ser molt més tard ja...?

Sí, sí, va ser bastant més tard. No recordo ara l'any que va ser però bastant més tard que em vaig convertir en funcionària.

E.- I allà la feina de què es tractava bàsicament?

Pues atendre a les persones que tenien problemes, diagnosticaves situació, veure els recursos que teníem o que tenia l'entorn segons el que necessités, i gestionar-los, orientar a les persones, per trobar les solucions. Lo normal del Treball Social.

E.- Això ho feies el mateix ajuntament o hi havia un altre lloc?

Sí, sí, a l'ajuntament teníem un despatxet per atendre la gent. Com vam entrar érem dos, i havia un cap de secció que tenia... ho recordo sempre perquè va ser molt divertit lo que després t'explicaré. Tenia una taula més gran que ningú. El segon pis era una sala enorme, no?. Enorme. Llavors, hi havia uns despatxos amb cristallets amb cantó, amb un tros així, que l'ocupava el veterinari, l'altre el no sé què militar...que encara existia. No sé què era, bueno, hi havia allà hi havia un militar que ara no me'n recordo de què feia.

E.- És el que administrava lo de la mili.

Tenia altres funcions, però no me'n recordo ara quina. Però tenia altes funcions. I després estava... doncs hi havia doncs una taulell així de fusta que circumval·lava tota la sala, i al darrera estaven els administratius de les diverses coses que es feien. I aquest que et dic que tenia la taula més gran allà en una cantonada, aquest és el cap de la secció. Era un administratiu sense masses coses, però feia molts anys que estava a l'ajuntament, i qui sap com va entrar. No sé, el cas és que al cap d'un temps, ja quan les primers eleccions dels ajuntament que no me'n recordo quan van ser/

E.- Al 79. Van ser les últimes.

Doncs va haver canvis; és clar. Nosaltres també vam començar a tenir una mica més d'autonomia en el nostre treball. Teníem un regidor que s'ocupava dels assumptes socials i despatxàvem amb ell i teníem més autonomia. I vam recomanar, això és lo divertit, és una anècdota que denota, denota molt la mentalitat administrativista, burocràtica, mecanicista que tenien, que tenen molts funcionaris encara. L'altra dia em vaig topar amb un d'Hisenda i per poc surto amb un atac de nervis. Quina cosa més roma, tu!. Bueno, el cas és que es tenien que fer una sèrie de papers, de documents. La gent que portar uns papers per demanar no sé què. Ara no ho recordo exactament, però era una de les coses que estava normativitzada. No és que demanés cap cosa. Era una cosa normativitzada. I un dia jo repasant els papers, em vaig donar compte de que repartien moltes coses: "la fe de nacimiento, la fe de identidad"... i a més el carnet d'identitat, i a més a més... era carregar-se de papers que no servien per res. Amb un d'ells era suficient. Vam estar fent tria de papers amb l'altra colega i vam deixar menys de la meitat. I llavors vam anar a parlar amb el funcionari que tenia que demanar aquests papers, i li vam dir: "mira, a partir d'ara demana aquests només perquè aquests no són necessaris per això, per això i per això". I el tio aquell es va quedar així tot pensatiu, i parat, i al final diu: "oh!, però a llavors hi hauran pocs papers". Tal qual, eh!. No li preocupaven que fossin o no necessaris/

E.- (riu)

Sinó que el que li preocupava és que el expedient abultaria molt poc, i suposo que el prestigi d'un bon funcionari era que cada expedient tingués molts papers, que tingués un gruix considerable. Llavors, ell suposo que ell justificava el seu treball amb el gruix de l'expedient. Va ser tan gràfic, que no ho he oblidat mai és...és que és clavat.

E.- I què li va dir?

"Que per què els volia els papers". Ara no em recordo què li vaig contestar. Però pots comptar.

E.- Que ho demanin en blanc. Que ho demanin només en blanc. (riures). Perquè l'altra companya també era... va tenir una procedència similar a la teva, en el sentit de que era d'esquerreres i tal o...?

Sí, sí era demòcrata. No hi havia lluitat però era demòcrata [era més jove que jo.]

E.- I la situació en al qual es va trobar allà en temes de Treball Social i assistència social, com era?

Home, pues llavors depenia de Governació, de Governació/

E.- Directament de Governació?

Directament de Governació tot lo que era assistència social. I Governació era un lloc polític molt important a l'ajuntament, molt polític era.

E.- I no hi havia feina anterior pràcticament feta?

No, no, Treball Social cap. S'atenien les demandes que feia la gent entorn a coses que ja estaven normatitzades. Ara no me'n recordo, no em facis dir quines, perquè ja no me'n recordo. Però ja estaven normatitzades. Era com si et digués: "pues el que té 5 fills té dret a transport escolar gratuït", per buscar un exemple, no?. Llavors, "per demanar això, quants papers ha de portar?, doncs aquests, aquests, i aquests". Llavors es demanava això, sortia l'expedient i se li concedia.

E.- I tu vas trobar... o sigui, l'experiència que va suposar va ser gratificant o...?

Sí, sí, sí, molt. Era un camp de treball nou per mi, però en el que podia des del començament començar a preparar i a cimentar –si es diu així en català- a cimentar el Treball Social que després s'hauria de fer als ajuntaments. Com així va ser. Quan van començar els ajuntaments democràtics, doncs ja vam... es va crear un departament de serveis socials amb cara i ulls, no?

E.- I a l'ajuntament sabien... no la teva procedència, però les actituds que tenies tu?

Sí, però no et dic que participava en el govern paral·lel?

E.- I ells ho sabien això?

Sí, sí.

E.- I com s'ho prenien?

Home, no massa bé. No massa bé.

E.- (riu)

Tenia molts enconzonos però bueno, com que sabia que estàvem en aquesta etapa de transició tampoc em podien fer res.

E.- Perquè en aquest moment es veia molt clar que no tenia cap mena de continuïtat?

Sí, sí, sí, sí.

E.- Ho tenia clar inclòs el propi personal de l'ajuntament?

Sí, sí, sí, sí, també.

E.- I com es vivia aquella situació?

D'esperança, d'esperança, d'il·lusió, d'expectativa pel canvi. No el canvi de Maragall, sinó/

E.- (riu)

Sinó el canvi de la dictadura amb una democràcia (riures)

E.- Home, Maragall dintre de 4 anys (riures) quan el Pujol decideixi marxar... Bueno, amb això del canvi de Maragall m'he despistat.

Vaig a veure una mica d'aigua.

E.- Vale. Estàvem en algun lloc?.

Estàvem a Sant Boi.

E.- (riu)

Per cert, segueix existint el centre de Sant Boi... encara hi ha el manicomi o...?

Sí, segueix; clar. És un hospital mental.

E.- Això és per curiositat.

Bueno, ja s'havia transformat, eh!, i s'estava transformant en aquells moment el model d'assistència, eh!.

E.- Perquè, l'ajuntament no tenia cap mena de ----- sobre això, no?

No, bueno, em penso que l'alcalde o algú participava amb algunes juntes, amb algunes del mateix hospital mental. Alguna espècie d'òrgan de representació, però nosaltres no.

E.- I les activitats sindicals a l'ajuntament, o sigui, al marxar del Sant Pau deixes l'activitat sindical?

Sí. No, a Sant Boi vaig ser representant també dels tècnics.

E.- Dels tècnics. Et vas presentar a les eleccions sindicals i...?

Sí, però vaja, no va tenir massa rellevància, o almenys jo no vaig viure amb la intensitat que el període de Sant Pau. És que Sant Pau va ser un període molt especial, no solament perquè durant aquests 10 anys va esclatar tot lo que jo sabia, tota la meua experiència viscuda fins aleshores, i va esclatar amb una, amb una, amb una capacitat de fruit molt bonica, sinó que em vaig casar, vaig tenir una filla, vaig, vaig tenir una vida aquests anys allà molt, molt rica. I a més, lo que feia i lo que teòricament era, tot concordava. Tot era harmònic. No hi havia res desharmònic. No feia res en la qual cosa no cregués. Perquè si el partit m'hagués dit algo en lo qual jo no estigués d'acord com a dirigent sindical no ho hagués fet.

E.- S'incardinava totes les/

S'incardinava tot, la feina...

E.- La feina, el Sindicat, la política...

Tot. Tot estava traient un fruit meravellós/

[FINAL CARA B, CINTA 6]

[INICIO CARA A, CINTA 7]

E.- Després vas notar en general, però també en la transició i després ja en la democràcia, un canvi fort amb això... en el fet de que... l'esfera de feina, l'esfera política...de fet, els partits ja es van començar a presentar a eleccions i eren més institucionals. Aquest canvi ho vas notar com una cosa forta o no? O

d'alguna forma ho vas notar, perquè sinó no m'haguessis comentat això, no?

Sí, que ho vaig notar, però és clar, això que t'he dit abans respecte aquest període de debats a Sant Pau, és molt vivencial i poc polític. És més vivencial que política, però... però és clar, és lògic a més a més, perquè la meua tasca a Sant Boi tenia ja un altre caire, les complicacions polítiques eren unes altres. Després ja va venir la desunió del PSUC, la debacle dintre del PSUC, que jo la vaig patir molt estant a Sant Boi. I tot plegat no va ser una etapa gratificant, sí des del punt de vista professional, però no tant ja des del punt de vista polític. Ja no hi havia aquella harmonia tan total que es sentia anys enrera. Però bueno, era el que s'havia volgut, i no lo altre no s'havia volgut però els aconteixements històrics són així.

E.- Quan vas participar... Quan et vas presentar a les eleccions sindicals i tot això, al propi ajuntament de Sant Boi, allà hi havia algun tipus d'activisme de Comissions o... hi havia algun tipus de ----- de Comissions?

Sí, sí, hi havia Comissions i també hi havia UGT. Però bueno, es treballava units. Es treballava units en moltes coses, però és una etapa que no recordo jo massa. Hi havia alguns problemes... sí, però vaja, no recordo jo alguna especial conflictivitat.

E.- O sigui, no hi havia...

Una especial conflictivitat, perquè pensa que en part eren els primers ajuntaments democràtics. Suposo que part doncs també els sindicats i la gent que treballava als ajuntaments, doncs és com si donés també un cert temps els propis ajuntaments per consolidar-se. I... es sentien com a prop. Com a cosa pròpia, no?

E.- Perquè allà a Sant Boi, les primeres eleccions van guanyar...?

Va guanyar el PSC.

E.- I és a la força que va perdre el PSUC o...? O ja no tenia molta força?

Com a segona força no ho recordo exactament. No ho recordo exactament. No recordo en quines proporcions.

E.- I quan van haver el Pactes de la Moncloa, tu estaves treballant allà a l'ajuntament? Si coincideix al 78...

Pues sí, clar.

E.- Recordes algun tipus de comentaris o excepció general o va ser una cosa com a més interna teua?

No ho recordo, suposo que estava molt barrejat amb la situació conflictiva del PSUC. No et sabia explicar.

E.- Però llavors, tu venies a Comissions... a Comissions com a organització... assemblees i tot això? Ja no, no?

No, ja no. No, anava a les assemblees del Sindicat quan tocava anar-hi com a representant dels tècnics de l'ajuntament, però, però... no tenia un càrrec en l'organització de Comissions. De fet, vaig trencar, quan vaig marxar de Sant Pau vaig trencar la "meua carrera".

E.- Això va provocar... em comentaves abans el comentari de... d'un company teu que va provocar... dintre del partit o... el fet de que canviessis de... -----? El fet de perdre una dirigent important...?

Home, m'ho van... m'ho van plantejar no el PSUC sinó els companys, el PSUC a Sant Pau. "Això, hauries d'anar a l'organització del Sindicat", però jo ja havia pres la decisió.

E.- Aquestes ----- a l'ajuntament que comentaves que vas estar, o sigui, a partir de llavors, tot el tema de vinculació política amb el PSUC ja ho vas contemplar des de Sant Boi, no?

Sí.

E.- I aquesta... aquesta ----- era formada pel PSUC o era el PSUC i altres organitzacions o com?

EI PSUC.

E.- Era el PSC i el PSUC.

Que jo recordi. Em sembla que hi havia algo més, però... em penso que no.

E.- I ----- ----- col·laboració molt forta, no?

Més que de col·laboració de control, de control de les actuacions de l'ajuntament franquista. Que hi havia un ajuntament franquista.

E.- I si les actuacions no eren prou adients, es feia algun tipus d'activitat o s'orientava per algun lloc o...?

Sí, clar, els representats de la Comissió doncs ens entrevistàvem amb el regidor que fos o amb l'alcalde. Hi havien discussions i coses d'aquestes.

E.- I normalment els representants què feien? Feien...

Home, no recordo jo ara en especial alguna cosa. De fet va ser un període molt... que no es van fer masses coses. No recordo jo una cosa en especial.

E.- Les primeres eleccions generals que va haver-hi.. el fet de que el partit comunista... PSUC va treure bons resultats, però el partit comunista... per tant, si el fet de passar a ser un partit de l'oposició en majúscules, va tenir una representació electoral més menguada pot ser de lo que es podia esperar? Quin tipus de... Va ser una sorpresa per tu o...?

Sí, sí, de fet va ser una sorpresa. Pensava que serien més. Però vaja, d'alguna manera sabia que el PSUC era, era una vanguardia, no era la majoria de la societat. Per lo tant, els resultats electorals també demostraven una mica això.

E.- En aquella època tu seguies vivint a Barcelona, i no vas anar a viure a Sant Boi?

No.

E.- I què anaves... amb tren cada dia?

Amb cotxe, tenia cotxe.

E.- Bueno,

No voldràs la història dels meus cotxes?

No, no. (riures)

E.- Quan es va aprovar la Constitució, el referent de la Constitució i tot això, tu com ho vas veure la Constitució haver-la aconseguit finalment? I...

Ah!, molt bé, molt contenta. Em va semblar molt bé. Tothom estàvem molt contents.

E.- El tema de la monarquia i tot això, no ha provocat gaire... ho veies com una cosa més accidental que no pas...?

Sí, jo ho veia com una cosa que no m'importava. És la meva postura personal. Ja saps, per lo que t'he dit abans, que jo no era una teòrica del assumpte. Per lo tant, a mi ja em semblava bé, i em continua semblant bé. En gran disgust d'alguns; clar. D'algun amic o amiga que tinc que són republicans. . I em diu: "però sembla mentida que tal...", "pues què vols que et digui?"

E.- I el... el retorn del Tarradelles i lo de la Generalitat, com ho vas viure? La plena autonomia... catalana i tot això?

Home, pues em va semblar molt emocionant que tot anés...al que era representant a l'exili. No hi vaig anar, no hi vaig anar. No sé perquè, però no hi vaig anar. Però bueno, ho vaig seguir i va ser molt emotiu. Em va satisfer molt. Era un símbol de la recuperació.

E.- Perquè tu lo de qüestió com ho havies viscut en la clandestinitat i bueno, la transició el fet de la necessitat de l'Estatut i tot això? Estaves absolutament d'acord o no?

Sí, sí, jo sempre he estat d'acord. Estic més d'acord amb l'Espanya federal, perquè a mi la federació em semblava lo més adequat. Però bueno, com que no podia ser la federació, pues tenim les autonomies. I em semblava bé recuperar la identitat. Però no, tampoc he sigut... ai! Mare meva què sortirà d'aquest retrat: una dona pasota-. (riures)

E.- Una pasota que ha militat al PSUC. (riures)

Tampoc soc nacionalista. Pensa que hi ha una raó, pensa que jo parlo les dos llengües de manera molt natural, perquè la meva mare parlava castellà, i el meu pare parlava català i els meus germans. Però de manera automàtica. A mi no em costa canviar, canvio automàticament de llengua. Per una banda, m'agraden les coples, molt, perquè a més és lo que cantava la meva tia Anna i m'identificava molt amb la meva tia Anna, i a mi la copla espanyola sempre m'ha agradat, i continua agradant-me. Amb gran disgust dels d'esquerres. (risas). Ja veuràs com d'aquí a poc descobriran la copla. Ja comencen... ja comença a tenir una recuperació la copla espanyola. Però és clar, en aquells anys la copla espanyola era tant com dir franquista, perquè la Lola Flores era una franquista, i la Concha Piquer ja havia passat de rosca, ja s'havia mort. I clar, nois... això de que t'agrades les coples... ets com una espècie de bitxo raro. Bueno, no sé perquè et deia això. Ah!, perquè a mi no em... la qüestió nacionalista... des del punt de vista polític l'entenia molt bé. Una regió o un lloc on es té una llengua i es tenen mots culturals propis, doncs és lògic que tingui el dret d'expressar-se com vulgui. Això ho defensava aleshores i ho defensaré sempre, però com que en el fons, en el fons m'importa poc que un em parli català o castellà, o que els marroquins dels meu carrer em parlin com poden, doncs la veritat és que no tinc sentiments massa forts en aquest sentit. Lo que sí t'haig de dir, això és una l'altra anècdota, que... saps quan va haver les morts, bueno, primer el consell de guerra, el consell de guerra de... que van haver gent que es tancar allà al carrer Fontanella, Amics de la ONU, entre ells la Lúcia Falcón i altres dones intel·lectuals d'aquell moment, i van haver moltes protestes i moltes, moltes actuacions per evitar la pena de mort d'aquella gent. Doncs una de les coses que es va fer un aquells dies, va ser que des del seminari d'aquí de Barcelona, de darrera de la Universitat, al carrer Diputació-Consell de Cent. El seminari de Barcelona. Doncs tenia que sortir una concentració en marxa lenta de cristians, gent catòlica, gent demòcrata que no volíem que s'executés aquella gent. Tenia que sortir en marxa lenta i arribar fins a una església que hi ha... no sé si abans o passat Urgell, al mateix carrer, però no sé si abans o passat. No me'n recordo. El cas és que alguns de nosaltres, bueno, la gent es repartia les funcions. Hi havia gent que estava allà fent vaga de fam a Fontanella i altres que feien no sé què. Es feien moltes coses aquell dia. I uns altres ens vam anar amb aquesta parròquia a esperar que arribés la marxa lenta que tenia que arribar. Doncs això t'ho deia, que no és tant per la qüestió nacionalista, és que ara m'hi fet un embolic. Això és una anècdota molt, molt curiosa per mi, però després t'explicaré l'altra d'una qüestió més nacional, de la qüestió de la llengua. Bueno, doncs aquell dia estava allà esperant a la parròquia. Hi havia policia que es mantenia una mica apartada, hi havia tensió. Ens anàvem ajuntant amb una gent a la porta del temple. El temple estava tancat en aquell moment. Bueno, al cap d'un rato, vam començar a veure la primera avantadilla de la manifestació aquella silenciosa i a marxa lenta. Ja era molt impressionant veure'ls avançar pas a pas, tots callats, amb una fila de 4 o 5 i bastant llarga. Amb la tensió que hi havia allà a les portes del temple. Hi havia policies, que es mantenien allà a una certa distància sense intervenir, però hi havia tensió. La tensió anava creixent a mida que van arribar amb aquella lentitud. Doncs quan van arribar a la porta del temple la tensió estava molt crescuda; evidentment. Llavors, s'obre la porta del temple amb el temple absolutament il·luminat, absolutament, eh!. Ho havien encès tot. Jo crec que fins balons van encendre. Era espectacular la il·luminària d'aquest temple. I van començar a entrar aquella gent pas a pas, pas a pas, i van començar... i a mida que van començar a entrar al temple van començar a cantar. Eren catòlics. I vaig notar una cosa curiosa, no?. Vaig pensar: "hòstia!". No ho sé, els vaig respectar. Cosa que per ser atea i marxista en aquell moment i tal, però vaig sentir una cosa molt emocionant. I lo altre que et volia explicar era que, que lo de la llengua no m'ha preocupat mai, perquè jo he usat les dues indistintament, i la veritat és que a mi tan se me'n dóna com em parlin. Lo que sí sempre defensaria, i vaig defensar i defensaré, és el dret a expressar-te com tu vulguis. Sempre que no em parlis en un idioma que no conegui, perquè llavors ja l'hem futur. (riures). Llavors ja buscarem una altra forma de comunicació. Però que quan van estrenar "La ciutat cremada", va ser la primera pel·lícula parlada en català. No sé si te'n recordes.

E.- Sí, l'han reposat.

Bueno, doncs quan la van estrenar. Jo no havia sentit mai parlar català al cine, i quan vaig sentir parlar català al cine vaig sentir també una emoció molt especial com el reconeixement d'algo, com si trobés algo antic i molt dintre. No sé, era una curiosa, una curiosa emoció. També d'una manera molt instintiva,

perquè ja et dic que m'era igual... però que vaig sentir com el reconeixement d'alguna cosa molt, molt dintre meu, no?.

E.- Què anava a dir...mmm... però en canvi, en aquells moments el... quan... bueno, existia Convergència democràtica i Unió, però no tenien una presència excessivament forta a l'oposició, no?

A l'inici?

E.- Sí.

No, però bueno, estaven. Estaven als ajuntaments, als ajuntaments democràtics. No recordo si va ser les primeres d'això, les primeres eleccions, però bueno.

E.- No, però et vull dir, a tu et va sorprendre molt la victòria de Pujol a les eleccions, les primeres eleccions de la Generalitat?

Sí, sí, em va sorprendre moltíssim.

E.- Perquè era una cosa inesperada?

Sí, per mi almenys va ser inesperat. Després la decisió aquella de no participar amb el govern de coalició, doncs... teòrics tiene el partido, el PSC, però... sempre he pensat que va ser un error. Sempre?, ho vaig pensar després. Tampoc vull presumir de lo que no soc, que no soc pas analista política en absolut. Però bueno, es va prendre aquesta decisió, i raons tindrien.

E.- No era una cosa esperada per ningú, ni...?

No, la veritat és que no, es pensava que guanyaria.

E.- I en aquell moment com ho vau analitzar? O sigui vau pensar?

No ho recordo.

E.- Recordes el 23 F?

Sí, estava... tenia classe a l'escola de Treball Social, tenia classe. I vaig anar cap allà. No sé a quina hora deuria anar, les 7 suposo o 7 i mitja. O no sé si tenia classe o teníem reunió aquell dia de professors. Bueno, teníem una activitat allà dintre. Vaig anar cap allà, cap a l'escola, i arribo i veig tot tancat, tot fosc. I em dic: "què passarà avui?; vaga d'estudiants", perquè ja hi ha a vegades vagues d'estudiants. I em vaig i em trobo amb la directora, la Cristina. I li dic: "tu, Cristina, què passa?", i em diu: "què no t'has enterat?", "que no m'he enterat de què?, de què m'haig d'enterar?". I aquella és una dona, ara fa temps que no la veig però era una dona que et deia les coses... a més era una de els assistents socials que era demòcrata i que d'alguna manera doncs també lluitava de la seva manera. Et deia les coses a mitja sonrisa, tant si eren sèries com si no. I m'ho va dir així amb mitja sonrisa. I vaig dir: "què passa?". I diu: "que ha hagut un cop d'Estat al Parlament", bueno, no sé com m'ho va dir. I dic: "què!". Em vaig quedar absolutament sorpresa. No sabia res. I llavors m'ho va explicar una mica més. Ho van dir per la ràdio: "el Tejero ha segrestat el Parlament. Jo estic traient totes les coses i hem suspès tota l'activitat. I cadascú s'ha anat a casa seva, i jo m'hi quedat per emportar-me papers d'aquí dintre. Tothom estava amb un cul estretíssim, perquè no sabies què podia passar. Ara també m'aniré i tal". I dic: "pues bueno". Em vaig quedar amb ella un rato i vam marxar d'allà. I al passar per un bar que hi havia allà a la cantonada em vaig quedar un rato mirant la tele, perquè tothom estava allà mirant la tele. Sí, els carrers estaven molt silenciosos aquella nit. Em vaig quedar i ja vaig veure al rei que deia: "tranquil Jordi, tranquil". I bueno, potser la cosa ja no... vaig sentir que la cosa no passaria més d'aquí. No és que estigués del tot tranquil-la jo, però vaig pensar que ja seria controlat. I ja no recordo més, perquè això era a l'any...?

E.- 81.

81. Em sembla que em vaig anar cap a casa.

E.- En algun moment vas pensar... en marxar del país...ni...?

No... si no vaig voler marxar del país quan estava esperant a entrar a la presó...

E.- Clar, clar. I va ser sorpresiu el cop d'Estat o...?

Absolutament, absolutament, absolutament. Home, sabíem que hi havia moviments. Que hi havia molta mala maror, però no... el que passava al Parlament la veritat és que va ser espectacular. No ho esperàvem.

E.- Hi va haver reflexions dintre del partit o...els llocs on estaves...el sentit de que sabien que hi havia més contenció, reivindicacions? O va ser un clima més...?

Què era... a l'any 84 has dit?

E.- 81.

81. 81...mmm... estava aleshores... em sembla que estava al PSC.

E.- No, al PSUC.

No, estava al PSUC, és veritat. Fins l'any 84. No me'n recordo.

E.- M'has comentat que anaves cap a classe de l'escola de Treball Social, o sigui que quan tu vas cap a Sant Boi vas seguir treballant amb això de post-grau, no?

Sí.

E.- Això de l'escola de Treball Social és això de Sant Pau, no?

Sí, sí, es deia GITS: Gabinet de... d'investigació en Treball Social.

E.- Feies de professora d'allà, no?

Sí, era fundadora, co-fundadora, i també donava classes allà.

E.- Fins a quin any vas estar donant classes allà?

Hauria de buscar-ho en el currículum. (riures)

E.- Però més o menys. A mitjans dels 80 o a finals del 80?

No ho sé.

E.- Una pregunta abans d'entrar sobre el Congrés del PSUC i tot això. Quina valoració, quina valoració, quina valoració fas ara de tota l'etapa de la transició? I si hi ha diferències amb en les expectatives -----? -----?

Si hi ha diferències de les expectatives...?

E.- Si en aquell moment entre les expectatives que havies posat i... lo que es va produir finalment, quina valoració en feies...? I sinó quina en fas ara? Si no pots recordar...

No, jo vaig viure l'etapa de la transició com una... com una etapa que era així perquè no es podia fer d'una altra manera. Érem impotents per accelerar la qüestió o per fer-ho d'una altra manera. De fet, al PSUC no érem tants. El que passa és que fèiem molta guerra, però no érem tants. Bueno, el PSUC i el PT. Per lo tant, jo ho vaig viure pues així, com una cosa que d'alguna manera era difícil de modificar i que per lo tant benvinguda era, no? l'etapa aquella. Però si... si t'haig de dir les expectatives que tenia... el que tenia aleshores amb lo que després ha sigut l'exercici de la democràcia, vols dir?. Home, pues he pogut constatar, i això ja és una sort poder-ho constatar, que la democràcia no és gens perfecte. Que la democràcia no és tenir únicament partits que ens representin, que la democràcia vol dir moltes coses més. I essencialment el que vol dir és sentir íntegrament molt respecte pels altres. Molt respecte a l'altre, i que aquest respecte a l'altre s'ha de pluralitzar amb la col·lectivitat. Si no hi ha aquest respecte a l'altre no passa de ser unes formes democràtiques molt formals, per dir-ho així, no?. I moltes vegades es trenquen per això, perquè la veritat dintre teu no tens respecte pels altres. I que els partits tenien que haver estat més pedagogs. Tenien que haver fet més pedagogia política. I altra certesa que tinc avui és que, i que d'alguna manera sabia, tenia, perquè ara m'estic enrecordant d'una conversa que vaig tenir amb una altra militant, una amiga meva, molt abans de, de la transició i de l'arribada de la democràcia,

en el qual ja parlàvem d'això. I jo li deia "que bueno, aquí passaria una mica com feien els comunistes francesos, que cadascú doncs sí, compleix els deures de la militància se'n va a les campanyes electorals, i fa els banquetes electorals, i se'n va a les taules, i col·labora amb aquest tipus de coses, i que després cadascú a casa seva i a passar-ho lo millor possible". Jo tenia por, i tenia la certesa que això passés, perquè... i la veritat és que m'he donat compte que, que el ser humà som, som tendents sempre a voler conservar allò que entenem que nosaltres és una conquesta. Una conquesta econòmica, social o de prestigi. I que per conservar-ho hi ha molta gent que faria lo que fos i que fa lo que fos. I que els partits polítics haurien de renovar-se bastant en un sentit, almenys jo ho veig així, que els càrrecs no haurien de ser permanents. Durien de tenir un tope, un tope d'anys. El president del Govern no pot ser a l'hora Secretari general del partit, perquè això és tenir el partit agafat, tenir-lo domesticat- que les llistes tindrien que ser obertes, perquè si no el que passa, i aquí intervé de la naturalesa humana, el que passa és que molta gent doncs es passa el temps més pendent de lo que li pot agradar que faci el cap de llista, perquè sap que estar a les llistes depèn de si li agrada prou o no el cap de llista. I això perverteix absolutament l'acció política quotidiana de molta gent. Perverteix. Jo vaig observar als companys tant d'un partit com d'un altre, eh!, mm... companys que accedien a càrrecs petitets com és ser regidor d'un ajuntament, que no té més importància. Ser regidor en un ajuntament és la primera escala, escala de mando polític, no?. Com es convertien, i d'alguna manera també com es, com es... com s'identificaven de tal manera amb l'exercici d'aquell petit poder, i s'identificaven en els funcionaris a través d'aquest exercici del petit poder que tenien... s'identificaven amb els funcionaris, de tal manera que... mm... adquirien els seus defectes i deixaven de corregir els defectes funcionaris; Per dir-ho així. Es convertien en un més, en un funcionari més. I pervertien la política. Deixaven de fer política, feien gestió però no política. Però bueno, això és una cosa que en el curs del temps vas observant a tot arreu, sinó perquè, per què.. per què passa...per què es perverteixen moltes coses?. Per què es perverteixen?. Per l'exercici, per l'apropiació d'aquell petit poder que el fas teu, ets teu i no el vols deixar. Ho converteixes en la teva forma de vida. I llavors faràs tot lo que sigui per conservar aquella cadira.

[FINAL CARA A, CINTA 7]

[INICIO CARA B, CINTA 7]

Potser està mal posat.

E.- No ho sé, suposo que...sí, segur.

Doncs... una cosa que hi ha... però hi ha una cosa que no em vaig enrecordar de preguntar-te. Al maig del 68, tu recordes com ho vas viure des d'aquí o...?

Em sembla, a veure, que jo recordi... es va viure amb molta expectació i amb una certa, amb una certa esperança de que allò continués i adquirís profunditat, perquè lo que sí sabíem tots, sabíem tot el partit, almenys els que jo coneixia i amb els que jo tractava, que una revolució estudiantil no era prou. Això era evident. Que si no es aconseguia que s'anés aprofundint amb una resposta de tot el sector industrial... difícilment no... I així va ser. Ara es va... bueno, tenia coses molt interessants. Va ser com un esclat que va impregnar durant molt temps, sobretot als intel·lectuals i als universitaris.

E.- Hi va haver canvis d'orientació política? I la primavera de Praga?

Van haver moltes discussions. Si tenien raó els soviètics o no tenien raó. Jo era de les que pensava que tenien raó, eh!. Era de les que pensava que per la revolució s'han de fer determinats sacrificis i que...

E.- I el fet de que el partit/

Que necessita la revolució per consolidar-se... necessita temps, i que dintre d'aquest període de temps hi ha coses impossibles d'evitar. Però bueno, això és lo que pensava aleshores.

E.- I el fet de que el partit assumís una posició diferent va provocar... a part de conflictes, a tu et va provocar algun tipus de conflicte amb la militància o ho vas assumir?

No, vaig, em van explicar moltes coses. Recorda que et dic que jo no soc una gran teòrica, no una gran sinó no tinc massa teoria política, però si a mi m'expliquen les coses i em raonen, pues segurament em van convèncer de que sí, de tal manera segurament que encara em dura. (riures)

E.- Va passar, dintre de... als començaments dels 80, bueno, ja treballaves a Sant Boi, i tens menys relació amb el partit, notes que dintre del partit hi ha bastant tensió i...?

Ui! Sí, sí, sí, i tant. Molta tensió hi havia. I baralles i coses. Vaig ser durant un temps responsable política a Sant Boi, però la cosa no tirava. A més és que les coses passaven per uns canals en els quals jo no hi era, llavors no acabaves d'entendre.

E.- Què vol dir això que passava per uns canals?

Sí, que tu ets responsable d'un grup, però aquest grup el veus que està en tensió i discutint aspectes, i altres aspectes, i que no hi ha manera de posar d'acord a la gent. Però que venen per altres canals. Ja hi havia doncs... de fet tota la, tota la controvèrsia i la discussió d'ordre polític que tenien en el sí de la direcció, es traslladava per canals diferents i arribaven allà. Clar, com arribaven a tot arreu. Però com que jo en aquestes discussions doncs no... no... no havia estat massa, pues la veritat ja et dic que em venien per canals en els quals jo no participava.

E.- Però ja hi havia la molta crispació a les reunions i...?

Sí, deu ni do; sí. Ho vaig deixar al final. Ho vaig deixar. Bueno, ho vaig deixar i després vaig deixar el partit.

E.- Llavors, el Congrés del 82, tu vas anar-hi com a delegada, no?

Pues si era del 82 la delegada aquella, sí.

E.- I bueno, i el Congrés com ho vas viure?

Bueno, ja t'ho he dit. T'ho vaig dir l'altra dia o t'ho he dins abans?.

E.- M'ho has dit abans però no esta gravat. (riures)

Doncs a veure, que jo entenia massa tota aquella tensió, tota aquella agressivitat que hi havia entre els dirigents polítics que jo respectava i estimava a molt d'ells. No ho entenia perquè també les causes se m'escapaven. De fet ja s'estava..., suposo que la gent aquella estava prenent posicions ja: ocupar càrrecs, estar aquí, estar allà, tenir més posició de poder. Tot allò a mi se m'escapava. L'únic que feia era patir, era patir, perquè veia gent que havien estat com a germans, i ara discutint allà com enemics. I... i no ho entenia; la veritat.

E.- Perquè tu prendre posició no vas prendre ni als euro comunistes, ni als leninistes...?

No, jo em vaig quedar amb els l'eurocomunistes. Això és evident.

E.- Però en general, la batalla aquella tu la veies com un cosa que estava allunyada?

No entrava. Jo no hi... ja has pogut veure per la meva trajectòria que no, que en les discussions polítiques jo molt no hi entrava. A mi lo que em preocupava era si l'acció quotidiana que jo feia era profitosa o no. Era profitosa o no, de cara a aconseguir la transformació social que volia aconseguir. Això és lo que em preocupava. Totes les orientacions del partit, totes les postures teòriques del que es parlava, es perdia molta quantitat d'hores. A vegades diumenges sencers, perquè clar, intervenia un, intervenia l'altre, intervenia l'altre, intervenia l'altre. Era interminable. Jo moltes vegades em portava sempre un entrepà perquè suportava molt malament la gana. Em produïa molt malestar físic, no?. Deuria tenir baixades de tensió o alguna cosa. El cas és que he suportat sempre malament el tenir gana. Em posa inclòs crispada i de mal humor. I ja preveient això, jo al mig de discussions seriosíssimes polítiques, treia el meu entrepà i me'l fotia. I a vegades els camarades em miraven malament. Sí, sí però a mi era l'aplicació quotidiana lo que m'importava.

E.- I el fet d'aquestes baralles i tot això... Bueno, abans, una petita... a Sant Boi el PSUC tenia implantació forta o...?

Fora no sé, déu ni do, però havia més implantació per exemple a Cornellà. Hi havia també més, hi havia també més indústries a Cornellà que no pas a Sant Boi. Era més important des del punt de vista. Però déu ni do. Hi havia forces militants allà.

E.- Perquè el fet de que no hi haguessin responsables polítics a Sant Boi, era extraordinari o...?

No, perquè es feien, abans es feien cèdules per empreses. Havien cèdules territorials, hi havia Comissions d'especialitats, com per exemple "la Comissió socio-sanitària" hi havia, i altres Comissions,

que es van fer en algun moment de les últimes etapes. En van fer Comissions per a qüestions específiques. Comissions d'elaboració política, però després estaven les territorials i les empreses. I jo estava com empresa.

E.- Perquè... les eleccions, les primeres eleccions municipals a Sant Boi tu vas participar?

No. sempre vaig estar -----de tècnic.

E.- Vas començar a distanciar-te del partit a partir d'aquest moment, a partir de totes aquestes tensions?

Sí, sí, sí, vaig sentir que no estava, que era un terreny que no coneixia i que a més que ni m'agradava ni participava en aquelles particions.

E.- Però... es reproduïa al sindicat aquell ambient o crispació?

Home, estava, home, portava les coses a Sant Boi, però allà no es notava, suposo que es notava més a la Seu, a la central.

E.- Llavors va guanyar el partit socialista, el PSOE, el fet de que era un partit que bueno, pertanyia a la oposició, guanyés les eleccions, tu quin tipus de reaccions? Recordes si va provocar algun tipus de reacció? Va ser positiu, negatiu o...? Estranyesa?

No, la veritat és que no recordo molt, però no deuria causar moltes d'allò en especial. De fet ja que no guanyava el PSUC ja m'estava bé que guanyés un l'altre partit d'esquerres; clar.

E.- Però l'aparició del Partit Socialista com a força hegemònica d'esquerres, va provocar dintre del PSUC o... el fet de que en l'oposició no, no... Va provocar dintre del PSUC algun tipus de reacció que recordis?

No me'n recordo.

E.- I a l'any 84 decideixes marxar del PSUC. La teva decisió com es va fer?

No sé si vaig marxar al 83 o al 84. Va ser un any o en any i pico més tard que vaig entrar el PSC.

E.- I com vas entrar? Què et va motivar i...?

Que treballava a Sant Boi i va entrar una cap d'àrea, la Mercedes Aroz. Ara me'n recordo. Va entrar com a cap de àrea en el nou organigrama que es va fer a l'ajuntament, una dona que es diu Mercedes Aróz, que està a l'executiva federal del partit del PSC. I a mi m'agradava molt, l'admirava molt. Tenia una claredat d'idees i una claredat d'exposició i una capacitat d'organització que m'agradava molt. M'agradava molt com a persona, i com a, com a persona política també. I un dia doncs em va dir si volia entrar en el partit. I bueno, m'ho vaig pensar uns dies. I al final vaig entrar vaig entrar al seu despatx i li vaig dir que sí. Curiosament el moment que li vaig dir que sí, em vaig posar a plorar. Bueno, no és estrany. Ella em va preguntar què em passava. Bueno, no és que esclatés a plorar perquè em vaig contenir. Però és clar, em va veure. I em va preguntar perquè plorava. I és que em recordo quan vaig entrar el PSUC, que hi havia molta càrrega, molta càrrega emotiva. Em vaig decidir i vaig dir que sí, i ja està. Ella em va acompanyar aquí abaix al carrer Canuda, i em va fer l'ingrés al partit, amb la Rosa Barenys, per cert. Que la Rosa Barenys, que té la mateixa professió que jo, era de les que també lluitaven dintre de la professió.

E.- I t'ho vas pensar?

Sí, però m'ho vaig pensar uns dies. Tampoc podia... estava massa acostumada a estar, a debatre les coses amb un grup polític, i feia temps també que participava en reunions de companyes que eren del PSC a on es plantejaven doncs accions polítiques de Benestar Social, i l'aplicació d'aquestes polítiques, i les formes organitzatives, etc. I bé, quan vaig dir que sí, doncs em vaig integrar ràpidament com a membre ja de dret en la Comissió de serveis socials del PSC.

E.- Un cop al partit Socialista, l'avantatge que podies tenir en relació... l'avantatge, la diferència és que no tenia tota la càrrega emocional la discussió política, no?

Sí, ja sé que això és molt poc polític, però, però, però, però és així. És veritat. En aquell moment em feia patir massa tota aquella qüestió que jo no compartia, i... i en canvi doncs estar en el partit del PSC, en el qual ja compartia aspectes professionals, que podia compartir coses i podia debatre coses políticament, i

que almenys això no em farien patir. Podien equivocar-se, podien no estar d'acord, com et deia abans, puc ser molt crítica en moltes coses, però ja no m'afectava emocionalment. Tenia més distància emocional; lògicament.

E.- I no havia molta gent de... et vas trobar a molta gent del PSUC que van en aquell mateix moment...gent que hagués fet aquest mateix procés?

Sí, hi ha hagut gent que ha fet aquest procés. I tant. El que passa és que no et sabia dir qui, perquè ara no me'n recordo, però sí que anava trobant gent que havia fet aquest procés.

E.- Llavors, canvies de Sindicat en aquest moment o... més endavant o...?

No, de fet, home, sí, m'afilio a UGT, però ja no tinc activitat sindical.

E.- El fet de que vinguessis del PSUC, al partit socialista...o sigui, es considerava molt natural o va haver-hi algun tipus de...?

Sí, no vaig notar cap cosa, però tampoc cap facilitat, eh!. Lo que sí, lo que sí he notat és que en general els anys de, els anys de pràctica política amb el PSUC em van ensenyar moltes coses, i que jo estava molt més [preparada] políticament que no pas molta gent, molts dels meus companys. Però que tampoc tenia massa importància. Sí, el que passa és que és que una cosa que afecta d'un modo més general. És com si la gent no tingués massa en compte la història, o els coneixements que la pròpia història ha pogut donar a molta gent. De fet, ens trobem, per exemple en les trobades professionals, en congressos o reunions per lo que sigui, però sobretot en congressos perquè és llavors és quan surten les ponències i ponències d'altra. I et trobes amb... jo ja he deixat d'anar als congressos, perquè és que m'avorreixo sobiranament. Perquè sí, és com, és com la tela de Penélope, saps?. Un tejer y destejer. La gent planteja coses com si fos una novetat, i no s'han pres la molèstia de mirar coses que ja estan escrites que ja estaven discutides, o que podien servir de base, per pucs perquè si tu fas una ponència busques una mica de basament bibliogràfic o història d'altres. Però, la gent no acostuma a fer això. Això ho hem parlat a vegades amb alguna amiga o amb alguna col·lega, i a elles els hi passa el mateix. Observen el mateix. És com si se l'hagués ocorregut no sé de quina manera, però com si se l'hagués ocorregut a la gent a la gent córrer com una cortina i com començar de nou. No sé si expresso lo que... A vegades llegeixes articles als diaris doncs de gent que diu que s'ha de redescobrir la història nostra més recent, però aquesta és la part diguéssim més intel·lectualitzada de la cosa, però és que a nivell quotidià tu trobes això. En els petites coses professionals et trobes aquesta actitud de que és com si...com si... per exemple, el moviment de dones, per dir una cosa concreta, que va néixer a Sant Medir, i li van dir "las Mujeres Democráticas". Doncs quan es va constituir la primera assemblea de les dones, no surt en cap paper que existia abans l'assemblea democràtica de dones. Es va esborrar. És com si l'assemblea de la dona o no sé com li deien, hagués nascut anys després. No ho recull la història. Bueno, tu l'estàs recollint.

E.- O sigui, hi ha com una falta ----- i experiència [negació d'una etapa]?

Sí, sí. En algun sector, almenys és lo que jo noto i lo que a vegades també em comenten gent doncs de la professió que ens comentem aquestes coses.

E.- I llavors, a part d'això, tu ja estaves/

Va ser un fenomen social, eh!. Deu ser un fenomen social.

E.- ----- l'experiència actualment

I possiblement una altra manifestació de l'assumpte és la... és aquesta manca d'apreciació de l'experiència dels vells, per exemple, aquesta marginació cap als vells. Però bueno, no tots els vells tenen experiència que sigui útil, perquè hi ha hagut vells que més valdria doncs que es dediquessin a dormir. Bueno, t'ho dic així perquè és veritat, però, però en general hi ha com una...una aversió...

E.- Em sembla que té a veure amb els mecanismes de poder: si vols ho deixem aquí. I seguim el pròxim dia. [SE INTERRUMPE LA SESIÓN HASTA EL DÍA SIGUIENTE]

E.- Aviam, això és la sessió cinquena o sisena. Bueno, una o altra. (riures).

Ara sí que m'has mort. "Una de les dues"; dius. (riures)

E.- Ja m'ho miraré. Doncs l'altra dia quan comentaves a la sessió passada, quan comentaves el fet aquests de que moltes coses, aquesta impressió de que la societat actual... moltes coses es feien sense tenir en compte el que s'havia fet abans.

I continua, i es continua.

E.- I que es repeteixen. Tu ho comentaves en el cas de las "Mujeres Democráticas". Bueno, quan va haver-hi el primer congrés de dones al 76, que va ser el fundacional del moviment feminista, no es va tenir en compte aquesta experiència passada?

Almenys no es va anomenar. No es va ni mencionar. Però possiblement sigui per això lo que tu em comentaves, de que deuriem pensar que no era genuïnament feminista sinó que eren doncs les dones de molta gent que estava a la presó, i dones que militaven en un partit, i que eren d'obediència partidista. I que no s'equivocaven; també és veritat. No és que s'equivoquessin, el que passa és que bueno, va tenir el seu, la seva importància fer allò, perquè tampoc les consignes no seguien, no seguien les consignes dels partits en cert sentit, sinó que aplicaven criteris des del punt de vista nostre de les dones.

E.- Però hi havia, hi havia/

Ara, lo que si és veritat és que, lo que, el PSUC en aquell moment no semblava que li agradés era que s'establís un lloc on hi hagués un enfrontament d'homes i dones, perquè en aquell, en aquell moment la prioritat era la lluita política contra el franquisme i lo altre era secundari.

E.- Però hi havia, va haver algun tipus de conflictivitat en el sentit de que va haver gent que va participar en Dones Democràtiques, i que després sol·licitessin el...? Ho saps això o...?

No ho ignoro perquè, perquè ja et dic que jo quan vaig entrar jo a l'Hospital de Sant Pau, al cap de poc temps. Ara no et sé dir-te si van ser un parell d'anys o van ser 3. No me'n recordo. Però ja em vaig desentendre de la qüestió de les dones per la dissolució també de la Comissió de les dones del partit, per aquella qüestió que ja et vaig explicar que van haver moltes baralles i punts de vista contraposats, i es va dissoldre. I llavors jo ja em vaig desentendre del moviment de la dona i em vaig dedicar a la qüestió sindical.

E.- Doncs ara una pregunta una miqueta... per curiositat, perquè per exemple, en el cas de la Mª Rosa Borràs, havia participat en las Mujeres Democráticas?

Jo, la veritat és que la tinc molt desdibuixada. Molt. Sé que estava en el departament de dones d'Amics de la ONU. Allà al carrer Fontanella. Sé que estava allà perquè s'havien fet coses i ella estava. Però jo la tinc una mica desdibuixada aquesta dona.

E.- Serà perquè...

Suposo que sí, però no, no, no t'ho puc jurar. Entre que soc una mica despiste i que he canviat tantes coses a la meua vida, que moltes coses, els detalls se'm perden.

E.- Ho comentava perquè ella estava dins de les postures feminista, però en canvi la polèmica aquesta, ella no estava a favor de ----- . La curiositat per sapiguer si...

No, no, no, no. A més a més, el partit que arribava era un enfrontament fortíssim dintre de les dones que, que estava la Comissió de la dona i que estàvem en la Comissió de drets de la dones, allà al carrer Fontanella, tractant de portar a banda política del partit en aquest terreny, i que el partit s'obris a les masses. Que no fos allà un reducte per les dones del partit, sinó que fos un instrument que ens permetés arribar a una àmplia majoria de dones, a lo més ampli que poguéssim, no?. No es tractava de crear reductes, lo que passa és que hi havia moltes, moltes camarades que no estaven d'acord amb això, i que per lo tant eren molt selectives, i la seva selecció doncs va ser això. Doncs entre altres a la Lídia Falcón que com que eren cunyades pues li tenia una tirria espantosa. Va haver, va haver una lluita constant per impedir, i per criticar tot lo que es feia i estigués participant Lídia. La veritat és que Lídia em va ajudar molt a dinamitzar, a dinamitzar tota la qüestió aquella. I de fet ella va ser presidenta durant un temps de la Comissió aquesta de drets de la dona. Però bueno, va haver una lluita aparentment política, però no mai fins a quin punt és aparentment política o era, era una qüestió de fòbies personals.

E.- En la militància durant el partit com al Sindicat, has notat molt que, que les relacions personals marcaven molt les posicions polítiques o...?

En general m'ho preguntes?

E.- Sí. Si ho recordes com una cosa que t'ha constatat?

És molt constant, és molt constant que s'amaguin aparents, aparents discussions polítiques en lo que no són més que ambicions de poder, o de lideratge o de defensa dels seus interessos personals. Però com que això és lleig, queda molt millor lo altre. (riures). És una posició diferent. O com ara es diu: "sensibilitats diferents". (riures). Em petava de riure quan sentia lo de les "sensibilidades diferentes".

E.- La cultura del consens. Una pregunta. Llavors, hi havia...i una pregunta igual que està mal plantejada, que... però hi hauria/

Això ho hauria de provar.

E.- Sí, no, em sembla que és així, eh!. Aviam, la pregunta que t'estava fent era que hi havia per una banda hi havia la Comissió de dones del PSUC/

(riures)

E.- Per una banda hi havia la Comissió de dones del PSUC,

Sí.

E.- Per altra banda hi havia, que era una reunió dels militants del PSUC i que decidien una miqueta la línia política, no? I per altra banda, hi ha el Departament de la ONU; on és el departament de la dona dintre dels Amics de la ONU, que organitzava xerrades.

Sí, però allò era una plataforma/

E.- Pública i legal

Pública, legal. Exacte. Per lo tant era una plataforma a través de ella qual podies fer coses.

E.- I per altra banda hi ha Mujeres Democráticas, que no té tenia res directament amb els Amics de la ONU, sinó que era una cosa diferent.

No, no, no, absolutament.

E.- I tot això era paral·lel en aquests moments, o Mujeres Democráticas és anterior?

Mujeres Democráticas és anterior perquè va néixer molt, a veure, si la memòria no em falla després que naixés Comisiones Obreras, o sigui, que es creés Comissions Obreres, al cap de poc temps vam crear Mujeres Democráticas; encara que no sé al cap de quant temps, però va ser... i Comissions Obreres no sé quin any deuria ser a l'any...

E.- Al 64.

Sí, ho anava a dir.

E.- Al 64 va ser.

Bueno, doncs Mujeres Democráticas deuria néixer 1 any o 2 més tard; no ho sé. Més o menys.

E.- I la...

I la Manola Rodríguez és una de les que va estar allà i igual s'enrecorda.

E.- I Mujeres Democráticas representa que era com una... com una part de Comissions? La idea sortia de Comissions? Sortia del...?

Sí, vam aprofitar doncs de que hi havia moltes, moltes dones que eren o bé companyes dels dirigents que havien posat en peu Comissions Obreres, o bé dones que havien anat i que anaven a acompanyar i enfortir aquest moviment sindical tan incipient. I aleshores, buscant la manera doncs de tenir un altre tipus de/

[FINAL CARA B, CINTA 7]

[INICIO CARA A, CINTA 8]

Sí que es va aprofitar el contacte d'una cosa i de l'altra, i la facilitat que teníem de contactes que ja tenien els dirigents de Comissions per utilitzar doncs per exemple Sant Medir, que és on també va néixer Mujeres Democráticas.

E.- Això, tota aquesta activitat es... es vinculava o es discutia a la Comissió de la Dona?

Sí.

E.- Inclòs el tema de las Mujeres Democráticas també es feia a través de la Comissió de Dones?

Sí.

E.- I la Comissió de Dones es va crear anteriorment a tot això o va ser posterior?

(riures) Aquest tipus de preguntes és de les que tinc molta por perquè no m'enrecordo. Crec que es va constituir una mica després, però no t'ho podria jurar.

E.- I la Comissió de la Dona era...éreu 8 o 9? No éreu moltes, no?

Sí, no. Sí, suposo que érem 8 o 9, tampoc tinc una... la Borràs, la Manola, la Ester, la Rodríguez, jo, la Manuela Carmena, i no sé si em deixo alguna.

E.- La Lúdia hi era?

No.

E.- Va vindre després o no?

No, a la Comissió de dones del partit no va estar mai.

E.- Ah!, no va estar mai.

Sis o set o vuit. Entre 6 o 8, no ho recordo amb exactitud.

E.- Llavors en el moment que es va poder ----- la Comissió de Dona, la que mantingués les postures més de... del sentit d'obertura, només deuries ser tu, perquè si la Lúdia ja no hi era?

Sí, principalment jo. Després hi havia una camarada que mantenia una postura una mica equidistant, però l'enfrontament era entre, entre la concepció meua i la de la Ester Donato, la Rodríguez i la Borràs.

E.- Las Mujeres Democráticas que es fan a Sant Medir, i aquí hi havia el tema dels presos o...i les qualitats dels presos... o... quin tipus d'activitat?

Això va quedar una mica més... no és que les dones no ho continuessin fent, però això seria més com activitat del partit. Mujeres Democráticas buscàvem la manera d'ampliar el contingut d'aquell moment, que no fos únicament la solidaritat amb els presos. Que és una activitat necessària però que no ideològicament no... no hagués sigut prou per mantenir i per impulsar un moviment de dones. Volíem donar un contingut més feminista lògicament.

E.- La gent que hi participava venia... el fet de presentar una mica l'estructura de Comissions Obreres o ----- que venien de fàbriques o...?

Hi havia de tot. Hi havia dones professionals i dones obreres, o dones d'obrers. Hi havia de tot.

E.- I es notaven diferències en funció de la feina que feia cada una?

Sí, clar. Sempre que una és més capaç que una altra d'expressar les idees de manera, de manera més correcta, o que vehiculi millor els pensaments teus i dels altres, sempre aconsegueixes preponderància,

sempre aconseguíeu lideratge. Si... i clar, contra més instrucció més capacitat per d'alt tens. I això és molt important en la comunicació humana. Sobretot la comunicació política.

E.- Però hi havia per exemple postures més feministes per part de les professionals que de les...?

Sí, sí, però no és que s'oposessin les companyes que venien del món obrer. No és que s'oposessin. Però senzillament qui les formulàvem amb més, amb més força o més clarament, eren la gent que ja teníem altre tipus de treball.

E.- I recordes quin tipus d'activitats fèieu?

Assemblees. Feien assemblees però no sempre que... que qualsevol qüestió de l'entorn polític es mogués o fos necessari. Discutíem molt sobre ----- . Costava molt formular un ideari feminista amb un grup de gent sorgit d'aquesta manera. I a més a més, lograr consens entre altres grups de dones venien de la Universitat, i això, i que no naixen dels mateixos postulats, el mateix inici. Mmm... intentàvem estar presents en la mida que podíem, però tampoc es podia massa. Vull dir, estàvem presents pues quan hi havia un primer de maig. Las Mujeres Democráticas estàvem allà com entitat, no?. Com organització independent. Però... i de fet estàvem en tot allò que es muntava o que es podia muntar en aquell temps.

E.- Fèieu octavetes o redaccions pròpies en alguns moments determinats? Per exemple, abans fèieu algun tipus d'article propi sobre la situació de la dona o...?

Segur que sí, però no me'n recordo massa, ja et dic que no me'n recordo massa.

E.- I tu quina feina realitzaves allà? Ho recordes, o...?

Vaig ser unes de les dirigents, però no sé estrictament quina feina feia. (riures)

E.- Feies tantes coses...

No sé, estava allà, estava a la ONU, estava... pues a tots els llocs on es feia algo estava. Jo i la meva moto. Però ara em dius quina feina exacte feia?, pues no ho sé. Era una agitadora.

E.- Però feies coses d'organització? Muntaves coses?

Sí, clar, si convenia; doncs... clar que sí. Sí, organitzava les coses en la mida que podia o les organitzàvem en conjunt nosaltres. Clar, quan tu organitzes algo lògicament acabes sent president, no?. (riures). Acabes sent el d'això. Em va passar igual amb el col·legi professional. Com que vaig estar molt temps amb el nucli de professionals que volien això, doncs al final vaig acabar de president del col·legi. Això és normal. I allà pues passava igual. Ara, no em facis dir quina feina feia perquè no ho sé. Agitació política.

E.- Revolucionària professional.

(riures)

Sí, sí, sí, exacte. Més o menys era això. Professional no, perquè em faltava cobrar, però...(riures)

E.- Però, això de Mujeres Democráticas, desapareix en el moment que hi ha la polèmica en la Comissió de Dones o desapareix abans?

Va ser tot una mica paral·lel. Va ser tot una mica paral·lel, perquè com que les dones que ho manteníem o que érem dirigents d'allò, pues també estàvem a la ONU. Unes més dirigents que les altres però estàvem, i alhora estàvem a la Comissió de la Dona del partit, pues... quan es va... que es va dissoldre la cosa es va dissoldre bastant tot. De totes maneres jo vaig deixar allò i no em vaig preocupar més. Es va dissoldre tot.

E.- El fet que es dissolgués tot, va ser com un moment de cansament ja i... llavors el fet de poder anar a Sant Pau ja deuria fer-te ja dir: "prou ja això", no?.

Sí, és que a Sant Pau tenia un... tenia un espai verge, i en canvi allà l'espai s'havia ennegrit i s'havia pervertit per aquelles discussions i aquelles, i aquelles coses tan boges, no?. Es va enverinar tot una mica.

E.- Bueno, em comentaves que... coneixies després de que tu ja estiguessis a l'ajuntament treballant i tot això, que en les primeres eleccions sindicals, que a Sant Pau els resultats de Comissions van ser molt fort, no?

Sí, l'altra dia m'ho van recordar. 500 persones es van afiliar en el Sindicat de Comissions, en quant es va poder ja donar els carnets. Va ser un fet molt maco.

E.- Que va resultar de la feina anterior.

Sí, per suposat. Sense aquelles anys de lluita positiva allà dintre no... sinó no s'hagués conegut; clar.

E.- Com valores tota, tota aquesta lluita de la militància política en aquells moments?

Com ho valoro jo de manera personal?. Per mi, per mi va ser un temps molt maco, a pesar de tot. A pesar vull dir del perill i a pesar de passar per la presó, que també ,cal dir-ho, en un mes vaig estar al carrer. Però va ser un temps a on... com t'ho diria jo?... a on lo que feia estava en absoluta consonància amb lo que volia fer. O sigui, hi havia una total harmonia entre lo que era, lo que feia i per lo tant s'obtenien bons resultats. Quan tu aconseguixes aquesta harmonia, i la sents aquí dintre, realment tens, sempre tens èxit en lo que fas. Va ser, a més va ser un temps on també senties que estar en un partit com el PSUC, un partit revolucionari sobretot en aquells temps, per mi també era doncs donar, donar una justificació a la meva vida. És casi un concepte religiós, però una mica era així, eh!... contemplat ara, no?. En aquell moment no. Però contemplat posteriorment, aquesta satisfacció interna era perquè... perquè bueno, perquè allò que feies et gratificava. Vull dir, que pot ser el desig que tots en el fons tenim de transcendència es complia sent militant del PSUC. Jo pensava, més que pensar sentia, no?. La meva vida tenia que tenir algun sentit. I no podia tenir més sentit si no era sent profitosa pel món, pel reste, pels demés. Per això et dic que és una mica una concepció religiosa, d'alguna manera. I com que això ho sentia amb el PSUC, doncs era la combinació perfecte.

E.- La política...

Clar, per això mai... absolutament integrat. Per això mai tindrè cap sentiment de frustració ni de desencant pel temps amb el PSUC. En absolut. Per mi va ser, no solament va ser un instrument, un instrument polític per la gent sinó que va ser també a l'hora uns instrument intern. Si a través d'ell jo em manifestava a la vida, no?. em manifestava socialment.

E.- Amb la transició es van separar molts les esferes polítiques?

Sí, és clar, absolutament. Aquest, aquell component d'entrega pel perill que significava ja no hi era. Llavors era... si tu li treus a tota aquesta part a les seccions de revolucionàries en el seu sentit més ampli, llavors l'únic que queda és la obtenció de llocs, de llocs de poder o poder exercir el programa polític o poder exercir alhora les teves ambicions personals. Però ja no té aquella part d'harmonia entre el teu desig de transcendència i lo que fas, no?. I un instrument que tens a les mans. A lo millor t'estic dient burrades, però és un sentiment, eh!. (risas). Algun camarada se li poden posar els pels de punta per saber que jo pugui sentir que senti la política d'aquesta manera, però és clar, són reflexions anys després.

E.- Bueno, això és bastant normal. El fet de que la lluita política et donava sentit a la vida en aquells moments...

OH!, i tant.

E.- També hi ha aquells que diuen que "contra Franco... contra Franco vivíamos mejor"...

Ah!, sí, sí, que suposo que va haver-hi aquesta frase i aquesta qüestió d'harmonia interna entre lo que feies i...sí, sí.

E.- Doncs, unes preguntes sobre conceptes, i em diu què et suggereix en la actualitat o què en penses en relació al "comunisme"? Què penses del comunisme?

Penso que és una utopia que el món necessita, però que no sé quan es podrà aconseguir. El ser humà penso que a través del temps, dels anys, no sé de quants, s'ha d'anar civilitzant més, polint més, humanitzant més, per poder arribar en aquesta utopia final, no?. Com a meta, com a utopia que és capaç de tensionar a la gent cap a un objectiu ideal... pues era molt bo. Ara, l'exercici del poder quan es té, un cop alcançat el poder d'unes capes socials sobre altres, llavors aquí ja comença... la gent comença a

pervertir-se. I això no crec que tingui... que tingui remei almenys actualment, no?. O almenys en aquesta centúria.

E.- La caiguda de mur què et va suggerir?

A mi em va agradar. Em va suggerir mmm... algo bonic, algo romàntic, i algo que ja era hora que succeís. Lo que no es pot fer és viure en un país d'aquesta manera. A veure, un diu això i queda molt bé, però també és una reflexió també posterior. En el moment en que es construeix el mur, hi ha una multitud de raons que podien justificar en aquell moment que es fes així. Com en aquell moment es podia justificar el domini, el domini de mitja Europa per part d'uns i el domini dels uns mitjançant els altres, i el repartiment dels països per tenir un poder geopolític més fort uns o els altres. Però lo que jo penso és que al final tot es desfà perquè la gent no aguanta aquest tipus d'imposicions. Ho aguantarà una generació que és la que ho i viu i la que ho pateix i la que té una sèrie de raons que ho poden justificar, però les generacions posteriors ja no, ja no tenen aquelles vivències, ni tenen aquelles justificacions, ni aquelles raons. Són coses històriques. I aleshores prenen altres tipus d'actituds que no poden justificar una sèrie de coses.

E.- El socialisme.

A veure, així com el comunisme ho veig com una etapa última, el socialisme ho veig com un instrument molt més d'ara, molt més d'aquest segle; per dir-ho d'alguna manera. O d'aquesta centúria. És més, és més... és més que el socialisme una social-democràcia. És més fàcil poder obtenir el poder necessari per anar introduint reformes al sistema econòmic i fer-lo més just, i en la mida en que tens més poder polític canviar determinades estructures, perquè no hi hagi una hegemonia tan ferotge per part del capital i una globalització com que la que ja s'està... ho veig més factible. És un instrument que les societats necessiten, perquè és que sinó... lo que no es pot ocórrer és tenir una economia salvatge en mans doncs d'un govern de dretes que l'únic que farà és facilitar al màxim tot això, no?.

E.- La democràcia, com la valores després de...?

Bueno, la democràcia és un sistema encara molt imperfecte, i que, que no sembla tampoc que els partits estem massa... dic "massa"... per la seva, per la seva regeneració, per la seva neteja, o per la seva perfecció. Perfecció o perfeccionament. S'hauria de fer, penso jo, una sèrie de coses que ja han sortit que ja han sortit, que ja han sortit coses en aquest sentit. Ja han sentit pensaments. Per exemple que els partits estiguessin estructurats potser d'alguna altra manera. Que no... que els secretaris generals del partits no fossin alhora presidents del govern, o quan arriben a ser-ho deixessin de ser secretaris generals del seu partit. És a dir, que el partit continués tenint la capacitat total de crítica en l'exercici del poder polític. Per lo tant, la capacitat de crítica als companys que estiguin allà. Però si resulta que el secretari general és el mateix president del govern, quedes lligat de mans i peus. O sigui, que els càrrecs es renovessin només per 2 eleccions, i com a molt per 3. Però penso que si no es aconsegueix això, com que la permanència en un càrrec genera per part de la gent, ens genera una casi –diria jo- una ineludible desig de conservar-lo. I per lo tant, per conservar-lo pots fer moltes coses, i dintre d'aquestes coses doncs és anar pervertint-te a vegades d'una manera paulatina i a vegades d'una manera frontal i sobtada, no?. Però et pots anar pervertint, i per lo tant si l'exercici del poder és molt llarg acabes pervertint absolutament lo que estàs fent. Amb algunes pinzellades... allò, perquè no es vegi molt, però t'acabes pervertint, perquè ningú vol després d'estar 8 anys exercint un petit poder de concejal per exemple, ningú vol tornar a la fàbrica d'on ha sortit a lo millor, o a la petita tenda que tenies, m'entens?. Ningú ho vol. A tothom li va molt bé. Els agrada molt. Jo he vist a més d'un regidor anys enrera vinguts de molts llocs, clar... els meus companys venien uns de fàbrica, els altres de professions diferents, i escolta!... ningú vol deixar-ho. Això de que la Guàrdia Urbana et saludi així quan passes, deu ser... doncs molt gratificant. Jo no ho he sentit mai, perquè jo no he sigut mai regidora però deu ser molt gratificant, perquè t'asseguro que canvien, canvien. A veure, no vull dir la totalitat perquè tampoc ho sé – seria estúpid- però sí alguns. A molts els hi canvia, els hi canvia la vida, els hi canvia la seva percepció i no volen deixar-ho. I per no deixar-ho què han de fer?. Mentre els partits tinguin les llistes tancades, com que la generalitat de la gent no ho pot escollir, sinó que és el partit que et planteja la llista, qui té poder dintre dels partits per incloure't o no a llista?. Doncs escolta'm, això provoca una sèrie de respalladors dintre dels partits que no et pots imaginar. Bueno, sí que t'ho pots imaginar. Respalladors, gent acrítica, gent que es pensa que està il·luminat per l'esperit sant, en el sentit de que el programa del partit és l'esperit sant. I ell l'únic que ha de fer és tenir el càrrec, perquè l'esperit sant ja l'il·lumina. No s'ha de forçar a mantindre el que té a les mans. Això és igual.

E.-Que vingui un sacerdot i li expliqui

No, vull dir, que he vist a molts. Que s'han oblidat de que el polític ha de ser un pedagog. Estigui on

estigui. Ha de ser un pedagog per la gent. Ha d'explicar, ha d'explicar, sobretot ha d'explicar, i si no l'entenen una vegada pues explicar-ho 4 vegades. Però ha d'explicar. Ha de ser un educador. I lo que els hi va molt bé a molts és fer de gestors. Seure al seu despatx i gestionar, gestionar. I sí, de tant en tant han d'anar a alguna reunió del partit, sobretot anar a aquelles que li convé anar per poder després estar a les llistes de nou, i poca cosa més.

E.- Però com la valores la democràcia?

La democràcia?, que l'hem de perfeccionar, perquè sinó al final la gent perdrà tot interès.

E.- O la veus positiva...? Com una consecució...?

Ah!, sí, sí, sí. Això sí. Com diu gent que sap més que jo, que "és el sistema menos imperfecte".

E.- Això ja ha sortit abans quan has parlat de socialisme, però... el capitalisme.

Joder, macho... quines preguntes em fas!

E.- Això és per acabar el teu perfil. (riu) Comisiones Obreras relacionar el que penses ara i el que pensaves abans...

Clar, és que jo quan era al PSUC era una revolucionària, per lo tant era una anticapitalista absoluta. La revolució era la meva meta. La dictadura era del proletariat. Amb el temps això ho he anat canviant, perquè qualsevol dictadura resulta que és molt dolenta. Per lo tant, la meva postura doncs ha canviat. I em trobo que amb la social democràcia lo que fem és gestionar un sistema, gestionar el mateix sistema, el mateix sistema capitalista. Si aconseguim, si s'aconsegueix que aquest sistema vagi sent menos salvatge en els seves formes, pues això és lo que crec que s'ha d'aconseguir. El capitalisme en sí... és que com a sistema, no conec masses més que, o bé la planificació de la vida amb la política econòmica o bé el libre mercado. Jo crec que lo que s'hauria d'aconseguir és una combinació d'ambes coses. Planificació de determinades àrees econòmiques i llibertat de mercat per altres àrees que són menos o que poden incidir menos en el marcament de la política econòmica d'un país.

E.- El sindicalisme als sindicats? Com ho veus això actualment o...?

Que no ho sé, xato. No sé per quina raó hi ha tan poca afiliació sindical això sí que no t'ho sabria... Suposo que hi ha molts factors que estan intervenint. La precarietat en el treball suposo que també està intervenint molt, o una de els principals coses; clar. Perquè la por, la por... és la paràlisis, i quan la gent tenim por de perdre el nostre puesto de treball, si se'ns veu massa protestant doncs la gent ho fa; s'atura. Es paralitza. I això suposo que... i també deuen haver altres factors, que jo no sé perquè fa molt temps que no estic en les qüestions sindicals. No sé fins a quin punt la participació de la gent és suficient, o se senten amb prou participació com per que les decisions que es prenen reflexin lo que sent la majoria, o si es prenen decisions que només les prenen les cúpules. No ho sé. Això no ho sé. És un tema que no conec.

E.- I com valores la militància, la militància política en general?

Com valoro la militància política?. Mira, els partits... el que puc veure, clar, jo conec totes les agrupacions del partit. El que puc veure és que està molt anquilosat la militància política; però molt, molt. La gent anem al partit quan hi ha eleccions, si s'han de cobrir taules, fer d'apoderats, fer d'interventors... però no hi ha diàriament una incidència en la vida de la població. Es van fent cosetes però... a veure, la gent tendeix a fer la seva vida, tendim a fer la nostra vida. I el partit no deixa de ser un instrument que està allà, però que ja es cuiden uns quants, que a més a més s'immobilitzen amb els càrrecs perquè (riu) ni es planteja canviar-los. Llavors, bueno, a mi personalment., jo no sé si això es pot generalitzar, però personalment a mi m'ha succeït, i em pregunto: "i què puc fer dintre del partit?". El mateix, anys enrera, jo no em preguntava què puc fer. Ja sabia el què podia fer. Ara és clar, en la mida que passen els anys també tens menos ganes de començar coses, perquè començar una tasca per exemple "crear un moviment d'algo"... és una tasca de moltes hores, de molta dedicació i de molt esforç. La gent a l'edat meva ja no tenim aquesta empenta, no?. Esperem que la tinguin/

[FINAL CARA A, CINTA 8]

[INICIO CARA B, CINTA 8]

És que, és que hi ha una part important, penso jo, que és que la gent per sortir de nosaltres mateixos, i per lo tant ser solidaris amb els demés i fer coses amb els demés, i impulsar coses que siguin en benefici dels altres, crear moviments d'apoyo... mmm... necessitem moltes vegades... deixant a part la ---, i iaxò que són més sentiments de solidaritat i tal i d'ajuda als demés, però em refereixo més a moviments polítics. Necessitem moltes vegades estar en tensió. Ha d'haver algo que ens tensioni. Si no tampoc t'expliques el perquè la gent en moments de dictadura o en moments d'amenaça de presó, de pèrdua de la teva llibertat, i dels maltractes per la policia i tot, treus les forces perquè hi ha una espècie de tensió interior que et porta i que no t'importa lo que passi. No és que siguis imprudent. (riures). Ets prudent en la mida que pots. Però en el fons vas a per totes, perquè aquella tensió interior et porta, i aquella tensió interior és algo que, que estàs d'acord en que s'ha de realitzar. Quan no hi ha aquest objectiu, la gent es paralitza. Ja no tenim... ja no hi ha un objectiu. És a dir, quin objectiu seria engrescador?. Bueno, doncs escolta, jo quan es parla de que s'ha de modificar les formes democràtiques dels partits m'hi apunto. Però clar, no és un objectiu tan maco i tan tensionador com canviar la vida, canviar... canviar, canviar el sistema de govern d'un país. La gent és capaç de resistir moltes coses quan creu que... quan sent dintre seu que allò es injust. Però és clar, quan estàs en una democràcia no tens aquesta tensió interior. Tothom té la seva vida i les seves coses.

E.- Va fent...

Va fent, anem participant; això sí, però sense cap esperit de sacrifici perquè no ho necessites; és clar. Això és una altra. La gent té forces quan és necessari treure-les sinó no.

E.- Ara una pregunta, encara que aquesta entrevista no l'acabem ara sinó en la sessió especial... abans de fer la sessió especial, tu què esperaves de...de, de l'entrevista i com ho has vist?

Què esperava de les entrevistes?

E.- O com ho veies? Tampoc esperar...

A veure, et refereixes a la forma, a l'entrevistador...?

E.- (riures) Bueno, a l'entrevistador també pots. Bueno, també, no?

O a l'objectiu de la biografia?

E.- Sí. O sigui, com valores l'entrevista ara que ja ha passat. En el moment de fer-la com t'hi vas confrontar i...

Bueno, doncs no sé, va ser una mica costós per això que et deia, de que jo molts detalls no me'n recordo. Va ser una mica dificultós, i les primeres sessions ja t'ho vaig dir, que van ser molt pesades per mi perquè les coses familiars són massa emocionals i llavors m'emprenyava. O sigui, em disgustava. Però bueno, passat allò... el reste de les entrevistes doncs ha sigut bastant grat i ha sigut un exercici de tractar de memoritzar coses, no?. Són un desastre en aquest sentit. I...i bueno, res més. Em sembla que contesto a la teva pregunta, no?.

E.- Doncs.../

Ara, si et refereixes a l'objectiu de la biografia... no sé, em va sorprendre molt. Em va sorprendre molt que em truqués el Rozas i em digués això. Em va sorprendre molt agradablement; també t'ho haig de dir. I penses: "hòstia, ara van a sortir unes memòries... què bé, i quan sortirà, tu...". Ho podré mostrar a tots els meus amics: mira, mira, mira". I sempre és molt gratificador.

E.- Bueno, ara es fa la transcripció, i després quan... quan t'ho has llegit podràs dir si hi ha coses que no vols que surtin perquè consideres que no han de sortir, i llavors estipular els permisos d'accés. Pues si vols que sigui... no sé....

Permisos d'accés?

E.- Pots dir que sigui d'accés lliure, si vols que l'investigador pugui accedir a partir d'ara, o pots dir: "mira, fins d'aquí a 100 anys que no ho pot veure ningú".

Ah!... (riures).No sóc tan important. És que llavors ja la gent....
(riures)

E.- Li poses un component de misteri. (riures). Però bueno, llavors ja...quan tinguem tot fet ja t'ho portarem i ja t'ho llegeixes i tot. I bueno, ja està.

Quan... quan estarà?/

[FINAL CARA B, CINTA 8]

[INICIO CARA A, CINTA 10]

[Sessió amb Anna Morató i Esperança Calvo, companya de l'Hospital de Sant Pau]

E.- Aviam, aquesta és l'entrevista amb l'Anna Morató i amb...?

EC: Esperança Calvo. Jo vaig entrar a treballar el 1973/

E.- Al 73.

Al 73. Sí, al Sant Pau.

E.- I tu quan entres a treballar al Sant Pau, tenies alguna militància anterior o...?

EC: Provenia de les assemblees d'estudiants, perquè jo en aquell moment estava fent COU, i em movia en el sector d'estudiants antifranquistes.

E.- Però militància política no tenies, no?

EC: No.

E.- I a l'hospital hi havia algun tipus de moviment o algun tipus d'organització en el moment...?

EC: En el moment que jo vaig entrar no vaig prendre contacte amb ells, però després al cap de 4 o 5 mesos vaig veure que sí, que hi havia una organització.

E.- Anaves a assemblees o encara no...?

EC: Jo lo que recordo és que va haver-hi un, un moviment que van encapçalar tres companyes auxiliars, perquè hi ha un problema reivindicatiu, de agravi comparatiu dels auxiliars envers les infermeres. En aquell moment, al final infermeria es va generar un moviment de protesta, enfront a la direcció de l'Hospital per lo que feia. I això va propiciar que tres companyes pues prenguessin una posició -- ----- amb algú dels auxiliars, i després a partir d'aquí es va generar que gent que estava dintre del jurat d'empresa d'aquella època, s'apropessin a nosaltres, perquè d'alguna manera aquest lideratge que es donava amb algú dels auxiliars es pogués... pogués participar en la línia de negociació del jurat d'empresa. Jo recordo que jo vaig ser membre de... representant dels auxiliars, encara que no hagués participat en unes eleccions del jurat d'empresa. Aquell grup de persones van lograr que hi hagués una representació no oficial de un grup que no hi havia tingut representació encara.

E.- O sigui, representació d'empresa sense passar per eleccions, no? Representació directa, per dir-ho d'alguna manera.

EC: -----

AM: Sí, no és que entrés el jurat d'empresa sinó que el jurat d'empresa els van acceptar, la van acceptar a ella com a delegada de les auxiliars encara que aquella figura no existia, però es va imposar.

E.- I la direcció de l'hospital la va...?

AM: La va acceptar. El que passa és que la representació oficial la tenia el jurat d'empresa, però com que el jurat d'empresa ja tenia la revolució hospitalària en marxa, pues era igual.

E.- Perquè el... el conflicte aquest era pel tema aquell de les vacances?

EC: No, era pel cas... obligàvem... l'Hospital obligava al seu personal a portar un uniforme determinat, i

una part de l'uniforme l'Hospital propi el venia a les persones. I això era una cosa, i l'altre era que les auxiliars d'infermeria per ser auxiliars d'infermeria, tenien que treballar tots els festius de l'any. Mentre que les infermeres feien un diumenge sí un diumenge no de festa. Llavors és clar, hi havia un agravi, no?

E.- I llavors, el tipus de mobilització què va fer?

EC: Recordo que ens vam treure les mitges i les sabates i vam anar de carrer amb l'uniforme que es donava l'hospital però que no ens pagava, anàvem amb lo nostre. I vam començar a no assistir a la feina durant 2 hores.

E.- I això quant va durar?

EC: Va durar... 4 o 5 dies.

AM: No recuerdo con exactitud. Estos detalles sí que...

EC: 4 o 5 dies van durar.

E.- I va funcionar?

AM: Va funcionar.

EC: Sí, va funcionar. A partir de llavors l'hospital ens va pagar les mitges a tothom, a auxiliars, a infermeres, i les sabates també; clar. Perquè clar, era flipant, guanyaves uns diners i les sabates valien pràcticament lo mateix que tu guanyaves en un mes.

E.- Tu quan entres a l'hospital, l'ambient com el definiries? Era un ambient molt... amb les idees democràtiques o...d'esquerres...?

EC: Era un ambient molt jerarquitzat. Jo et diria que l'estructura de l'hospital era molt jerarquitzada, que inclòs les persones eren obligades a tractar-se de "vostè" entre elles i pel cognom. Era un règim una mica militar, en el sentit de que bueno, tu podries ser una amiga d'una altra companya però tu no la podies tractar pel seu nom. La tenies que tractar: "señorita López, señorita García, señorita Cardedeu, señorita lo que sigui". O sigui, era... clar, jo venia d'un món estudiantil que aquestes coses no hi eren. I a més a l'any 73, que hi ha un moviment bastant actiu dels instituts i a la universitat. I llavors clar, jo em vaig trobar amb un món...que dic: quin món, no?.

A: És que la infermeria/

E.C: Va canviar, no?. Això no era normal.

AM: La infermeria era molt estructurada, molt jerarquitzada; molt.

EC: Hi havia molt de poder. Això també és veritat.

AM: Sí.

E.- En quin tema?

EC: Amb el tema de la relació de la infermeria. O sigui, per una part.../

AM: No, no poder econòmic ni polític.

E.- No, poder dintre de l'hospital.

EC: Poder funcional dintre de l'hospital. O sigui, les infermeres, el conjunt de la direcció de la jefatura de la infermeria era... portava tota l'organització de les unitats. I des del disseny de l'hora que el metge tenia que passar visita, per exemple, fins a portar l'organització dels àpats, de les cures. En fi, aquesta part estava molt bé perquè donava una certa coherència a les cures que es feien, i un cert ordre. En aquest sentit estava bé, no?. Però clar, l'altra part era... increïble, no?.

E.- I llavors, estaves ja al jurat d'empresa en aquell moment, no?.

AM: Sí, sí. Havíem copat el jurat d'empresa. Això ja t'ho vaig explicar...

E.- Llavors, tu entres en relació amb Comissions Obreres o directament en les assemblees o...?

EC: Mmm...va haver-hi una connexió primer amb Comisiones Obreres, l'organització sindical.

AM: Sí, bueno, des de Comissions quan veiem algú que es movia i que tenia ganes de fer coses, ràpidament el fitxàvem. Le tiré los tejos, ¿no?. Te vine a buscar y te dije (riures)/

EC: “¿Qué estás haciendo?, ¿No sería más rentable hacerlo organizadamente? (riures)

AM: “Sumar esfuerzos”? (riures)

AM: Más o menos. (riures)

E.- I la militància política... pues lo mismo, ¿no?

EC: Sí, més o menys. És la continuació de la línia de coherència.

AM: Clar, estava molt junt.

E.- Mmm... no, digues, digues.

AM: no, no, que el partit era el marc polític i Comissions era el marc funcional dintre de l'hospital. Era el marc sindical.

E.- Hi havia una cèdula del PSUC dintre de l'hospital o...?

AM: Sí, sí.

E.- I quanta gent... I en aquella època quanta gent devieu ser?

EC: Pues hi havia 25 persones, però a l'època més floeixent hi havia 50.

AM: Sí, cuando tu entraste debíamos ser unos 25. Alrededor.

E.- I per estaments, hi havia algun tipus de col·lectiu que predominava dintre del PSUC o era bastant transversal?

EC: Jo diria que era un col·lectiu que predominava eren els tècnics mitjos: les assistents socials i els infermers.

AM: Infermeria i auxiliars. I... perquè els metges també tenien a Comissions i al PSUC; però potser no eren tants. Predominaven més els tècnics: infermeria, assistents socials i auxiliars.

E.- I amb els metges residents, els que estaven fent el MIR i tot això, hi havia algun tipus de tracte? O sigui, eren més propensos a la conflictivitat... i per tant, més...? O no?

AM: No, no especialment en aquells, en aquells moments.

E.- No hi havia...però vosaltres recordeu una vaga que es deia “la vaga de las batas blancas”, que es va fer a l'hospital de Sant Pau....o.... que era una vaga de metges residents, però...

AM: Sí que ho recordo però no, però no... és que dintre de l'hospital no hi havia tant aquesta qüestió dels residents, era molt més global tot.

EC: No, jo no ho recordo. Recordo més, més conflictes de “bates blanques” després.

E.- Després, quan?

EC: Als 80 o 90.

E.- Inicial?

EC: Sí, inicial.

E.- O sigui, ----- un col·lectiu especial -----?

EC: És que la promoció MIR, pràcticament la primera, la primera promoció que surt és al 75.

E.- Potser encara no hi ha temps per...?

EC: Potser no. Potser va ser això, que no havia hagut temps de...

AM: L'Autònoma va treure, va tindre la primera promoció... si no recordo malament, al 75.

E.- I...

EC: I els de la segona promoció... i va acabar al 76.

E.- I això és potser una mica abans de la transició, però potser tu ho recordes igual... un cop que va haver-hi molt fort a nivell general, i va provocar l'acomiadament del director i dels metges de l'hospital, de l'hospital psiquiàtric de Oviedo. Això recordes algo o...?

AM: Sí, recordo algo, però soc incapaç de pensar en quin any era, eh!

EC: Hi havia un moviment, va haver-hi un moviment en els anys 70... del 70 fins al 76-78, va haver-hi un moviment molt important en el món de la psiquiatria, perquè estaven rebent totes les influències, tant de l'any com de la -----, que estaven transformant els manicomis en algo de portes obertes, no?. I llavors, jo recordo que Conjo era... Sal era un altre, i el psiquiàtric de Sant Pau era un altre. En cert grau per tots, no?, d'hegemonia en les captaments, no?. I lògicament això creava tensions amb la visió de la psiquiatria oficial; lògicament.

E.- Perquè, què postulaven? Que... que els pacients del psiquiàtric aquest havien de sortir del psiquiàtric?

EC: Clar.

AM: Sí, bueno...

EC: La teoria del trencament de les barreres va sorgir d'aquells anys.

AM: Sí, és que la idea de tancament mental va saltar a trossos en la revolució psiquiàtrica com era previst a Itàlia ja. I això va ser com una onada que va escombrar cap aquí, i suposo que en tota Europa. I aquí al psiquiàtric de Sant Pau també va arribar lògicament. Era una nova manera d'enfocar el malalt mental. El malalt mental no se'l tenia que tancar sinó que se'l tenia que tractar d'acord amb el seu entorn, ----- social, en la mida que fos possible, no?. Per això es van crear aleshores pisos on residien els malalts mentals menys greus, on podien desenvolupar una vida més o menys normalitzada amb els cuidadors psiquiàtrics corresponents.

EC: Això que s'està fent ara, ja es propiciava als anys 70.

AM: Lo que passa és que després s'ha quedat, mig, mig frenat, mig estancat. Llavors allà a Sant Pau doncs també... encara que a l'hospital psiquiàtric tenien el seu jurat propi, perquè era una institució autònoma, però també participàvem i ens solidaritzàvem mútuament, no?. Si havia d'apoyar-los amb ells en les qüestions psiquiàtriques, doncs els apoyàvem. I a la inversa. Encara que també perdiem les nostres batalles, no?

EC: A veure, d'alguna manera es confirma allò: on hi ha persones hi ha conflictivitat i hi ha diferents punts d'opinió, i lògicament hi havia entre les diferents forces d'esquerra, d'esquerra que treballaven en el món sanitari i en el nostre centre, hi havien diferents postulats o diferents opinions, no?. Llavors d'alguna manera hi havia sempre debat, no?. Sempre debat que era...que era acabat per la decisió majoritària de la gent. Va haver-hi com tot un procés que ara ho veus d'aquell temps fins ara, que d'alguna manera és com si... en aquell moment tots estiguéssim fent un aprenentatge de lo que seria després la democràcia, no?. Perquè clar, tots havíem sigut educats d'una manera determinada, no?. I que els postulats autoritaris, a nosaltres també hi eren, perquè les havíem mamat a l'escola la majoria de nosaltres o la família. I com el, el, el... el progrés de canvi d'opinions en gent que opinava diferent de tu, anava polint la capacitat de ser capaç d'arribar a coses amb un objectiu comú, no?. I això és una de les coses que a mi més m'ha... m'ha agradat de tot aquest procés, no?... que ha impregnat la meua

persona, no?. Que d'alguna manera va ser com una escola, una escola de, de... que contrarestava una mica els esquemes autoritaris que ens havien, ens havien donat moltes vegades la família i moltes vegades a l'escola o als instituts, no?.

AM: sí, és clar. Tots els moviments, els moviments polítics que es van, que es van iniciar, eren lògicament en la seva forma de funcionar democràtics, perquè sinó no hagués tingut sentit. I és veritat que com a cosa paral·lela va ser un aprenentatge personal. Però bueno, és que o era així o no érem, no érem... antifranquistes; lògicament.

E.- Llavors, hi havia el grup aquest del PSUC. Llavors, hi havia un nucli sindical o directament...o directament dins del PSUC o entre... 3 o 4 persones convocaven assemblees de Comissions? O era un nucli/?

AM: No, no, no, no, no. Les assemblees de Comissions les convocava Comissions.

EC: A Comissions podia haver, hi havia gent del MC, gent que no tenia militància política, hi havia gent que provenia del ram anarco-sindicalista, o simplement gent que no li agradava com funcionava les relacions laborals dintre de l'hospital. Hi havia tot un grapat de gent.

AM: I gent sense adscripció.

EC: Exacte.

AM: Perquè aquest del taller, com es deia aquell del taller que... que es deia "morenazo"?

EC: "Cordero".

AM: "Cordero", exacto. Hi havia homes com "Cordero", que...

EC: Que no els hi agradava com funcionaven les coses, i que...

AM: Que volien aportar algo però que no estaven adscrits en cap d'això.

E.- Llavors, manteníeu reunions com a Comissions, no?

AM: Sí, sí, clar.

E.- I quanta gent hi havia més o menys? O sigui, a apart dels que venien... el número de gent a...?

AM: El número de gent a Comissions Obreres en aquells moments?. Pues no me acuerdo, porque en el partido éramos unos 25, pero...

EC: Potser 50 o 60; sí.

AM: Sí, només.

E.- I aquí també hi havia uns sectors molt predominants o...?

EC: Sí, aquí hi havia un sector predominant que eren les persones d'infermeria i les persones de serveis de manteniment. Els metges en això no hi participaven en res.

AM: Els metges tenien la seva representació, el seu organisme representatiu, en el qual doncs si necessitàvem algo, alguna postura solidària d'ells... anàvem, els hi demanàvem, i ells ens convidàvem a la seva assemblea perquè exposéssim el que fos, no?. Però ells tenien el seu àmbit de decisió.

EC: Això s'ha d'entendre en el context de l'organització de l'hospital. O sigui, l'hospital de Sant Pau, jo crec que històricament ha tingut una organització bastant moderna de lo que era el reste dels hospitals de la xarxa pública, no?. L'hospital de Sant Pau tenia, o sigui, va ser el primer hospital de la història del país i d'Espanya que va tenir una direcció d'infermeria, per exemple. Abans les infermeres estaven supeditades totalment a la direcció mèdica. Va ser el primer hospital que va tenir una direcció d'infermeria en paral·lel amb la direcció mèdica, i sota les dues de la gerència, no?. De la mateixa manera, els metges tenien una organització pròpia, o sigui, tots els metges de l'hospital tenien una organització que encara existeix, que va aconseguir eh... ser capaços de proposar la -----, del qual el gerent tenia que escollir la direcció mèdica. O sigui, això en un estat, mmm... tant rígid com era...

AM: sí, que era un estat franquista, tu...

EC: De l'etapa de la dictadura, això era una illa, no?. era una illa.

AM: Va ser també el primer hospital que va muntar un departament de Treball Social.

EC: Exacte.

AM: Va ser el primer. Va ser pioner a Espanya.

EC: I que hi havien coses que al món sindical es tenien que treballar i reivindicar per transformar, però també és veritat que aquesta transformació va influenciar de tal manera en l'organització i en l'organigrama de l'hospital.

AM: Va ser el primer hospital també que vam aconseguir que les auxiliars tinguessin els mateixos dies de vacances que les infermeres. Va ser el primer hospital.

EC: La primera planificació de la meva vida/

AM: El primer.

EC: La vaig fer jo. Comptabilitzar què plantilles necessitava perquè les infermeres, les auxiliars tinguessin el mateix horari, eh!... i capacitat de lliurar-se en festius que les infermeres.

E.- Aquest conflicte quin any era?

EC: Al 75, no?.

AM: No, el 74.

EC: El 74.

AM: Yo me fui en el 76 de allí, y esto ya se consiguió en el convenio.

EC: Va ser la nostra primera vaga, i després va saltar la vaga perquè em van acomiadar.

AM: Podria ser en el 73 o por ahí.

E.- I quina és aquesta primera vaga?

EC: La primera vaga... doncs jo vaig entrar en el 73... pues deuria ser el 74 i principis del 75.

AM: Al 74.

E.- I per què es va produir?

EC: Per això, per les mitges, per les sabates. Però com van veure que, que... que al cap d'1 any o així, que al cap d'1 any o així, que ja ens anàvem a presentar a les eleccions sindicals, i ja la figura del delegat ja no feia falta, perquè ja es podia anar a les eleccions i podríem ocupar directament els llocs i tenir tota la capacitat de negociació, no?. I llavors la gerència de l'hospital en aquell moment va agafar-se a una sèrie de coses fictícies, i va acomiadar a les tres auxiliars que aglutinàvem a tot el sector d'auxiliars, i que estàvem arrossegant a un percentatge molt gran d'infermeres. Llavors, ens van acomiadar, però l'hospital es va aixecar en peu de guerra. En peu de guerra. És la vaga més grossa que jo recordo: metges, infermeres. Es van ajuntar moltíssimes coses.

E.- I quant temps va durar aquesta vaga?

EC: Pues va durar ben bé 10 dies.

AM: Jo no sé quants, però...

EC: 10 dies. Sí, sí. Va durar 10 dies. Metges, infermeres, tothom.

AM: Se consiguió la unanimidad de todo el mundo. Va ser una lluita molt maca, molt maca i ràpida.

EC: Assemblees de 700 o 800 persones hi havia als jardins de l'hospital, eh!.

E.- Llavors, si era la primera vegada, no hi hauria d'haver-hi antecedents sobre això, no? Vull dir que...

EC: No, d'aquest tipus no hi havia antecedents.

M: Bueno, "el Vall d'Hebrón..."

EC: "El vall d'Hebrón..."

AM: El Vall Hebrón, y me parece que era el hospital de Oviedo/

EC: Van desalojar...la residència. La policia va entrar i va treure a la gent. Van deixar als malalts sols. Al 71.

E.- A Oviedo?

EC: No, a Vall Hebrón.

AM: A Vall d'Hebrón.

AM: Al 71. La primera vaga del sector a Catalunya va ser a Vall d'Hebrón al 71. Després va ser la nostra, i després va ser la de Bellvitge.

EC: Tu recuerdas cuándo se crea la coordinadora de hospitales?
[SE INTERRUMPE LA ENTREVISTA PORQUE SUENA EL TELÉFONO].

E.- I al final de la vaga què va passar? O sigui, la direcció va...?

EC: Va remetre, va readmetre en tots els terrenys.

E.- Sense cap mena de... perquè, la seva reacció va ser de sorpresa?

EC: Tothom es va posar en peu de guerra. Van confluïr moltíssimes coses que van fer que la gent saltés pels aires. No solament per nosaltres que ho era, però també va ser per motius que hi havia. Que les coses no anaven bé, i es va aglutinar una suma d'interessos de tots els camps.

E.- I de fet, a vosaltres us va sorprendre la nova reacció?

EC: Tu diràs, tu diràs.

EC: I tant... jo em veia treballant a Andalusia. (riures)

E.- I llavors, bueno, hi parlaves de eleccions sindicals al 75, del 75. No presentaven candidatura pròpia?. En aquella època es van presentar unes forces que es deien les CUTS.

EC: Les què?

E.- CUTS. Una sèrie de candidatures denominades democràtiques o...candidatures unitàries democràtiques, o...això no ho sabem.

EC: Això a l'hospital...això no. Es va presentar un grup... no, CUTS no. Es deia... A Vall Hebrón es deien CAPIS.

E.- CAPIS. ---- -----?

EC: No ho recordo...

AM: Eren grups amb independència que no pertanyien a cap partit polític.

E.- Però tenien relació amb Comissions?

EC: No, no estaven dintre de Comissions.

E.- Però vosaltres us va presentar com a Comissions o...?

EC: No, en aquella època no estàvem legalitzats.

AM: A l'hospital?. La gent...Tothom ho sabia.

EC: Tothom ho sabia.

AM: La gent ho sabia. Sabia que érem del partit, sabien que era de Comissions. Això és lo que va fer molt interessant de tota aquella etapa, perquè sabien perfectament qui érem.

EC: I la direcció de l'hospital també ho sabia.

AM: Per suposat.

E.- Us va presentar dintre d'aquesta candidatura?

EC: Eren candidatures pròpies.

E.- Llavors, per exemple, Comissions o la gent de Comissions no va aspirar a jurat d'empresa en aquelles eleccions?

EC: Sí.

E.- I com ho va fer?

AM: No...les pròpies Comissions Obreres, van presentar a tota la gent que érem allà.

EC: Clar, però no deies:: Yo soy fulanita de tal de Comisiones Obreras/

AM: No calia dir res.

EC: "Y Esperanza Pérez, y... me presento en representación de las auxiliares".

AM: Clar, candidates pel jurat d'empresa: fulano, fulano, fulano: aquesta candidatura. Era la candidatura de Comissions?: tothom ho sabia.

E.- Llavors aquesta vaga... llavors estic una mica confós. Aquesta candidatura de CAPIS aquesta..., perquè això era després?

AM: És de Vall d'Hebrón.

E.- Ah!, és de Vall d'Hebrón!. Ah!, vale. (riu). És que ara no ho entenia. Bueno, i... tornant a lo de Comissions, llavors qui organitzava? Dins d'aquest nucli sindical anàveu organitzant assemblees més o menys periòdicament o molt vinculades al conveni, o com...?

EC: Vinculades al conveni bàsicament.

AM: Bàsicament vinculades al conveni, però de tant en tant doncs fèiem assemblees informatives, per exemple. I en aconeixements polítics o de moviments d'altres llocs que també... doncs es convocava a la gent i es muntava una assemblea informativa. Vam arribar a tenir, la direcció de l'hospital ens deixa l'aula magna aquella. Com li deien allò?. Aula magna, no?. Com li deien?. No sé, tenien una sala enorme d'aquelles, amb fusta per tot arreu, preciós. Amb un... amb un d'això, amb uns ----- a la direcció, que ho havia tret del temple ----- . Era una cosa... maiestàtica. Doncs això ens ho van deixar. Comissions era gloriós ocupar aquella sala. (somriu)

EC: La veritat és que a Sant Pau es van donar unes característiques favorables al florecimiento d'això, no?. Perquè es va ajuntar per una part, un moviment sindical i un moviment progressista, i per altra part sectors de la direcció de l'hospital que també estaven en la mateixa onda, no?. Però bueno, es va ajuntar, no?. Et quedaves sorprès la posició que a vegades tenia la direcció de l'hospital enfront els conflictes.

AM: Eren gent demòcrates.

EC: Eren demòcrates. Un sector majoritari de l'hospital eren gent demòcrata.

AM: Però altre sector no, eh!. A les primeres, a les primeres eleccions que ens vam...t'enrecordes de...?

EC: Jo no hi era a les primeres,

AM: No, tu no hi eres.

EC: Hi era a les segones.

AM: La primera va ser molt durilla!. Por un solo voto salí jurado de empresa.

EC: L'Anglí?.

AM: L'Anglí. El d'administració.Fumava sempre caliquenyos d'aquells, i l'oloraves a un quilòmetre de distància. Pues hi havia...lo que era la junta rectora de l'hospital, era de lo más conservador. Y el director primero, porque Elvira Aguilera estuvo de directora médica administrativa. Era...era... jo no sé si era demòcrata o no, però el tio mantenia molt les distàncies.

EC: Després amb la direcció de Sant Pau/

Després amb al direcció mèdica administrativa, no, eh!. Era decididament demòcrata. Llavors feia el que podia per protegint-se a tots, i perquè a l'hora funcionés el centre com tenia que funcionar, no?.

E.- I les assemblees més o menys, el que no eren de conflicte directe, quanta gent hi participava?

EC: Les -----?

E.- Sí.

EC: Menos.

AM: Depèn, és que depenia del tema, perquè a vegades et podies trobar amb 100 persones, a vegades érem 200...a vegades...

EC: A vegades 50.

AM: A vegades 50, i depenia. A vegades 500. Depenia del tema, depenia de l'interès que a la gent li suscités, no?. Perquè posàvem cartells, posàvem cartells per tot l'hospital.

EC: Als sòtanos.

E.- Als sòtanos?

AM: "Es convoca asamblea a tal, tal, tal".

EC: Es feia als sòtanos de tots els pavellons.

AM: Segons quins temes/

EC: Les reunions es feien a la higuera.

E.- A la higuera, que era el pati aquell al darrera del convent, no?

EC: Sí, bueno, no, era una zona...

AM: Era una zona.../

EC: De camp verge que hi havia una figuera.

AM: Suposo que allà hi havia un antic hort, huerta, un tros de huerta que deuriem tenir les religioses. I allà

estava asilvestrat. Hi havia unes figueres, hi havia... havien cardos també. Un pruner.

EC: Exacte. (riures)

E.- Però això què era... segons èpoques o va evolucionant i al final va aconseguir l'aula magna aquesta del...?

EC: Depenia, depenia, de.... A veure, l'aula aquesta gran, l'aula magna era...

AM: Per les reunions grosses.

EC: Per les assemblees que ja es preveia que fossin grans. I algun moviment clandestí. Ens reuníem als sòtanos.

AM: Clar, quan era una cosa...

EC: Ens reuníem als sòtanos a les 12 de la nit o a la 1 o quan calgués.

AM: Depenia del tema... era públic perquè era el jurat d'empresa que ho convocava, i segons quin altre tema doncs el jurat d'empresa no ho podia convocar. Ho convocava Comissions Obreres. Tots érem els mateixos però fèiem servir diferents plataformes, no?. i segons quin altre tema...

EC: Jo crec que va haver una cosa molt maca allà a Sant Pau, i és que independentment del PSUC, Comissions o el jurat d'empresa o ja les eleccions sindicals abans de... la última abans de la democràcia, és que vam sapiguer entre tots –perquè hi havia des de cristians de base, que tenien una concepció de la vida molt determinada/

AM: Sí, és veritat.

EC: perquè no podem oblidat que som un hospital que hi ha una part d'església. Per lo tant, un perfil de persones que tenien un perfil determinat, i juntament amb demòcrates, junt amb militants de l'esquerra, o simplement gent que no li agradava l'esquema autoritari de funcionament. Es va aglutinar un molt moviment molt maco, no?, molt maco, que va permetre un salt qualitatiu del Sant Pau, des de formes d'organització empresarials, com el canvi d'això que t'he dit, no?: l'estructura de la primera direcció d'infermeria, el primer departament d'assistència social, la... la, la, la capacitat del cos facultatiu de presentar una ----- de la qual tenia que sortir el director mèdic. Això hagués sigut impossible si no s'hagués donat majoritàriament... Per una part, el procés de secularització de l'hospital, que les religioses van progressivament retirar-se de la direcció assistencial a infermeria, i es va secularitzar l'hospital. De.../

[FINAL CARA A, CINTA 10]

[INICIO CARA B, CINTA 10]

EC: Que es va posar a l'endavant de l'hospital, gent amb una visió empresarial moderna . Jo m'enrecordo que molts directius de l'hospital era gent formada en ESADE, amb una visió filosòfica de les relacions laborals, amb unes visions modernes de la gestió i la incorporació progressivament de la capacitat creadora de les persones. I això ho van fer durant una època. I amb una ment molt oberta i molt democràtica. Es va ajuntar tot.

AM: Es va ajuntar aquesta modernització amb gent que a l'hora també volíem modernitzar-ho però per l'esquerra.

EC: Exacte.

E.- O sigui...

AM: Es va produir una confluència.

EC: Una cosa molt maca, molt maca.

E.- Aquest procés de secularització encara durava? O sigui, va durar molts anys o...?

EC: Es va produir en 3 o 4 anys.

AM: Va ser... és que...no és que llencessin a les monges, és que lo que van decretar és que "a partir de tal data les monges que no tinguin títol d'infermeria deixaran les tasques d'assistència". I llavors, tots els llocs es van cobrir...

EC: Es va professionalitzar i es va secularitzar a l'hora.

AM: Exacte.

AM: I va motivar una entrada massiva de personal

EC: De personal laic. I les infermeres eren amb titulació, però moltes auxiliars...

AM: Però això ja es va fer l'any...

EC: 72.

AM: No, abans. Sí, maca, perquè jo vaig entrar a l'any 66 a l'hospital, i ja s'havia començat a fer.

EC: Però jo/

A: Vull dir que, quan es va crear el departament/

EC: I es va acabar en el 72, no?

AM: No, no, no, no. No és que s'acabés. Quan a l'any 66 entro jo, entren vàries col·legues meves a treballar, i ja estava la direcció mèdica- administrativa que estava l'Aguilera al davant. Ja estava el gerent de l'hospital, el doctor aquell que no me'n recordo...

EC: Solé Durall.

AM: Solé Durall. I ja estava, o sigui, s'havia posat... la posta en marxa de la modernització de l'hospital, de l'estructura funcional ja estava posada en marxa. No és que s'acabés l'any 72, ja estava en marxa.

EC: és que jo recordo que la última sala que va passar... la unitat, nosaltres diem a la unitat que... a la direcció no religiosa sinó a la direcció laica, i va passar en el 72. Justament abans d'entrar jo, que va ser San Alfred?.

AM: Pot ser, pot ser.

EC: O Sant Rafael. Una d'aquestes unitats.

AM: Pot ser que es fes d'una manera progressiva, però...

EC: I estava, el procés estava en marxa.

E.- I en aquest procés d'entrada de la gent, aquesta gent venia amb una experiència d'una militància o es notava algun tipus de procedència o no?

EC: Hi havia 3 o 4 persones o 5 que procedien de moviments laborals o estudiantils, però la majoria érem gent que estàvem estudiant el batxillerat, o que anaven a començar una carrera, o que/

AM: O que treballaven allà.

E.- O sigui, no es veia...?

EC: No, no.

AM: A és, la gent que vam posar en marxa tot allò van ser gent del PSUC. I hi havien els metges, estaven dentistes. Havien uns quants que vam acabar allà i que ens vam ajuntar, i que vam començar a fer la cèdula del PSUC, i que vam començar a treballar la manera d'organitzar Comissions, la manera de....

E.- I els nous grups de... o sigui, a part del PSUC, els grups més d'extrema l'esquerra, apareixen ja en

aquests principis dels 70, ja? O són anteriors?

EC: Sí, són posteriors.

AM: No. no són posteriors.

EC: No. El MC va aparèixer a l'hospital al setanta...Mira, la Esme va entrar a l'hospital un any després que jo, i...i a partir d'ella es va organitzar el MC a l'hospital. I això va ser a l'any 74. Durant l'any 74. El PT, mmm... va entrar a l'hospital a través de l'Enric, i va ser... sí, al 75 o al 74. O sigui, aquests dos grups van entrar en aquesta època. Hi havia també una persona de l'UGT, el Juan Ramon. Hi havia una persona d'UGT, i després... com a grups organitzats jo no recordo més.

AM: No hi ha més. Del 66 al 72, 73...

E.- De ---- havies tornat a trobar-te... et sonava lo pro-xinos?

EC: Jo no recordo...

AM: Sí, sí, havia alguns; sí. Había uno de bigote que tenía una mala leche... Sí, però no me'n recordo com es deia.

E.- Per exemple, els partits importants a part del PSUC, devien de ser el MC i el PT, i...?

AM: Però eren molt minoritaris.

EC: Però tenien idees molt fortes. Més el MC.

AM: Tenían ideas fuertes pero en las asambleas no tenían ningún peso.

EC: Jo recordo perfectament a la Esme, recordo perfectament al Ferran. Jo m'enrecordo una assemblea amb una vaga, amb una vaga brutal que van fer, que hi havia interceptors: un que moderava al Ferran, un altre que moderava jo, i una altra que moderava un sector de l'empresa amb seny, no?. I per posar-nos d'acord... perquè si nosaltres no ens posàvem d'acord la gent arribava a les mans, eh!. Perquè clar, era un conflicte molt gros.

AM: ¿Te refieres al que fuimos en Santa Cristina, que se votó a mano alzada y...entonces los del psiquiátrico dijeron: "habéis dividido la asamblea"... con un dramatismo espantoso? ¿Te refieres a eso?

EC: Sí, després va haver-hi un acte al pati de l'hospital, a la rambla principal de l'hospital, que érem 800 persones moderades per tres persones perquè la gent estava... o sigui, eren situacions que tirar per un camí o tirar per un altre, podia significar des de posar en perill el lloc de treball a estar en contradicció a nivell ètic. Perquè clar, no hem d'oblidar de que, de que estàvem en un sector sanitari, i que la nostra funció era cuidar persones o fer guariment de les seves malalties, no?. Això significava enfrontaments inclòs ètics; clar, perquè...

AM: Més que ètics és que un tenia una visió de la seva obligació envers als malalts, i potser més radical, i l'altre que deia: "això sí, però també lo altre". I havien diferents percepcions.

EC: Clar, depenent de que una decisió anés cap a un cantó o anés cap a un altre, això significava que gent podia entrar en contradiccions. Perquè clar, llavors va ser una assemblea que déu ni do lo malament que ho vam passar els tres que estàvem a cada sector. Per intentar apropar posicions, de tal manera que tothom pogués seguir amb una decisió, encara que es tingués que arribar a acords i pactes, no?

E.- Era un conflicte de què?

EC: Estàvem negociant un conveni col·lectiu, i s'estava discutint si no ho recordo malament, temes d'organització, perquè clar, nosaltres també ens hi oposàvem de la secularització de l'hospital.

E.- Llavors uns abogaven per la vaga...

EC: Clar, la vaga salvatge per abandono de la asistencia, la vaga con mínimos, o la no huelga.

E.- Llavors, el tres sectors llavorens eren el MC, el --...?

EC: Jo diria que dintre, dintre de tots el grups hi havia opinions diversificades. O sigui, clar, perquè tu pot ser d'una militància, però si tu tens una concepció de la teva feina que abandonar a aquella persona al seu llit és un abandono ètic, pues da igual que seas anti franquista, que seas franquista, que seas lo que seas, ¿no?. Entres en contradiccions. I clar, la gent no volia entrar en contradiccions. Era molt greu. Jo recordo que aquella assemblea va ser duríssima, perquè s'estaven discutint coses molt grosses, no?.

E.- I per exemple, ni el MC ni el PT treballaven dins de Comissions, no?

EC: No, no, no/

E.- Treballaven dintre de Comissions.

EC: Sempre han treballat dintre de Comissions. Encara ara.

E.- I les relacions eren...? Hi havia algun tipus de tensió a part d'aquesta assemblea? En el treball diari?

AM: El que passa és que treballaven dintre de Comissions, però Comissions tenia majoria el PSUC. Érem molt predominants nosaltres. Teníem discussions, perquè clar, teníem que arribar a un acord, però lo altre no tenia color.

EC: De totes maneres sempre s'ha produït una... dintre del Sindicat, sempre s'ha produït una discussió. Jo no sé, jo a l'any 80 vaig deixar-ho tot, no?, però és veritat que d'alguna manera sempre s'havia produït una discussió pels drets de les minories, perquè sinó les majories absolutes arrasaven, no?. I depenent del contingut de lo que es parlava, de la necessitat d'arribar a acords...mmm... el principi democràtic de majoria es complia religiosament o depenent del tema del que es parlava i la necessitat d'arribar a acords perquè tothom continuéssim en una mateixa direcció dintre del sindicat, es pactaven coses. I inclòs, orgànicament si no recordo malament, hi havia uns acords de respecte de proporcionalitat: que les minories sempre estigués representada en els òrgans de direcció del Sindicat.

AM: ¿Pero de qué año hablas?, porque a ver, el periodo que tenemos que sacar es hasta el 76. Del 66 al 76.

EC: Però jo recordo que aquesta discussió ja es va produir quan la Esme i el grup que ella va encapçalar, perquè el moviment natural va arrossegar un sector de gent que estava a prop d'ella, no?. I això ja es començava a produir-se dintre de Comissions.

AM: Sí, però no era el tema... no era una cuestión principal ni era una cuestión que... a ver, no masacrábamos a nadie,

EC: Yo no lo recuerdo eso, jo no lo recuerdo eso, pero bueno...

AM: Pero si la opinión de Comisiones respecto a cualquier tema de conflicto o cualquier cosa, la gente votaba mayoritariamente... eso se hacía, ¿no?. Y no nos importaba tanto dejarlos en la estacada; te lo aseguro. Me parece que tu lo estás idealizando un poco en ese aspecto.

EC: No, no, no. Es que tengo un recuerdo como muy presente, porque yo me movía en el grupo de las auxiliares, y Esmeralda tenía una hegemonía en un sector y la sigue teniendo.

AM: Esmeralda continua allí? En el Hospital de San Pablo?

EC: Sí.

E.- Vosaltres des del PSUC quina visió teníeu dels altres grups? Del MC o...?

AM: Eren grupets sense massa importància.

EC: Jo ho veia diferent. És que a més, la meva aportació en alguns casos ha sigut una mica atípica, no?, perquè jo el meu ideari ben bé comunista en el sentit tradicional de la paraula no ho era, no?. I d'alguna manera m'apropava més en la capacitat d'honestedat, i hi havia gent del MC que... Encara que opinés en alguns moments que, que... m'estimava més anar poc a poc i anar fent i anar consolidant, que no anar per la brava com ells algunes vegades platejaven, no?. Però em semblaven gent molt respectables i molt guapes com a persones. Encara que a vegades els hi diria: "però com és possible!, no?", "un paso primero y luego el otro, no?". Era gent que també era molt... internament era gent molt sana, i encara

continua sent-ho, eh!.

E.- I les eleccions sindicals del 75?

AM: No, no, no, no. No és que teníem diferent percepció. A veure, no és que jo pensés que eren mala gent. En absolut.

EC: No, no, però que tenien un grup de simpatitzants/

AM: No, no, però que com a dirigent política a l'hospital me la portaven fluixa, eh!. No, en serio. És que és així, no?. Però és que la percepció és molt diferent, perquè clar, tu treballaves més amb elles/

EC: Amb elles; clar.

AM: I jo no treballava tant amb elles.

EC: juntes vam fer la vaga per les sabates i les mitges, juntes vam, vam, vam entrar a Comissions, perquè jo me'n recordo que primer vaig ser jo però després la Esme em va venir a trobar, i em va dir: "oye, que yo quiero estar en Comisiones, me puedes decir cuándo es la próxima reunión?". Jo me'n recordo d'això, no?.

E.- I durant les eleccions sindicals del 75, el MC i el PT van plantejar el tema del boicot de no presentar-se...?

EC: No recordo cap.

AM: No, no, no, no.

E.- A les eleccions per jurat d'empresa.

AM: Ah!, a les eleccions per jurat d'empresa?. Ells no estaven d'acord/

E.- Ells no estaven d'acord.

AM: Però ells no hi participaven mai. Ells participaven en els assemblees, però no... en l'ocupació de llocs en la legalitat d'aquell moment, ells no estaven.

E.- Però no feien campanya? O sí?

EC: No sé si ho feien. És que tenien molt poca incidència.

AM: Va vindre després. Tenien molt poca incidència.

E.- A nivell general, Comissions, recordeu com es coordinava amb altres hospitals? O si hi havia algun conflicte?

AM: Hi havia una coordinadora d'hospitals. Les representants de cada hospital, que es va constituir com a coordinadora. Lo que no recordo és l'any que es van fer.

EC: ¿Eso no es en el Colegio de médicos?

AM: Esto em suena. Yo lo tengo desdibujado.

EC: Bueno, nos reuníamos en diferentes lugares. Donde se podía. Recuerdo...

AM: Esto es posterior, lo que ella está diciendo es posterior. No, la Coordinadora d'hospitals era abans. Lo que ens reuníem no sé on. Ja no me'n recordo, però és igual. Allà donde podíamos. Donde alguien encontrara un sitio, pues allá es convocava la gent.

E.- Perquè els coordinadors eren de tota de Catalunya o eren d'Espanya o eren...?

EC: Eren, eren de Catalunya, el que passa és que estaven en contacte quan hi havia sobretot algun tipus de lluita lògicament es posaven en contacte. Però a aleshores es posaven més en contacte si era una lluita dels metges per no sé què, i eren els metges que es posaven en contacte. Si eren els Mir, pues

eren els Mir que esposaven en contacte. La coordinadora d'hospitals era més aquí... més per l'acció conjunta en determinades coses, aquí a Catalunya i sobretot a Barcelona que era on estaven més gairebé els hospitals importants: el Clínic, la Vall d'Hebrón i San Pablo. I ja està.

E.- I en quant al PSUC també hi ha una organització pròpia de sanitat?

AM: Sí.

E.- I era... o sigui, tota la gent que recollia aquests hospitals... o sigui, aquesta organització quina activitat feia?

AM: La del PSUC?, pues com qualsevol altra cèdula del PSUC es dedicava a estudiar, analitzar i aplicar la política del partit a l'àmbit sanitari.

E.- Perquè vosaltres, recordeu unes revistes que es deien: "Socialisme i Sanitat"?, que era l'òrgan del sector de sanitat? Això ho recordeu?

AM: No, no m'enrecordo.

E.- La he vist citada, però no...

EC: Jo no me'n recordo.

AM: Pot ser sí que la vaig llegir, però no m'enrecordo.

EC: Jo "El Treball".

AM: Bueno, el Treball sí. No, però ell es deu referir a una específica.

E.- Sí, a una específica del partit dedicada...

AM: No, no ho recordo. No tinc memòria. (se'n va un moment l'Anna Morató)

EC: De totes maneres és un període... però de totes maneres jo crec que va confluïr moltíssimes coses, no? dintre del PSUC. Inclòs dintre del propi PSUC. Vist des de la perspectiva d'ara, i veient com ha evolucionat, hem evolucionat altra gent, no?. El PSUC va sapiguer aglutinar, jo crec que va sapiguer aglutinar en el Sant Pau, va sapiguer aglutinar a tot un conjunt de gent que independent de la teoria pura del partit, estaven allà pel desig de canvi, d'una conversió cap a millor d'una societat. I una societat també del món sanitari. I provenien de molts sectors, no?... dintre del propi PSUC. Jo diria que no tothom que estava en el PSUC era comunista, sinó que el PSUC va saber aglutinar a tot un grup de gent que volia un canvi cap a millora d'aquesta societat. I això és una gran cosa que va fer el PSUC.

E.- En els conflictes... bueno, no tant en els conflictes, en l'elaboració... hi havia algun tipus de pressió...? O sigui, les reivindicacions eren majoritàriament salarials o eren per temes de... o...? Hi havia algun tipus de plantejament en el sentit de... de la sanitat, o sigui, del paper de la sanitat en la societat o discussions d'aquest tipus?

AM: sí, també, també. El que passa és que gairebé sempre més emmarcat en els conflictes quotidians, però aquest tipus de reflexions teòriques es feien més a nivell del partit o pues... com a derivació de les postures, de les actituds de lluita que prenia doncs la coordinadora d'hospitals..., però no com... no com a reflexió directa de les assemblees en un hospital.

E.- Però hi havia... o sigui, hi havia un plantejament en les discussions sobre el propi paper...professional... o més vinculat al tema laboral més concret, no?

AM: Sí, jo crec que vinculat a les qüestions del propi hospital.

EC: Hi ha una cosa... que ha succeït per exemple en el món de la infermeria que té els seus antecedents, eh!. Va haver-hi un canvi d'estudis en la infermeria. A ser una titulació de grau... d'ATS, a convertir-se en una titulació universitària.

AM: En quin any es va produir això?

EC: Això es va produir... la primera promoció va sortir en el 79 o 80. Llavors al Sant Pau es van produir

unes condicions màgiques. Jo crec que es van produir unes condicions màgiques que van provocar que l'escola d'infermeria nostre fos pionera en el canvi de continguts de la carrera. En quin sentit?. Les infermeres fins a llavors, eren les auxiliars del metge que funcionaven per delegació, en l'estricta compliment d'òrgans mèdiques, no?. I tota la part psicològica estava en mans o del mossèn o de les monges que hi havien treballat. Però en el mateix Sant Pau comença a produir-se un canvi que va incorporant cada vegada més a lo que serà la diplomatura, un procés científic de treball. I després una incorporació de nous coneixements científics, perquè les infermeres tinguin eines per fer lo que se'n diu el procés de relació d'ajuda, que no és més que ajudar a la persona a identificar la seva necessitat i ensenyar-li a satisfer-les per sí mateix, no?. I això es produeix a Sant Pau. I per què es produeix a Sant Pau i no es produeix en un altre lloc?, perquè les condicions que es van donar durant tot aquest període, afavoreixen que aquest debat sanitari que tu dius, i les persones que hi havia en d'allà... i això no vol dir que oblidés al PSUC, perquè això no és veritat. Sinó que es va generar un caldo de cultivo que va permetre que la gent pensés més, i volgués més coses, i volgués cuidar més a la gent. i es produeix una sintonització amb el tema de l'Autònoma. Convertir-se en hospital universitari. I això fa que sant Pau es converteixi en aquest període de l'any 80 ben bé en un... algo molt gran dintre de l'àmbit sanitari català i espanyol.

E.- L'hospital universitari en quin any es converteix?

EC: Si la primera promoció va sortir al 76...

E.- No, l'hospital universitari.

EC: Ah!, l'hospital universitari. La primera promoció mèdica surt al 76 de l'Autònoma.

AM: Deuria ser al 71, 72?

EC: No ho recordo exactament.

AM: Però això és fàcil, agafes els arxius de l'hospital i ho mires.

EC: Em tindria que anar cap allà a les 7 i 10.

AM: És que en això que ella deia, durant aquesta etapa de 10 anys i posterior, 5 anys més que tu estàs allà.../

EC: Van passar coses molt maques.

AM: Hi havia un sentiment d'orgull de pertànyer en aquella institució.

EC: Exacte.

AM: Un sentiment molt generalitzat.

EC: Molt, molt.

AM: Que no era solament un sentiment dels metges o dels tècnics com les infermeres. No, no, no, era un sentiment generalitzat.

EC: De pertànyer/

AM: De pertànyer en aquell hospital.

EC: De pertànyer a la institució sanitària millor.

AM: I aquest sentiment tenia tot lo que es feia, perquè no era el que... totes les seccions de lluita que es feien dintre de l'hospital es feien des d'un sentiment de justícia, perquè perteneixien a aquella institució. I aquella institució tenia també deures que complir amb els seus treballadors I per altra banda, quan es plantejaven actituds solidàries cap a fora per conflictes de fora, tenien i així es manifestava, així ho manifestaven, però és que era un sentiment molt col·lectiu que es va aconseguir. Que l'hospital tenia que ser... un exemple pel reste d'hospitals. Recuerdo una vez que en una asamblea que me preguntaron/

EC: Porque cuando ocuparon Bellvitge la poli...nos fuimos a Bellvitge, però un grupo de 500 personas a pie nos fuimos a Bellvitge.

AM: En alguna ocasió un preguntó, un de administració, dijo: “ y porqué tenemos que hacer el hospital no sé qué...”. I me'n recordo què era. Era una plantejament de solidaritat. I jo li vaig contestar algo així, que “perquè érem lo que érem, perquè érem el Sant Pau, i érem els pioners, i érem la punta de llança”. I se calló. I és que era un sentiment generalitzat.

E.- Perquè què hi havia l'Hospital de Sant, Vall d'Hebrón i Bellvitge, no?

AM: A la Coordiadora?

E.- Bueno, en aquell moment -----.

EC: Bellvitge, Vall d'Hebrón, Clínic/

AM: Clínic, deu ni do, la força de Comissions que hi havia, no?

E.- I Sant Pau era...un referent, no?

AM: Era un referent.

EC: Havíem democratitzat abans de que caigués la dictadura. S'havia democratitzat abans. O sigui, el fet de que jo fos delegada sindical amb una estructura de jurat d'empresa, era impensable en qualsevol centre. El fet de que el cos facultatiu pogués presentar l'eterna d'elecció del seu jefe... era impensable en qualsevol centre. Era anomenat políticament per, per les jefatures de, de, de Balmes. Era impensable.

E.- Això només al Sant Pau?

EC: Només es feia al Sant Pau.

AM: És que actuàvem allà a Sant Pau tant els òrgans funcionals i directius de l'hospital com la representació obrera, per dir-ho així/

EC: Era una cosa.../

AM: Actuàvem com si estiguéssim en una república democràtica, per dir-ho així.

EC: Sí, però cadascú amb el seu poder, eh! (riures)

AM: Això evidentment. Això era evident, però si jo tenia que dir-li algo a la Aguilera ho deia amb molta elegància però la deixava verda.(riures). Oh!, ja parava la policia perquè nosaltres poguéssim carregar. O ens enviava algú per avisant-se quan estàvem units en un sòtano de per allà, de que la policia volia entrar.

EC: Jo recordo al cap de personal, abans de la Elvira Aguilera, inclòs amb l'Elvira Aguilera, que era una persona molt dura en les negociacions, però era una persona súper honesta com a persona.

AM: Em sembla que era Carmelo García Cabré.

EC: Era una persona honestíssima com a persona. Era una persona de dretes: dura, autoritària en les negociacions, però com a persona lo que necessitessis. A companys nostres els va ficar a casa seva quan estaven en perill.

E.- I el cap de personal era addicte al règim o només de dretes?

EC: Era de dretes.

AM: Era de dretes. El que passa és que.../

EC: Amb valors molt tradicionals, però era una persona integral com a persona.

AM: Sí, era un home que com a cap de personal era terrible, perquè a més el tio físicament... Era abassallador.

EC: un sanguini d'aquells potents...

AM: Però en canvi, si la policia entrava a sac i la gent estava a les escalinates de l'hospital per exemple amb una pancarta reivindicant jo què sé què, ja no me'n recordo, pues el tio em retenia a d'alt. Más de una vez: "no, no, no, baje Anna Morató que están abajo y tal". I oferia casa seva, eh!.

E.- Gent que està ----- els portava a casa seva?

AM: No, que ho va oferir si fos necessari.

EC: Però no va ser necessari del tot.

AM: Bueno... teníem altres cases. (riures)

EC: No, però vull dir que l'ofertament era sincer. Era una persona molt honesta com a persona.

E.- I tu comentaves que ----- seria interessant per tu --- ----, no?

AM: Lligar les ----- del treball.

EC: En canvi, altra empresa la foten al carrer i es queden tan amples. Em van donar dos dies de festa o no sé. Va fer un apanyo. Jo recordo que aquest senyor, jo em vaig presentar... jo vaig fer la carrera d'infermera mentre treballava d'auxiliar, i vaig aprovar el juny i me'n recordo que vaig, vaig estar dormint al menjador amb una tancada en la negociació del conveni. O sigui, que jo anava ben grogui. Vaig fer tots els exàmens orals, i després d'acabar el conveni i acabar els exàmens, pues jo vaig agafar una grip d'aquelles galopants. Clar, estava molt dèbil. I em vaig posar amb 40 de febre. I al cap de 3 dies em truquen unes companyes: "escolta, que hem s'han convocat les places per enfermera". I dic: "què dius!". El vaig trucar i dic: "¿usted sabe cómo me encuentro?", "han aprovechado que yo estoy enferma, y que no pueda presentarme a los exámenes". Y me dice: "no sabía que usted estaba enferma, pero no se preocupe que yo voy a paralizar esto". Y lo paralizó. A enfermería yo no le interesaba como... porque claro, iba a remover el examen para enfermera. Ya tenía reovido lo de las auxiliares, y ahora solamente le faltaba entrar en el de enfermeras del todo, ¿no?. Y paralizó la convocatoria hasta que yo me pudiera incorporar a hacer el examen.

E.- O sigui que...

EC: És una persona honesta.

AM: Era una persona honesta, però és que es van conjugar també entre les altres coses, també es va conjugar en que es van trobar amb gent que tenien el front per les reivindicacions que fossin i les solidaritats polítiques que fossin/

[FINAL CARA B, CINTA 10]

[INICIO CARA A, CINTA 11]

AM: Pues... ens vam trobar enfrontament amb una gent també que quan donaven una paraula sabíem que aquella paraula, que aquella paraula es compliria.

EC: Era com una regla d'honor.

AM: És a dir, si nosaltres, la representació dels treballadors, dèiem que "això era així", ells sabien que podien confiar en que això era així. No que "això era així i després voldríem una altra cosa". Hi havia també un... un...un respecte mutu i una confiança també en que aquella representació que no era oficial, que era perseguida i que era oficiosa i que era d'això, però que sabien/

EC: Que era real.

A: Que era real. I això també em penso que els hi donava una certa tranquil·litat.

E.- Perquè de fet no hi havia en les negociacions...el jurat d'empresa estava absolutament copat? O hi havia interferències del, del, del Vertical?

AM: No, no, no, ho teníem tots nosaltres.

EC: Això era com una illa.

E.- El Vertical mai va intervenir en això... ni...?

AM: És que no podia.

EC: No podia.

E.- De mobilitzacions polítiques, vull dir, de solidaritat...o temes semblants?

EC: Vam parar. Nosaltres vam parar.

E.- Què va fer?

EC: Cadascú en el seu lloc de treball va paralitzar, i després la gent vam confluïr a l'entrada principal de l'hospital.

AM: En les escalinates aquelles.

E.- I va ser general? Perquè vosaltres, en aquell moment, que era al 75, que ja era el final del franquisme...el fet de que hi hagués aquells últims assassinats com ho vèieu? Crèieu realment que s'estava acabant allò o...?

EC: A nosaltres ens va semblar una bestiesa. Jo recordo que vivia davant de la presó, i vaig anar cap a l'hospital a treballar, perquè en aquella època entràvem a les 6 del matí, i... i... i em vaig quedar esparverada de lo que vaig veure. Tota la zona estava acordonada per la Guàrdia Civil.

E.- La zona de la presó?

EC: Tota la zona de la presó acordonada per la Guàrdia Civil. i jo vaig tindre de demanar permís per anar al metro. I t'entra de tot, no?.

E.- I teníeu consciència de que allò s'acabava?

AM: Sí, home, nosaltres sí, sabíem que s'estava acabant. Lo que no sabíem en quin moment ni quan. Però que estàvem en el finals... evidentment. Lo que passa és que no sabíem nosaltres quin dia i com.

EC: Exacte. Era un munt de dolor, no?. El fet de que molts en el món sanitari sabem lo que costa quan una persona cau malalta a vegades mantindre-la en vida, no?. I era molt dur que persones sanes amb una ideologia política, fossin afusellades, no?. S'ajuntaven les dues coses, no?, en la teva consciència personal i la teva consciència política. No sé què passava més, eh!. Jo crec que a mi per exemple em va passar moltíssim la fredor de matar algú perquè pensí diferent a tu, no?. Això era algo terrible, no?. i jo vaig reaccionar des del punt de vista mm... jo crec que si no hagués estat en el PSUC ni a Comissions, hagués reaccionat igual, perquè era molt fort. Et tocava la consciència. Era com una salvatjada.

E.- Perquè de fet, una pregunta també, quan va morir el... quan el Carrero Blanco va saltar pels aires, a l'hospital recordàveu si hi havia reaccions de temor davant d'una repressió possible per la mort de Carrero Blanco, o al revés, d'alegria per...?

AM: Però jo ja no estava a l'hospital.

EC: No.

E.- Però la mort del Carrero Blanco va ser al 74.

AM: La del Carrero Blanco va ser al 74?

E.- No, al 73.

AM: Així sí que estava a l'hospital. I com ens van dir tantes coses... no sabíem ben bé qui l'havia...No, jo lo que sí que recordo és que el meu marit aleshores... sé que vam comentar que... que podia haver, que es comentava al PSUC que podia haver alguna noche, alguna noche de "cuchillos largos", que deien. Però a l'hospital com hospital, això no.

EC: Quin any va haver-hi el problema dels... dels que...quan...? Que ells van guardar els arxius amb un període que hi havia perill que els militants piquessin a casa nostra.

AM: Però els fitxers, quins fitxers?

EC: Sí, els arxius.

AM: Ah!, de l'hospital?

EC: Sí, de Sant Pau, de la cèdula del PSUC.

AM: Ah!...

EC: Documentació que es va portar a persones que eren, que estaven molt a prop des del punt de vista democràtic. No amb militància política, no amb militància política/

AM: No me acuerdo.

EC: No militància política, però sí que simplement estaven a prop des del punt de vista democràtic, i ells van guardar els arxius en un període que hi havia perill de que els militants mmm... piquessin a casa nostra.

AM: No me acuerdo.

EC: Però jo no recordo exactament quan va ser, què va ser el detonant de canviar els arxius de puesto.

E.- Però teníeu arxius?

EC: Documentació.

AM: Documentació, no arxius de noms, no fitxers de noms.

EC: No, no, no...

AM: En absolut.

EC: Això vol dir el documento que tenia la CONC central, las conclusiones...

AM: Notes d'una reunió, coses d'aquestes. Però no... arxiu com arxiu, amb 11 persones...

EC: Els que treballàvem junts ens coneixíem, però després cadascun tenia un nom.

AM: No, bueno, allí todos nos conocíamos todos. No recordo quin any era, perquè sempre estàvem...

EC: Jo no me'n recordo, però sé que els van traslladar.

E.- Però de totes formes, teníeu un arxiu on manteníeu tota la documentació que s'anava generant sobre conflictes i sobre...?

AM: Teníem, i sobretot l'arxiu del jurat d'empresa, però és que no sé ben bé... on estava. No sé, no sé. De totes maneres, jo moltes coses les tenia a casa. No és que hi hagués un arxiu especial allà a Sant Pau.

E.- I altres, altres actes polítics o per motiu més clarament polític, recordeu alguna cosa en un moment determinat?

EC: Les vagues generals, no?

AM: Quan va haver la vaga de la construcció a la Via Laietana, que va haver-hi ferits. A l'endemà o dos dies després, una setmana després, es va convocar una vaga generalitzada. Després va haver-hi una altra/

E.- D 'hospitals?

De tots els sectors, de tots els sectors.

E.- Una vaga de construcció a la Via Laietana?

AM: Sí. Després va haver una altra que va ser a l'entrada a la universitat amb la policia en una assemblea d'estudiants, que van carregar... I a més, el rector estava en contra i va haver-hi un botibull de molt de cuidado, perquè el rector es va oposar al Governador Civil i se li va saltar per sobre. El Governador Civil va...

E.- A l'Autònoma o a la Central, va ser això?

AM: Pues jo diria que va ser a la Central. Jo diria que va ser a la Central.

E.- I la Via Laietana es va convocar una vaga general de tots els...?

AM: Va haver una carga brutal de tota la policia. Totes les manifestacions... totes eren... En l'època de la dictadura sempre hi havia ferits. També es va plantejar una vaga conjunta, una vaga general.

E.- Ah!, sí, en el 76 es va declarar una vaga general.

EC: I va haver després la manifestació del 11 de febrero...

E.- Que va ser per l'amnistia.

EC: Sí, per l'amnistia.

E.- I això va sortir gent de l'hospital o...?

EC: Sí.

E.- I us van unir varis hospitals?

EC: Sí, vam deixar tots els llocs de treball. A l'hospital, perquè a més, a més ja estava molt implantada Comissions, i en el moment de la liberalització dels sindicat, vam tenir 500 ----- . O sigui, la quarta part de la plantilla.

AM: La gran cosecha. (riures)

E.- Perquè van haver-hi debats sindicals sobre el fet de... sobre si el plantejament de Comissions cap el primer plantejament d'anar cap a un sol sindicat, un sol sindicat de tots els treballadors, i aleshores al final va ser que... va haver ----- sindical. Va haver-hi algun tipus de debat?

AM: La UGT va sofrir, de fet els ugetistes hi havia menos, però hi havia.

E.- Perquè van treure...

AM: Sí, van treure de la representació sindical. Una persona.

E.- Una persona.
(riures)

E.- Però va haver gent que va marxar de Comissions a UGT per exemple amb el temps?

AM: Amb el temps... no, a Sant Pau, no. Van baixar les afiliacions.

EC: De totes maneres, hi havia, a veure, no tot són flors i violes, en el Sindicat igual que en el partit, hi havia un tema que no s'entenia bé: és el tema de les forces de la cultura i dels tècnics. I que inclòs al llarg dels anys la cosa des del punt de vista inclòs salarial s'ha anat modificant, i això ha generat una pèrdua d'afiliació dels tècnics. Però els tècnics, i en el nostre cas els metges, perquè les infermeres encara estaven molt assalariades, durant l'època aquesta que estem parlant, les motivacions eren sindicals però dels metges eren molt polítiques. En el decurs, en el decurs de... dels debats dintre de les pròpies Comissions Obreres, jo et dic com ha anat evolucionant, o sigui, primer es defenien augments lineals amb una missió molt restrictiva del abanico salarial per tancar-lo. Això ja va costar sang, perquè els tècnics lògicament, de grau superior, això no els hi agradava gaire. Ho aguantàvem, perquè tenien

motivacions polítiques molts fortes. A la mida que es consideren, que es professionalitzen totes les professions sanitàries, i en el nostre cas també, va haver un debat de salaris, de salaris: aumentos igual para todos, aumentos inversamente proporcionales, igual para todos, mixtos y proporcionales. Aquesta és el gran procés de debat que ha anat succeint durant aquest... que va començar ja en aquest període, que estem parlant. Que vam acabar en el 75, en salaris mixtes, perquè clar, era una visió molt, molt feble. Inclòs jo he sofert aquesta evolució, de que si un professional de medicina inverteix una temps en la seva formació...en la seva responsabilitat, pues té un preu. Té una formació i un nivell de responsabilitat, pues té un determinat preu. Lo mateix passa amb l'auxiliar, lo mateix passa amb la senyora de la neteja, lo mateix passa amb la cambrera; per dir-ho d'alguna manera. I això progressivament s'ha anat entenent, però en el procés de debat, les forces entre cometes de la cultura han anat abandonant.

AM: Han anat què? És que no són les forces de la cultura. Jo crec que fas un anàlisi una mica...

EC: Les forces de la cultura, des del punt de vista de la catalogació professional.

AM: És que nosaltres/

EC: Professió amb/

AM: És que els professionals assalariats... no eren forces de la cultura.

EC: És un altre enfoc.

AM: No, no és un altre enfoc, és que el professional assalariat, l'assalariat, no és que formava part de les forces de la cultura, era de les forces del treball. La nostra, la nostra... una de les nostres lluites pedagògiques era mostrar's-hi que la salarització d'aquell metge, d'aquella gent que treballava per un sou, comportava també una sèrie de drets i deures igual al reste de treballadors.

EC: És un altre enfoc. Ho estem veient igual. Ella ho explica d'una manera i jo ho explico d'una altra, no?. Però que aquest debat es va produir. I va produir-se una progressió, un abandó dels metges sobretot del Sindicat. Inclòs molt important de les infermeres.

AM: Més tard, vols dir? A l'any 80...?

EC: No, abans, abans, abans del 80. Jo et parlo del 78, 79.

AM: No m'estranya, no m'estranya perquè llavors ja comença a imperar la llei del mercat i comença a imperar una altra sèrie de qüestions que al principi quan tu deies..."porque el abanico salarial".

EC: Perquè a més la inflació en aquella època era bestial/.

AM: És que los abanicos salariales también eran diferentes, eran muy anchos. Entonces lo que se tendía era hacer aumentos lineales para ir acercándolos, pero luego cuando hubo ya esa aproximación, como no se podía pasar al igualitarismo por las razones que tu antes explicabas, porque el valor ahora del precio de un médico y el precio de una enfermera son diferentes, pues ahí ya se empezó el proceso otra vez a dejarlo correr. O sea, que lo aumentos lineales ya no se podían...

E.- En aquell moment/

AM: A parte de que el valor político romántico que podía tener en los años que se luchaba contra la dictadura ya se perdió. Ja no tenia aquest efecte, per lo tanto cada estamento debió empezar a luchar por sus propios intereses.

EC: Intereses.

E.- Perquè vosaltres negociàveu, Però el jurat d'empresa...els augmentos salarials de conveni, negociàveu per tot el col·lectiu? És a dir...

AM: Menos els metges.

E.- Menos els metges.

AM: Ells tenien la seva pròpia organització, que era el Cuerpo Facultativo. Ell tenien... aquest Cos

Facultatiu era l'assemblea de metges amb les seves direccions. Ells prenen les seves decisions.

E.- Tenien un conveni col·lectiu diferenciat?

AM: No, era general, el que passa és que els decisions, les reivindicacions que amb ells li podien afectar les prenen ells.

E.- I això provocava algun tipus de tensió?

AM: Sí, i tant que la provocava. Però bueno, tractàvem de reunint-se, d'exposar les nostres idees i ells ens deien els seves.

EC: El pastís podia ser diferent.

AM: Clar.

EC: Perquè en aquella època ja es comença a parlar de massa salarial. A repartir. I llavors clar, les tensions hi eren.

E.- Però havíeu intentat des de Comissions que s'incorporessin amb la resta de sectors?

AM: Sí, sí, de que es sindicessin. De que es sindicessin. De que hi haguessin sindicats de metges, no de metges, si no que hi haguessin tots els estaments.

EC: Això era inviable per la pròpia política que es portava en aquella època. Amb l'aprenentatge d'ara, suposo que no...

AM: No, no, és que tampoc ho van fer aleshores, eh!. Que tampoco lo hicimos entonces.

EC: Por eso.

AM: En el Hospital de Sant Pablo. Ens vam respectar mútuament i aleshores pues mira, cuando necesitábamos su apoyo para lograr el mes de vacaciones para las auxiliares, pues entonces el cuerpo facultativo estuvo solidario.

EC: Sí, però jo crec que allà es van ajuntar més coses, no?... a part de la solidaritat. En aquell moment hi ha una direcció a la gerència molt dura, que no és el període de l'Elvira Aguilera sinó que és una altra persona, que va ser secretària executiva.

AM: Un periodo corto por eso el de Esperanza, no?

EC: Se marchó cuando el conflicto. Perquè va intentar posar-se amb els metges. A controlar amb els metges. I va intentar portar els sistemes de gestió dura i clàssica a l'empresa privada sanitària a l'hospital de Sant Pau, amb un cos facultatiu que tenia el poder, que podia presentar la part de la direcció ètica, no?. I llavors clar, es va ajuntar tot. Còctel molotov que li va esclatar als morros. Despide a tres líderes i a sobre intenta posar-li la bota, a sobre, als metges. Caldo y explosión.

E.- I llavors, després del conflicte aquest...

AM: Espera, I un jefe de personal que no era Cabré, que fue anterior a Cabré que era un imbécil... era un imbécil...

EC: Yo ya no he conocido, yo ya no conocí a ese.

AM: Amb aquest sí que ens les vam tenir. El posàvem verd, no insultant sinó... el posàvem verd en octavetes i a les assemblees... perquè allò era...quin tio!...Clar, quan tens quan tens gent que catalitza d'aquesta manera la mala llet de la gent, és molt més fàcil també unir tots els criteris, perquè és que ho catalitzen ells.

EC: Sí, ho van catalitzar. És que es va posar en el món sindical amb la bota, i amb el món dels metges amb la bota, pues llavorens...tothom va dir: "aixeca les botes". I en les van posar per sobre.

E.- Però tota aquesta vaga va ser... Llavors, aquesta confluència de malestar...

EC: De malestar, de malestar general.

E.- Va ser... molt espontània? Va ser espontània la reacció de la gent, però va ser organitzada també? O Comissions va organitzar la vaga o...? O espontàniament van deixar de treballar i ja està?

AM: No, espontani no.

EC: No, van dir: "hemos despedido aquellas tres".

AM: Quan passava alguna cosa/

EC: "Hemos de conseguir/

AM: Es convocaven assemblees, es convocaven assemblees d'informació, com es deien abans, o assemblees per prendre decisions respecte a coses que afectaven a Sant Pau, no? o a la gent de dintre. Sempre es convocava assemblea.

E.- Aquella vaga del 75 va ser total o es van fer uns serveis mínims?

EC: La única vaga total que ha hagut a l'hospital de Sant en la seva història va ser en el 90. Totes les demés estàvem a serveis mínims.

AM: Ahí jo ja no estava...ja no estava.

EC: Mai es van abandonar per això els serveis mínims.

AM: És que a sanitat mai s'abandonen, sempre es queden retens de guàrdia.

E.- És impossible.

AM: Home, és que seria moralment inacceptable.

EC: A més, hi havia una organització tal que per exemple, la gent que es tenia que quedar fins a la nit a treballar no podia participar de les reunions, no?. Feien dos torns d'informació. Llavors, la gent que havia estat a la reunió s'anaven i li deien als altres per dir les decisions que s'anaven a prendre. Trobaves auxiliars de raigs fent llits a hospitalització, i infermeres de sala pues amb raigs x, i al revés. Polivalència total.

AM: Eh?

EC: Polivalència total.

AM: ¡Oye!, Monchi...Tu veus a Mochi?

EC: Sí, pero yo no la veo.

AM: A veure, Mochi va ser secretària d'organització de tot el tinglado aquest.

EC: Lo que pasa es que ella trabaja de día y yo trabajo de noche.

E.- Llavors, tu vas notar diferències quan vas entrar en el 60 i en el 70? De conflictivitat...?

AM: En el 66 vaig entrar.

E.- O sigui, del 66 al setanta i pico notes que hi ha molta més gent... molta més conflictivitat o... al seixanta i poco hi havia...?

AM: Al seixanta i pico no hi havia res.

E.- No hi havia res.

AM: Sento dir-ho així però és així. Al seixanta i pico no hi havia cap d'això. Al seixanta i pico va començar la modernització de l'hospital. Va entrar en una modernització tècnica i funcional.

EC: Van vindre els tècnics de ESADE, que van començar a formar un ordre a aquella casa.

AM: Hi havia evidentment jurat d'empresa, perquè eren càrrecs sindicals del sindicat Vertical, però no hi havia cap moviment a l'hospital.

E.- Va haver-hi algun fet important a partir del 70 o...?

AM: És que no recordo res.

EC: Bueno, per haver un retràs en la paga. Per lo menys la gent ho explica; jo no hi era. Però la gent explica que va haver un retràs en la paga de Nadal, i tothom se'n va anar a les escales fins que pagués. Aquest és el primer conflicte.

AM: Aquest és el primer.

E.- Aquest és el primer. I això deuria ser a finals dels 60?

AM: No, a final del 60.

EC: 68 o...

AM: Sí, 68 o 69 o 67. No ho recordo molt bé.

EC: En l'època del 60. A finals.

E.- Hi havia passat algun conflicte?

EC: Sí, perquè no pagaven, no pagaven al dia. I el dia de Nadal, el dia 24, i la gent encara no havia cobrat la paga. Això ho explica gent gran de l'hospital. I els salaris eren molt minsos i no teníem per comprar els torrons. I ens vam anar a l'escala de l'hospital fins que ens paguessin. Tu hi eres.

AM: Sí, sí.

EC: I sí, sí, la portaveu va anar a d'alt i va parlar amb el Solè Duran...

E.- Tu recordes això?

EC: Això m'ho explica/

AM: No ho recordo jo.

EC: És el primer conflicte.

AM: Jo sé que algun m'havia explicat: "te'n recordes quan sorties que tu estaves a d'alt a les escales amb aquell ponxo que portaves...?". Pues no me'n recordo. (riures). Sí, jo sé que alguna vegada estava.

E.- Però, o sigui, el PSUC, l'organització del PSUC i el nucli de Comissions, comença a créixer en aquests moments...comença a...organitzar-ho en aquell moment?

AM: És que l'altre dia, és que jo he explicat que jo estava al moviment de dones, i que encara que treballava a l'hospital estava en el moviment de dones i no m'ocupava de les qüestions sindicals. Quan vaig deixar la qüestió del moviment de dones, és quan vaig tornar a mirar al meu entorn i vaig dir: "aquí hi ha molta feina". I és quan vaig ficar-me en la gent i a parlar, i a buscar la representació legal, de cobertura legal, i a aglutinar gent. A fer... a fer cèdula i a fer Comissions.

E.- Però és quan hi ha el conflicte, perquè si era el 68, 69 o 70...?

AM: Pues deuria ser. Pues deuria ser el 68. Sí, més o menys.

E.- I això que explicàveu de Bellvitge, què va passar a Bellvitge?

A: Va entrar la policia.

E.- Fèieu una assemblea?

EC: Estaven en vaga, i feien una assemblea, i va entrar la policia a desalojar Bellvitge.

E.- I van desallotjar?

EC: Van agafar els sanitaris que estaven allà en reunió a l'assemblea, i els van agafar i els van treure fora... amb lo qual no van poder tornar.

E.- No van poder tornar?

EC: No van poder tornar.

E.- Fins quan?

EC: No sé, a nivell intern l'hospital ja va intentar a veure com ho arreglaven entre la Comissió i el jurat d'empresa, i... i la direcció de l'hospital, però la policia físicament els va treure.

E.- Això va ser...al...71-72?

AM: El desalojo de Bellvitge. Al 71 va ser el Vall d'Hebró. Lo de Bellvitge va ser posterior.

E.- I a la Vall d'Hebró va passar el mateix?

AM: El mateix. Al 71 va ser. Va ser el primer expedient que va haver. Expediente es...expulsarte de tu puesto de trabajo con un expediente disciplinario de por vida, por lo cual no tienes derecho a indemnización ni tienes derecho a nada. Es un despido.

E.- I aquí va passar el mateix, va entrar la policia i...

EC: I ens van desallotjar. I llavors els hi van fer a tots un expedient, i molta gent no va poder tornar a treballar més allà. De fet no ha pogut treballar més...

E.- I aquesta gent entrava...A Sant Pau van entrar?

AM: A Sant Pau la policia no va entrar mai, perquè la direcció sempre es va oposar.

EC: Sempre recordaré la figura de l'Elvira Aguilera parlant amb el comisario jefe en la puerta de entrada. Decía. "no se preocupe usted, que esto es un problema interno y ya lo vamos a arreglar nosotros".

AM: No ens van deixar mai entrar.

EC: Mai, mai.

E.- -----

EC: Aquí és diferent, perquè la direcció ----- ----- . Aquí la direcció de l'hospital era una cosa estranya. Entre l'església...i...

AM: Los patronos del hospital, el patronato del hospital, sí. Era una... es una entidad que no sé si continúa siendo lo mismo: paritaria. Entre la iglesia y el ayuntamiento.

EC: Ahora està la Generalitat també.

AM: Supongo que estará la Generalitat. Pero no eran ellos lo que se oponían a la entrada. Era la dirección técnica, los ejecutivos.

EC: Borra esto, ¡eh! (riures)

E.- Sí, pero tengo que transcribir todo, ¡eh!

EC: Bórralo, por...

(risas)

[FINAL CARA B, CINTA 10]

[FINAL DE L'ENTREVISTA]